

Centrul de Politici Economice al IDIS “Viitorul”

Monitorul Economic:

analize și prognoze trimestriale

Numărul 4

Trimestrul 4, 2005

Pentru orice chestiune legată de acest raport contactați Centrul Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale “Viitorul”.

Adresa: MD-2005, Republica Moldova, Chișinău, str. Iacob Hancu, 10/14, IDIS “Viitorul”, pentru CPE;

Telefon: 37322-22-18-44, Fax-telefon: 37322-21-09-32;

e-mail: vi@moldova.org și idis_viitorul@mdl.net

© IDIS “Viitorul”, 2005

Despre IDIS "Viitorul"

IDIS "Viitorul" este o instituție de cercetare neguvernamentală și neafiliată politic, cu scop ne-comercial din Republica Moldova, deținând calitatea de membru al câtorva rețele internaționale de politici publice. Misiunea IDIS "Viitorul" este de a contribui la formarea unui mediu analitic independent ce ar stimula procesul democratic din Republica Moldova, consolidând capacitățile societății civile în ceea ce privește participarea la procesul de formulare a politicilor publice, analiza independentă și monitorizarea guvernării.

Cercetarea economică la IDIS "Viitorul"

În cadrul IDIS "Viitorul", cercetarea economică și educația publicului este efectuată de Centrul de Politici Economice (CPE). CPE este orientat spre analiza politicilor economice, spre educarea publică prin promovarea cunoștințelor economice și spre influențarea procesului de formulare a politicilor, oferind evaluări anticipatorii și integrate asupra unui segment larg de probleme economice.

Domeniile principale de cercetare economică

- Politici macroeconomice (monetare, fiscale, comerciale);
- Dezvoltare și strategii antisărăcie;
- Competitivitate și analize sectoriale;
- Economie rurală și agrară;
- Economie publică (servicii sociale, infrastructura și finanțe publice);
- Politici socio-economice (munca, venituri, sărăciei și inegalitate);
- Dezvoltarea tehnologică și inovații, practici pozitive și management al cunoștințelor;
- Globalizare și integrare regională;
- Politici structurale și instituții economice;
- Politica economică a integrării europene.

Tipuri de servicii prestate

- Cercetare și design de politici economice;
- Desiminarea cunoștințelor economice;
- Monitorizarea și alertarea asupra tendințelor economice curente;
- Consultanță punctuală pe probleme de interes special.

Consiliul internațional

Consiliul național CPE este format din:

1. Dumitru Moldovanu, doctor habilitat, profesor universitar, decan Facultatea Relații Economice Internaționale, Academia de Studii Economice din Moldova
2. Natalia Burlacu, doctor habilitat, profesor universitar, șef catedră Management și Marketing, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
3. Dorin Vaculovschii, doctor în științe economice, conferențiar universitar, decan Facultatea Economie Generală și Drept, Academia de Studii Economice din Moldova
4. Wojciech Marchlewski, expert Public Administration Trainers Association, Warsaw, Polonia

.....

CPE depune toate eforturile pentru a asigura o calitate cât mai înaltă a cercetărilor sale economice. În cazul în care o persoană terță a suferit pierderi sau daune ca urmare a utilizării informației din publicațiile CPE, respectiva persoană nu poate să tragă la răspundere IDIS "Viitorul", CPE, experții și consultanții IDIS „Viitorul” precum și membrii Consiliului internațional al CPE.

MULȚUMIRI

Acest număr al publicației *Monitorul economic: analize și prognoze trimestriale* fost efectuat de Centrul de Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale “Viitorul”. La elaborarea studiului au contribuit Igor Munteanu, Viorel Chivriga, Ghenadie Russu, Adrian Vrabie, Veaceslav Ioniță, Alexandru Net, Victor Sula, Dan Lavric și Tatiana Lariușina.

Centrul de Politici Economice al IDIS “Viitorul” își exprimă recunoștința sa Institutului pentru o Societate Deschisă / Open Society Institute / din Budapesta pentru susținerea morală și financiară care au făcut posibilă apariția acestei serii.

Datorăm mulțumirile noastre tuturor experților externi care au oferit comentarii deosebit de pertinente în legătură cu prezentul raport.

Monitorul Economic exprimă opiniile personale ale autorilor care pot să nu coincidă cu cele ale IDIS „Viitorul”. Oricare altă persoană terță, inclusiv IDIS „Viitorul” nu este responsabilă pentru concluziile prezentate în această publicație.

Centrul de Politici Economice al IDIS “Viitorul”

ACRONIME ȘI ABREVIERI

În prezenta publicație au fost utilizate următoarele acronime și abrevieri:

"BCRMN" – " Banca Centrală a Republicii Moldovenești Nistrene";

BNM – Banca Națională a Moldovei;

CISR – Centrul pentru Investigații Strategice și Reforme;

CSI – Comunitatea Statelor Independente;

CPE - Centrul de Politici Economice, IDIS Viitorul

DSS – Departamentul de Statistică și Sociologie ale Republicii Moldova;

ECE – Europa Centrală și de Est

IPP – Institutul de Politici Publice;

ISD – Investiții străine directe;

MDL – leul moldovenesc;

ME – „Monitorul Economic: analize și prognoze trimestriale”;

MEc – Ministerul Economiei;

MF – Ministerul de Finanțe;

MMPS – Ministerul Muncii și Protecției Sociale;

OIM – Organizația Internațională a Muncii

SBGC – Sondajul Bugetelor Gospodăriilor Casnice;

SCERS – Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei;

H – jumătate a anului;

Q – trimestru al anului;

e – estimări;

p – prognoze;

rmsa - rata medie de schimb anuală;

rca – rata de creștere anuală (sfârșitul anului curent față de sfârșitul anului precedent);

rmca – rata medie de creștere anuală;

ma – medie anuală;

p.p. – puncte procentuale;

CUPRINS:

INDICATORII PRINCIPALI	6
REZUMAT	9
POLITICĂ	12
FINANȚE PUBLICE.....	34
AGRICULTURA	40
INDUSTRIE ȘI SERVICII	48
COMERȚUL EXTERN	54
GOSPODĂRII CASNICE.....	58
PREȚURILE	64
PIAȚA MONETARĂ	68
PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ.....	74
TRANSNISTRIA	80
INTERNAȚIONAL.....	84
ANEXE STATISTICE	88

INDICATORII PRINCIPALI

(Transnistria nu este inclusă)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005e	2006p
Producția								
PIB, milioane MDL, prețuri curente	12322	16020	19052	22566	27297	31992	36200	43000
PIB / capita, USD, rmsa	321	354	408	459	543	765.6	892	890
PIB real, rca	-3,4	2,1	6,1	7,8	6,3	7,3	6,0	6.0
Producția industrială reală, rca	-11,6	8,0	13,7	10,8	16,0	5,0	6,0	5.0
Producția agricolă reală, rca	-8,4	-3,3	6,4	3,4	-13,6	20,4	5,0	6.0
Investiții brute în capital fix, % din PIB	18,4	15,4	16,7	16,3	17,1	15,6	16,2	27,3
Gospodării casnice								
Venitul personal disponibil pe lună, MDL	133	186	241	322	422	491,4	565,2	670
Venitul disponibil real, rca	-18,7	6,1	17,7	26,5	17,4	3,5	5,0	5.0
Comerț cu amănuntul, rca	-29,6	27,4	15,1	34,3	21,1	11,0	10,0	10,0
Prețuri								
Indicele prețurilor de consum	143.7	118.4	106.3	104.4	115.7	112.5	112	113
Indicele prețurilor produse alimentare	144	123.1	106.1	102.8	120	113.1	109.9	111,5
Indicele prețurilor produse nealimentare	135.6	112.5	107.9	108.2	111.5	111.9	117.1	112
Indicele prețurilor servicii	155.6	111.6	104.5	104.4	112.6	111.6	109.3	118
Piața muncii								
Populația, mii	3646	3639	3631	3623	3612	3386	3383	3385
Populația ocupată în economie, mii	1,495	1,515	1,499	1,505	1,356	1316	1303	1280
Rata șomajului, metodologia OIM	11,1	8,5	7,3	6,8	7,9	7.8	7.8	8.0
Salariul mediu lunar, lei	304.6	407.9	544	692	891	1104	1500	1700
Salariile reale, rca	-12.5	2.2	21.2	21.1	15.0	10.2	5.2	4,5

Indicatorii principali (continuarea tabelului)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005e	2006p
Comerț extern și balanță de plăți								
Exportul de bunuri și servicii, rca	-23,5	5,5	14,5	18,3	21,1	24,8	22	18
Importul de bunuri și servicii, rca	-36,1	22,3	11,2	18,1	34,6	26,5	30	20
Volumul comerțului extern cu bunuri și servicii, milioane USD	1035,4	1248,9	1467,4	1813,2	2193,0	2760,5	3 480	4800
Contul curent, % of PIB	-4,0	-9,4	-7,3	-6,2	-7,4	-3,2	-3,0	-3,5
ISD, milioane USD	38,8	127,5	148,5	110,4	39,4	50,0	75	60
Venituri din retribuirea muncii prestate peste hotare, milioane USD	90,1	126,2	183,7	239,1	258	450	600	600
Finanțe publice								
Venituri în bugetul consolidat, % din PIB	25,2	25,6	22,7	22,5	24,3	23,5	24	24,5
Soldul bugetar, % din PIB	-3,2	-1,0	0,0	-0,5	1,6	0,2	1,5	1,0
Datoria publică internă, % din PIB	15,5	12,6	12,6	12,5	10,7	11,6	12,0	11,5
Datoria publică externă și garantată de guvern, % din PIB	65,9	79,3	64,5	59,4	51,5	29,2	25,0	23,0
Arierate la energie, % din PIB	35,5	24,6	19,4	18,1	15,9	11,1	10,0	8,0
Indicatori financiari								
Basa monetară, rca	41,3	29,8	27,9	31,1	17,0	38	37	40
Rezerve valutare, milioane USD, end of the year	180,5	222,5	228,5	269,6	302,3	470	550	600
Rata oficială de schimb media anuală MDL/USD	10,52	12,43	12,87	13,57	13,92	12,3	13,2	13,0
Rata dobânzii pentru credite în MDL, %, ma	35,5	33,3	28,5	23,1	19,2	21	19,2	18,5
Economia internațională								
PIB mondial, rca	3,7	4,7	2,4	3,0	3,9	4,8	4,5	4,0
Media ponderată a creșterii PIB în principalele țări partenere (2/3 din exporturile Moldovei)	2,5	5,3	4,0	2,8	3,8	3,5	3,2	4,1

Surse: DSS, BNM, prognoză de ME

Transnistria, indicatori selectați

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005e
PIB regional, milioane USD	332	281	199	250	309	405,00	486
PIB regional, rca	-30,1	-20,9	10,0	-2,7	18,1	16,2	18,0
Producția industrială, rca	-3,8	16,5	9,0	-18,7	21,4	47,00	5
Populația, mii (estimări)	658,0	651,8	633,6	630,1	621,8	616,5	600
Comerț cu amănuntul și servicii, rca	-18,3	11,9	23,1	18,4	7,6	7,30	16
Investiții în capital fix, rca	34,6	3,8	15,6	-32,7	-14,7	70,00	10
Exporturi, milioane USD	258	328	378	243	433	535,10	560
Importuri, milioane USD	417	489	541	450	530	758,00	790
Indicele prețului consumatorilor	240	190	127	111	133	120,40	116

Surse: "BCRMN", CISR, estimări de ME

REZUMAT

POLITICĂ. Alegerile din martie au adus mai multă stabilitate politică în Republica Moldova, decât cele din anii precedenți, întemeindu-se pe rigorile unui acord de cooperare încheiat între opoziție și putere - o inovație absolută pe plan intern. Existența unui context internațional favorabil a ușurat munca diplomației moldovenești în 2005 care, după lungi și îndelungate eforturi, a reușit să "câștige" atenția Brusselului. Interesul UE pentru această zonă limitrofă Rusiei este în creștere și aceasta, în primul rând, datorită situației geografice, riscurilor de securitate și pieței comune. Pe plan intern Partidul Comunist din RM continuă să domine peisajul simpatiilor politice.

Stabilitatea politică internă și contextul internațional favorabil a permis autorităților moldovenești să atragă atenția Brusselului

Anul 2005 a scos în evidență viabilitatea construcțiilor de partid politic, care răbufnind în exterior, cu nemulțumiri disidente au pronunțat fragilitatea construcției interne de partid. Capacitatea nesatisfăcătoare a aparatului Parlamentului l-a făcut pe speakerul Marian Lupu să solicite sprijin extern pentru o reformă reală a legislativului, în condițiile unui dialog sistematic cu societatea civilă și donatorii.

Organizațiile financiare internaționale și opoziția consideră Guvernul responsabil de stagnarea principalelor reforme structurale. Anul 2005 a produs noi și încurajatoare semnale pozitive privind reglementarea conflictului din stânga Nistrului.

AGRICULTURA. Anul 2005 s-a remarcat printr-o serie de evenimente, care, în mod vădit, vor genera schimbări pe termen lung în agricultură. În primul rând, ne referim la reformele structurale, revizuirea politicilor agricole ale statului, optimizare suprafețelor agricole, etc.

În domeniul agriculturii se conturează anumite politici publice promițătoare, care vor da rezultate în următorii ani

Producția agricolă globală a înregistrat o creștere în prețuri comparabile de 6% față de anul 2004. Această creștere, în primele 9 luni ale anului, în mod special, a fost influențată de majorarea producției animaliere cu 8,7% și mai puțin a producției vegetale - 4,6%.

În fitotehnie, suprafețele exagerate de culturi cerealiere sau menținut în pofida prețurilor derizorii la aceste produse, care s-au micșorat în primul trimestru ale anului 2005 față de perioada similară a anului 2004 cu 46%. Suprafața culturilor tehnice a crescut nesemnificativ comparativ cu 2004, dar s-au redus considerabil în comparație cu 2003. Distribuția echitabilă și transparentă a cotelor de export la zahăr a favorizat atât producătorii de zahăr cât și producătorii agricoli. Începând cu anul 1997 s-a redus considerabil suprafața plantațiilor multianuale. Cu toate acestea, în ultimii ani, se înregistrează o creștere a volumului producției totale de fructe.

Potrivit legii bugetului de stat, pentru anul 2006 se preconizează o majorare considerabilă, până la 220 mln. lei, a fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli. Pe lângă aceasta, în buget este prevăzut crearea Fondului pentru susținerea înființării plantațiilor viticole, în mărime de 60 mln. lei.

INDUSTRIE ȘI SERVICII. În anul 2005 Industria Republicii Moldova și-a încetinit ritmul de creștere din cauza unor factori externi nefavorabili și a unui nivel de investiții capitale scăzut. Sectorul serviciilor a continuat să-și aducă aportul major la creșterea economiei naționale datorită sporirii puterii de cumpărare a populației, creșterii consumului intern și dezvoltării subsectoarelor: telecomunicații, comerț și construcții.

Serviciile au constituit forța motrice a creșterii economice în anul 2005

Introducerea taxei pe valoarea adăugată la importul utilajelor va genera posibilități mai reduse de achiziționare a acestor utilaje pentru întreprinderi și, prin urmare, a modernizării sectorului industrial.

Pentru anul 2006 ritmul de creștere a producției industriale va continua să descrească până la nivelul de 5%. O tendință similară se va păstra și pentru anul 2007. Industria prelucrătoare va avea o creștere a indicelui volumului producției de 5%. Dacă nu se vor realiza investiții considerabile în acest sector, anul 2007 se va solda cu o stagnare în ritmul de creștere.

Simptoame alarmante au fost înregistrate la fabricarea vinului, care a înregistrat o creștere de doar 1%, fapt agravat și de creșterea stocurilor.

Anul 2005 a fost cel mai nefavorabil pentru comerțul extern al Moldovei

COMERȚUL EXTERN. Anul 2005 a fost cel mai nefavorabil pentru comerțul extern al Moldovei. Pentru prima dată volumul importurilor au fost de 2 ori mai mari decât volum exporturilor, iar balanța comercială negativă a depășit 1 miliarde dolari SUA. La finele anului a fost lansat proiectul de promovare a investițiilor străine sub egida OECD, inițiativă care, sperăm să îmbunătățească climatul de afaceri și potențialul de export al economiei naționale.

Republica Moldova continuă să piardă piețele tradiționale, fără a reuși să găsească noi piețe de desfaceri. Principala piață de desfacere - Rusia a fost închisă pentru produsele noastre aproape de 6 luni. Această politică de "prietenie" a dus la reducerea cotei Rusiei în exporturile noastre cu 5%, iar balanța comercială pozitivă s-a redus cu 30%.

Pondere cea mai mare în importurile noastre o constituie produsele finite.

Gradul înalt de monetizare a PIB-ului de până la 37%, poate genera un val inflaționist extrem de puternic

POLITICI MONETARE. Pentru anul 2005 însă, gradul de monetizare al PIB-ului a fost planificat la nivel 31,4%. În realitate, acesta a atins cota de 37% din PIB. Considerăm această valoare extrem de riscantă pentru sistemul financiar al Republicii Moldova, deoarece poate genera un val inflaționist extrem de puternic. Această cifră înaltă demonstrează că în sistemul financiar al Republicii Moldova fondurile monetare nu circulă eficient, BNM fiind nevoită, de fiecare dată să mărească masa monetară pentru a satisface nevoile de lichiditate ale statului, ale unor bănci și ofertei mare de valută străină, în timp ce alte bănci suferă de exces de lichiditate.

Pentru anul 2006, BNM nu și-a modificat esențial politica sa. Principalul obiectiv rămâne: rata inflației scăzute. Aceasta nu trebuie să depășească 8%-10% însă, în opinia noastră, acest indicator va depăși limita superioară stabilită. Pentru anul 2006, BNM planifică creșterea bazei monetare cu 20%, a indicatorului monetar M2 cu 40% și, totodată menținerea gradului de monetizare al PIB-ului la 35%.

Creșterea masei monetare cu ritmuri galopante și excesul de lichiditate în sistemul bancar, le-a permis băncilor comerciale să dicteze ratele dobânzii la depozite reducându-le până la 10,55%.

Pe parcursul anului 2005, leul a avut o tendință de apreciere determinată în primul rând de oferta mare de valută străină pe teritoriul Republicii Moldova și, paralel, de cererea mare a leului din partea populației. Pentru primele 2 trimestre ale anului 2006 așteptăm o rată de schimb leu/dolar de peste 13 lei/dolari, determinată de aprecierea dolarului pe arena internațională. Pentru a doua jumătate a anului, rata de schimb leu/dolar ar putea coborî

din nou sub cifra de 13, deoarece prognozăm deprecierea dolarului pentru
această perioadă.

FINANȚELE PUBLICE. În anul 2005, bugetul de stat și atins limitele sale de
creștere. Pentru perioada anilor 2003-2005, sursa de creștere a bugetului
a constituit-o TVA la bunurile de import. În condițiile epuizării acestei surse,
pentru 2006, prognozăm o reducere esențială a ritmului de creștere, care
poate duce la o criză bugetară în anii 2007-2008.

**Bugetul de stat
în 2005 și-a
epuizat sursele
sale de creștere**

Anul 2006 va fi marcat de căutarea noilor surse de venituri în bugetul
consolidat. Pe termen scurt, o sursă poate fi majorarea accizelor la
produsele petroliere. Pe termen lung, impozitul pe venit a persoanelor fizice
și impozitul pe proprietate.

Datorită remitențelor sporite de peste hotare și supra executarea bugetului
de stat la capitolul venituri, în anul 2005, practic, a fost realizat programul
național de gajificare până în 2010.

PREȚURI. Rata inflației a rămas cel mai controversat indicator al anului
2005. Suspicios de mult a fost deflația din vară, supranumită și “deflația
cartofului”. Cu toate că Departamentul de Statistică a raportat o rată a
inflației de 10%, considerăm că datorită metodologiei învechite, modificărilor
rapide a structurii consumului populației, inflația reală a constituit cel puțin
12% în anul 2005.

**Contrar datelor
oficiale,
considerăm că în
2005 rata reală a
inflației a fost de
cel puțin 12%**

Creșterea prețului la gaz se va reflecta în IPC prin creșterea prețurilor la
servicii comunale, și într-o măsură mai mică prin creșterea prețurilor la
produsele nealimentare.

GOSPODĂRIILE CASNICE. În anul 2005 a continuat încetinirea ritmurilor
de creștere a veniturilor reale a populației, în esență, din cauza creșterii
prețurilor la bunuri și servicii de primă necesitate, precum și a nivelului mic
a salariilor. Încetinirea ritmurilor de creștere a veniturilor și cererea amânată,
la rândul său, rețin cheltuielile de consum al familiilor.

**În 2005 a
continuat
încetinirea
ritmului de
creștere a
veniturilor reale**

În 2005 continuă menținerea unei diferențe între ritmul de creștere a
consumului final și veniturile gospodăriilor casnice. Aceasta se explică prin
proporțiile mari ale economiei tenebre. Compararea veniturilor oficiale și
a consumurilor populației permit concluzionarea: pentru fiecare unitate
suplimentară de venit oficial, revin două unități de venit neînregistrat,
destinat consumului.

Cele mai receptive la creșterea prețurilor la bunuri și servicii de primă
necesitate rămân veniturile grupurilor modeste și sărace ale populației.
Veniturile bogaților întrec veniturile săracilor de 18 ori.

Prezența proprietății asupra pământului, inclusiv a loturilor cu destinație
agricolă, nu cresc nivelul de bunăstare a gospodăriei casnice din localitățile
rurale.

Prognozele noastre indică continuarea restabilirii nivelului de Consum în
medie cu 8-10% anual pe parcursul următorilor 2-3 ani.

PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ. Pe parcursul anilor 2000-2005 populația
ocupată s-a redus cu peste 200 mii persoane, fără schimbări structurale
importante, iar puterea de cumpărare a banilor s-a redus de două ori.

**În ultimii 5
ani populația
ocupată s-a
reduc cu 200 mii
persoane...**

... și va continua să se reducă cu alte 200 mii în următorii 10 ani

Agricultura este ramura în care vor fi atestate importante reduceri ale populației ocupate. La momentul, actual unui angajat din agricultură i se revine în mediu cca. 3 ha de terenuri, ceea ce-i permite să practice o agricultură de subsistență. Sub influența unor cauze naturale: îmbătrânirea forței de muncă, mortalitatea înaltă în zona rurală, migrația populației tinere la orașe sau peste hotare, populația ocupată în agricultură se va reduce cu cca. 200 mii oameni în următorii 10 ani.

Până acum sectorul privat era promotorul creșterilor salariale, însă în anul 2005, creșterea salarială s-a datorat în mare măsură creșterii salariilor bugetarilor. Creșterile salariale din sectorul real nu s-au situat peste nivelul mediu al inflației.

Creșterea spectaculoasă a PIB-ului de 19% în regiunea de Est pentru anul 2005, a fost provocată de modificarea metodologiei de calcul al acestuia

TRANSNISTRIA. Primele 9 luni ale anului curent s-au manifestat printr-o rigidizare a monostructurii economiei. Ponderele industriei metalurgice și textile devine tot mai importantă în economia transnistriei.

Creșterea PIB conform datelor BNT a constituit 19 %. Totodată, trebuie să menționăm că unul din factorii ce au condiționat o astfel de creștere este modificarea metodologiei de calcul a PIB (inclusiunea sferei serviciilor în calculul PIB).

Procesul de privatizare este în plină desfășurare. În conformitate cu legea cu privire la privatizare, în anii 2005-2006 se planifică a privatiza și a vinde patrimoniul a circa 125 întreprinderi.

Industria transnistreană își păstrează structura definită în perioadele precedente astfel, principalul aport l-a avut industria metalurgică (52%), urmată de industria energetică (17%). Pe locul trei s-a clasat industria ușoară, reprezentată în mare parte de industria textilă (13 %), urmate de industria alimentară (8%) și producția de mașini și utilaje (6%).

Pe parcursul anului 2005, în regiune, putem constata dezvoltarea continuă a sectorului bancar. S-a observat creșterea cererii la produse bancare. În primele 9 luni ale anului trecut activele băncilor comerciale a crescut cu mai mult de 80%.

ÎN ACEST NUMĂR

- Reglementări în repartizarea cotelor la exportul zahărului din Republica Moldova în România
- Centre și plaiuri vitivinicole pentru producere vinurilor cu denumire de origine
- Industria textilă în căutarea de noi soluții în activitate
- Comerțul asimetric cu Uniunea Europeană - o cale de salvare pentru Moldova sau o iluzie ?

- Evoluții recente în rentabilitatea băncilor comerciale a RM
- Băta oarbă a TVA
- Impozitul pe bunuri imobiliare o moștenire sovietică
- Salariul mediu de cca 300 USD și creșterea populației ocupate cu 300 mii oameni către 2008???

POLITICĂ

Tendențe generale

Alegerile din martie 2005 au adus mai multă stabilitate politică în RM, comparativ cu anii precedenți, întemeindu-se pe rigorile unui acord de cooperare încheiat între opoziție și putere - o inovație pe plan intern. Noul context politic a asigurat condiții prielnice la adoptarea mai multor legi vitale pentru cursul strategic de orientare europeană a societății modernizare a statului în RM. Condițiile acestei cooperări au fost însă insuficiente pentru a restructura performanțele și funcțiile executivului, aflat încă în ariegarda evoluțiilor politice.

Ineficient este și formatul în care UE și SUA s-au implicat în anul 2005 în căutarea unei soluții pentru reglementarea conflictului transnistrean. În februarie 2005, RM a semnat un Plan de acțiuni cu UE, arătându-se dispusă să elaboreze și un Plan Individual de Acțiuni (IPAP) cu NATO până la finele lunii februarie 2006. Realizarea Planului de acțiuni UE-RM a devenit în acest an un criteriu în sine de evaluare a calității politicilor de stat, și a coabitării între opoziție și putere, în ochii societății civile.

Contextul politic regional a fost unul dificil pentru RM. În 2005, Rusia a căutat să-și ia revanșa față de eșecurile sale din perioada revoluțiilor portocalii și de trandafiri din Georgia și Ucraina, dorind să-și mențină poziția hegemonică în spațiul ex-sovietic. Politicile sale de intervenție au variat între implicarea sa directă în procesul electoral până la smulgerea de cocișii politice din partea statelor « rebele » prin tarife sporite la gazele naturale exportate, și alte politici de șantaj economic. Voința de a prelua inițiativa cu orice preț nu a dat însă rezultatele scontate. Totuși, vulnerabilitatea « noilor vecini » ai UE pune sub semnul îndoielii și reușita Politici Europene de Vecinătate, dacă UE nu va găsi remedii adecvate în sprijinul obiectivelor sale trasate în Politica de securitate și apărare. Cursul noii politici energetice a produs fisuri în raporturile Rusiei cu UE. Criza gazelor a dezgolit la maxim riscurile pe care hiper-dependența de materiile prime rusești le poate avea pentru UE și Politica sa de securitate și apărare.

Contextul internațional:

Evoluțiile regionale de la finele anului 2004 au determinat clasa politică din Moldova să adopte o traiectorie de ieșire din perimetrul opțiunilor sale marginale (comunism post-sovietic), silind-o să se adapteze itinerarului asumat de către vecinii săi: România și Ucraina. În timp ce România este deja în NATO, Ucraina se pregătește serios să adere în următorii 5 ani.

S-a părut uneori că Rusia a pierdut controlul asupra evoluțiilor din spațiul CSI, la finele anului 2004, pe fundalul unor schimbări rapide de elite și priorități strategice în Ucraina, Georgia și Moldova, neavând suficiente resurse pentru a evita apariția unei confruntări cu Occidentul. După mai multe încercări de a se opune revoluțiilor de culoare din Georgia și Ucraina, Rusia a dorit să-și ia revanșa, intențiile sale fiind cristalizate de opoziția sa fermă contra proiectelor occidentale de schimbare politică după modelul georgiano-ucrainean sau kirghiz, care ar fi putut tenta, prin analogie, anumiți lideri ai opoziției din Rusia sau Belarus. Succesiunea rapidă de note diplomatice, pe fundalul unui curs accelerat de „westernizare” a țărilor incluse de UE în Politica de Vecinătate (Ucraina, Moldova, urmate

Din vara anului 2005 Rusia a trecut la contra-ofensivă, încercând să-și ia revanșa prin mijloacele tipice ale colonialismului de tip economic : suprimarea alternativelor economice, coruperea clasei politice, și preluarea controlului asupra instituțiilor pilon pentru securitatea energetică ale acestor țări.

îndeaproape de Georgia, Armenia și Azerbaijan), l-au făcut, în curând, pe Președintele Putin să înlocuiască notele diplomatice cu amenințări directe, exprimate în cel mai brutal mod, variind între un șantaj economic "pe față" (închiderea conductelor de gaze în plinul iernii și înghețarea sistemelor energetice încă dependente masiv de gazele și petrolul rusesc) până la contestarea frontierelor acestor țări și punerea problemei unei revizii a acordurilor privind demarcarea dintre Rusia și Ucraina, precum și în alte regiuni limitrofe Federației Ruse.

Diferită de relația „cordială” stabilită între Putin și președinții Kazahstanului și Belarusiei, politica Moscovei față de Ucraina, Georgia și Moldova a devenit mai dură și mai brutală în 2005.

Creșterea de 3 ori a prețurilor la gaze pentru țările „neprietenoase” și chiar exprimarea unor amenințări nevaluate în adresa frontierelor actuale ale Ucrainei¹, nemaivorbind de refuzul categoric al Moscovei de a-și retrage necondiționat trupele militare din regiunea separatistă a Moldovai. Criza profundă în care au eșuat la sfârșitul anului 2005 reflectă lipsa de soluții efective în Rusia de a influența altfel politica Ucrainei, lipsa de atractivitate a proiectelor sale regionale (CSI, CESEA)². Totodată, aceste acțiuni au intensificat o serie de clivaje geopolitice în cadrul CSI. Pe de o parte, am urmărit poziționarea blocului de țări cu aspirații explicit pro-euroatlantice (Ucraina, Georgia, dar și Moldova în ultimul timp), de altă parte - grupul de țări conduse de elite plutocratice, îngrijorate de posibila lor înlocuire, ca urmare a unor infuzii de democrație electorală, atipică după modelul revoluțiilor portocalii. Valurile seismice ale schimbărilor de regim din Ucraina și Georgia au produs importante vibrații geopolitice. Voința exprimată de Ucraina și Georgia de a solicita calitatea de membru al Alianței NATO și deschiderea unor baze militare SUA în România au accelerat tendințele Rusiei de a-și revizui relațiile sale cu statele din "vecinătatea sa apropiată".

De cealaltă parte, Rusia s-a decalarat spontan protectorul status-quo-ului geopolitic în spațiul ex-sovietic, oferind cu o generozitate suspectă sprijin politic necondiționat liderilor autoritari din aceste țări. Astfel, Rusia a reacționat imediat și pozitiv la « dificultățile interne » ale lui Islam Karimov, la 2 zile după violențele sângeroase din Uzbekistan³, obținând cu acest prilej evacuarea prezenței militare a SUA din această țară, susținută de autorități. Într-un timp foarte scurt, același scenariu a fost repetat de Rusia și în Kirghizia, în care liderul nou-ales al opoziției, Bakiev, solicită creșterea prețului de arendă a unei baze militare SUA, imediat după o vizită oficială la Moscova. Rusia tratează prezența SUA și a NATO în Asia Centrală drept un factor de instabilitate în regiune pentru că, susține ea, « regiunea este o zonă de responsabilitate a OTSC » (Tratatul de Securitate Colectivă de la Tașkent), iar valorile democratice sunt o formă de a masca presiunile Occidentului asupra autorităților.

Pentru a întări greutatea argumentelor sale, Rusia a întrerupt aparent toate relațiile sale pe care le întreținea anterior cu disidenții regimului Nursultan Nazarbaiev și Saparmurat Niyazov, în condițiile în care acești lideri autoritari

¹ Într-un interviu acordat programului ORT, Ministrul Apărării, Ivanov a declarat că, în cazul în care Ucraina « va îndrăzni să revadă unilateral prețul pentru arenda bazei militare navale rusești din Crimeea, Rusia va pune problema revizuirii frontierelor curente ale Ucrainei, făcând trimitere la timpurile în care peninsula a fost transferată « abuziv în opinia rușilor » RSSU.

² După ce Ucraina a refuzat să accepte oferta inițială de 160 euro pentru 1000 m cubi de gaze, liderii concernului Gazprom au susținut că singura ofertă disponibilă pentru Ucraina va fi de 230 euros.

³ Potrivit rapoartelor Freedom House, autoritățile din Uzbekistan recunosc moartea unui număr de 186 de civili, la Andijan, în timp ce mărturiile independente vorbesc despre un număr cuprins între 500 până la 1.000 de victime. Imediat după evenimentele sângeroase, autoritățile uzebece au suspendat activitățile presei de opoziție, închizând și funcționarea birourilor BBC, Internews și a Postului de Radio Europa Liberă.

ar fi perceput ca o amenințare personală o apropiere prea mare de Rusia. Tot Rusia a încercat să mobilizeze întreaga comunitate a CSI contra ODIHR-OSCE, acuzată de "excesul de atenție pe care o acordă democrației electorale", mai ales în fosta URSS și în special în cazul regimurilor clientelare Moscovei (Belarus, Uzbekistan, Kazakhstan), motiv pentru care mulți dintre acești liderii au subscris cu satisfacție la inițiativa promovată de Moscova. Totuși, Rusia nu a izbutit să reducă la tăcere activitățile ODIHR și nici să confere mai multă legitimitate observatorilor delegați din partea CSI, care ar fi avut rolul de a slăbi prezența internațională în spațiul tratat de Rusia "zonă de interese vitale". Mobilizându-și vastele sale rețele de presiune și relațiile sale cu liderii autoritari ai Asiei Mijlocii și Belarus, Moscova a reușit în scurt timp să creeze un adevărat "pact anti-oranj", tutelând regimuri cu deficiențe serioase la capitolul democrației politice și întărindu-și în acest fel antipatiile UE și SUA. În 1995, Rusia a continuat exercitarea de presiuni asupra OSCE pentru a-i determina agenda de securitate⁴.

Ucraina și Georgia s-au aflat la originile unui curent opus acestei linii, în special, prin eforturile de revigorare a cooperării în cadrul grupului de țări cunoscut drept GUAM. Summitul din 21 aprilie 2005 de la Chișinău, urmat de includerea unor noi state vecine în cadrul acestei inițiative (cu statut de observator), urmărea astfel să extindă dezvoltarea acestui grup « pe flancuri », creșterea de vizibilitate strategică și, oarecum, diluarea diferențelor între ex-sovietici și non-ex-sovietici. Punctul culminant l-a constituit, la 2 decembrie, 2005, crearea Comunității Opțiunii Democratice (COD), prilej cu care Ucrainei și Georgiei li s-au alăturat Moldova, Lituania, Letonia, Estonia, România, Macedonia, Slovenia și Polonia, dar la care Rusia nu a dorit să participe. O declarație comună din numele șefilor de state prezenți la eveniment a reiterat obiectivele politice ale Comunității și, totodată, formatul de cooperare între țările sale membre.

Niciodată nu a fost mai contestat rolul Rusiei de element formativ al CSI decât în prezent, chiar dacă și până acum, gradul de integrare economică, politică și militară al țărilor membre CSI a depins în mod prioritar de factura relațiilor extrem de personalizate între președinții acestor state și liderul de la Kremlin. Efectele acestor clivaje au fost resimțite și cu prilejul celei de-a 60 aniversare a victoriei în cel de-al II război mondial (9 mai), la care nu au participat liderii țărilor baltice, dar nici președinții Georgiei și Azerbaidjanului, în timp ce președinții Ucrainei și Moldovei au vizitat Moscova doar pentru câteva ore. Nu a trecut mult, însă, ca liderii acestor țări să-și afirme interesele lor distincte de CSI, inițial, prin intenția de a revigora GUAM, iar mai apoi, prin crearea Comunității Opțiunii Democratice, aceste acțiuni fiind privite aproape ca o frondă în adresa Moscovei, dar și ca o amenințare personală la proiectele lui Putin. Moscova a acuzat Occidentul că ar promova o politică de „izolare a Rusiei”, și că s-ar amesteca „neavenit pe un teritoriu de interese exclusive și legitime rusești”.

Comisia Europeană privește cu tot mai multă iritare spre sursele de instabilitate și conflict de la frontierele sale estice. Integrarea României și Bulgariei în 2007 extinde orizonturile geopolitice ale UE spre o regiune în care mai persistă o puternică prezență militară rusă (Transnistria, Crimeea, Belarus, Abhazia), dar conservarea unui « ex-pax sovietica » nu este de imaginat în condițiile în care gravitația pe care o simt Moldova, Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan față de UE crește cu fiecare zi. Mai mult,

Crearea COD a fost percepută de Rusia ca un fenomen deplin "anti-rusesc", "neprietenos", ceea ce a determinat apariția unor declarații oficiale și quazi-oficiale extrem de agresive, acuzând țările semnatare ale declarației de constituire că ar dori să o "izoleze" de restul Europei.

Interesul UE pentru această zonă limitrofă Rusiei este în creștere și aceasta se datorează, în primul rând, situației geografice, riscurilor de securitate și pieții comune.

⁴ Vladimir Socor, Life begins at 30 conference on OSCE's future after 30 years, Hofburg, Vienna, 9 september 2005

Politica de apărare și securitate a UE nu mai poate ignora liniile trasoare care pleacă din « capilarele » secesioniste ale Transnistriei, Abhaziei, Osetiei de Sud și Karabahului de Munte față de o regiune care este tot mai importantă pentru stabilitatea europeană.

CRIZA GAZULUI NATURAL

Gazprom, furnizorul monopolist de gaz rusesc a cerut, după ce Kievul a refuzat să plătească 160 de usd pentru 1,000 metri cubi în loc de 50 usd plățiți în prezent, rata formidabilă de 230 usd. Deși a admis că trebuie să treacă la prețurile mondiale pentru gaz, Ucraina a solicitat un preț mai mic, dar și o perioadă de tranziție care i-ar fi permis să diminueze șocul acestor scumpiri. După mai multe deliberări fără nici un rezultat, Moscova a anunțat oficial un ultimatum adresat Kievului, care urmărea să uzeze imaginea autorităților de la Kiev, "incapabile să cadă de acord cu Rusia", în timp ce Gazpromul a lansat o amplă campanie de discreditare a Ucrainei, pe motiv că ar "fura" din gazul exportat spre UE fără a plăti în schimb. Evident, rezultatul acestei acțiuni pare să fi acutizat și mai mult relațiile dintre Ucraina și Rusia.

Pe plan continental, noua politică de prețuri impuse de Moscova la mijlocul iernii a fost aspru criticată, liderul rus fiind acuzat de « iresponsabilitate ». La 4 ianuarie, 2006, delegația Ucrainei a acceptat în sfârșit prețul

propus de Gazprom de 220 usd, având în rezervă soluția de a primi gaz prin Rusukren-ergo, în valoare de 90 usd, pentru o perioadă foarte scurtă, și în condiții netransparente. Totuși, contradicțiile provocate de acest conflict nu se încheie aici. Mulți dintre cei care ar accepta argumentul Kremlinului în materie de « trecere la prețuri mondiale » nu-și pot ascunde frustrarea atunci când foști demnitari ruși recunosc deschis că « rata subsidiată a prețului la gaz în 2004 de 50 usd pentru 1,000 metri cubi a fost propusă pentru a ajuta candidatul susținut de Rusia în alegerile prezidențiale, Kuchma. Cu totul altă situație este în 2005/2006, din momentul în care Ucraina se identifică tot mai mult cu UE și NATO, în loc de a gravita în jurul Rusiei. Analizii susțin că în 2006 un nou conflict al gazului între Rusia și Ucraina este iminent, și va fi condiționat de măsura în care viitoarea Radă Supremă a Ucrainei va reprezenta sau nu interesele oligarhiei noului proiect energetic al Rusiei în Ucraina.

În acest fel, Rusia a revenit în decembrie la cele 2 chestiuni care i-au subminat puternic reputația la începutul anului 2005: (1) controlul și managementul resurselor sale energetice spre UE, (2) declinul influenței sale asupra vecinilor săi asupra Ucrainei. Rusia a sperat că Kievul va accepta condițiile de livrare a gazului făcând concesii pe plan politic. Aparent, liderii de la Moscova au contat și pe faptul că UE va rămâne un actor neutru în această criză, sau nu va contribui cu mult la medierea acestui conflict între Ucraina și Rusia, pe care ultima îl prezintă ca unul strict economic, pe care îl tratează cu mijloace geopolitice. Faptul că Putin nu-și amintește DE CE Ucraina a plătit în 2004 pentru gaz doar o rată de 50 usd au sugerat criticilor săi argumente serioase să se îndoiască de precizia estimărilor prezentate de Gazprom pentru a-și justifica « costul de piață » al noilor tarife, acuzându-l de amnezie și cinism.

Deloc întâmplător că în 2006, Raportul Freedom House a diminuat poziția Rusiei de la statutul "parțial liber" la cel de "neliber". Tot astfel, dosarele intentate ex-cancelarului Shroedder (cooptat imediat după încheierea mandatului său într-o funcție-cheie a unui Consiliu Administrativ al Gazpromului) explică secretul unor afaceri tolerate de UE pe parcursul anilor trecuți. Inițiativa lui Putin dă o lovitură neașteptată și imaginii Concernului Gazprom, care ar fi dorit să fie privit în Apus ca o firmă onorabilă. În realitate, faptul că Președintele Putin și nu Concernul

Gazprom a anunțat ultimativ condițiile de livrare a gazului către Ucraina a demontat fără drept de apel cât de fragile sunt tradițiile de business și democrație într-un stat autoritar⁵. Cei care nu au crezut că Rusia va trece la acțiuni de represalii contra Ucrainei (chiar în ziua în care Rusia obține președinția prin rotație a Grupului G7 plus 1) nu au înțeles de fapt că disputa ține de mult mai mult decât prețul la gaz. Transmiterea la 1 ianuarie pe toate posturile de TV a actului de sistare a livrărilor de gaz către Ucraina și Moldova a fost gândită să dea o lecție nu doar Kievului, dar și să arate forța pe care o controlează Rusia.

Miza alegerilor parlamentare din Ucraina, încercarea de a-și asigura controlul asupra magistrelor principale de tranzitare a gazelor spre consumatorii europeni⁶, agenda pro-euroatlantică de care s-a ancorat Ucraina în ultimul an: aceste elemente au contribuit la escalarea unei profunde crize între Ucraina și Rusia la finele lui 2005. Mulți observatori au apreciat poziția UE ca fiind una "capitulantă". Moldova și Ucraina au cerut UE asistență și consiliere pentru a depăși criza, sugerând că ar dori să negocieze în bloc livrările de gaze cu Rusia. Totuși, în timp ce Ucraina a reușit să semneze la 4 ianuarie un Contract cu Gazprom, aparent, ca urmare a unei "soluții surprinzător de simple"⁷, R.Moldova a fost lăsată câteva săptămâni la rand pe lista de așteptare, sau chiar abandonată față de poziția inițială agreată de Președinții Yușcenco și Voronin: acceptarea unei creșteri graduale de 30% la prețuri, moratorium la livrările curente de gaze și medierea relațiilor cu Rusia prin UE⁸. Abia la 16 ianuarie, 2006, Moldova obține semnarea unui Acord de livrare a gazului cu Gazprom, la tariful de 110 usd/1000 metri cubi, care este apreciat de Președintele Voronin, drept "un triumph al pragmatismului" în relațiile moldo-ruse.

Este adevărat, Acordul diferă esențial de ceea ce s-a semnat între Ucraina și Rusia, dar meritele lui nu ar trebui supraestimate. Deși apreciat ca un Acord pozitiv, mai transparent decât cel semnat de Kiev, și acest aranjament are numeroase carențe: el nu asigură stabilitatea livrărilor de gaze, acceptă transmiterea de proprietăți sub controlul Gazprom în schimbul datoriilor, ceea ce înseamnă că tariful negociat nu este prețul final al livrărilor de gaz către RM. La aceste cedări vom adăuga și reducerea tarifului de tranzi (de la 2,5 la 2 usd/1000 metri cubi, ceea ce a asigurat în 2005 un venit de circa 40 mln usd sau circa 35% din costurile sale de gaz), precum și legalizarea, în fapt, a achiziției făcute de RAOES asupra Centralei Electrice de la Kuciurgan, ce obține astfel dreptul de a-și relua activitatea și a furniza electricitate spre Europa de Est. Sigur, autoritățile de la Chișinău consideră util să menționeze că este în interesul național ca RM să aibă relații directe cu businessul rus, decât să permită autorităților secesioniste să-și asigure profituri prin pozițiile pe care le dețin. Totuși, aceste cedări au consecințe pe termen lung, în perspective unei reconstituiri a jurisdicției efective asupra teritoriului transnistrean, precum și a unei participări largi a capitalului rusesc în sectoarele care definesc securitatea energetică a RM.

⁵ Moscow gets off to bad start in '06 by C.J. Chivers, The New York Times, Tuesday, January 3, 2006, de asemenea: Jamestown.Org. 04.01.2006.

⁶ Președintele Consiliului Administrativ al Concernului Gazprom, Medvedev a afirmat că el este gata să preia controlul asupra unor proprietăți din Ucraina în schimbul unei perioade de tranziție spre prețuri mai mari, fiind interesați în mod prioritar de magistralele de gaze din Ucraina.

⁷ Numirea unei firme RosUKrGaz care va efectua livrările de gaze pentru Ucraina, acționând ca intermediar față de Gazprom, este intens criticată astăzi, această firmă făcând parte din protipendada

⁸ Tranzitul de gaze prin RM spre Balcani pentru 2006 constituie 22 mlrd metri cubi, la tariful de \$2.50 pentru 1000 metri cubi. Din 1996 pînă în 2005, tariful stabilit pentru Moldova a fost cel mai înalt din CSI, în timp ce Gazpromul controlează 50% din acțiunile Companiei MoldovaGaz (RM deține 34%, iar autoritățile transnistrene 13,44%). Datoriile totale ale RM constituie apr. 1 mlrd usd

PREDICȚII PENTRU 2006

Anul 2006 va elibera RM și Ucraina de mitologia unei relații bazate pe « dragoste reciprocă » cu Federația Rusă. Efectele acestei demistificări a relației "dragoste contra gaze" o vor simți mai ales partidele și personajele politice care nu s-au desprins de trecutul lor nostalgic, și care nu pot genera idei politice competitive pentru o tranziție prea rapidă pentru ei. Pe plan regional, rezultatele alegerilor generale din Ucraina se vor desfășura din nou în condiții de alertă sporită, și mobilizare electorală după modelul anului 2004. COD (Comunitatea Opțiunilor Democratice) ar putea fi văzută ca o centură de siguranță pentru Președintele Yușcenko, cât pentru stabilitatea opțiunilor grupului politic « oranj » care a preluat puterea la Kiev după anul 2004. Rusia va suferi mai multe lovituri de imagine, inclusiv legate de stoparea lucrărilor la conducta nordică de gaz, proiectată prin Marea Baltică, dar deja contestată de Finlanda

și Estonia. Deja în anul 2006, Federația Rusă ar putea suporta primele consecințe pe plan intern ca urmare a diminuării ratei de creștere economică, ceea ce ar putea spori eforturile opoziției interne să conteste cursul politicii « Putin » pentru Rusia.

Reuniunea G8 de la Moscova ar putea servi ca pretext pentru o nouă ceartă de familie printre țările puternic dezvoltate, cu implicații de ignorat pentru Kremlin. În ajunul includerii oficiale a României și Bulgariei în UE, pe agenda discuțiilor europene va reveni subiectul acordării unei perspective de integrare europeană pentru Moldova și Ucraina. Intensificarea presiunilor economice rusești asupra țărilor « neloiale » tinde să întărească pozițiile celor care cer UE să acționeze cu mai multă fermitate în vederea includerii vecinilor săi estici pe agenda Politicii Europene de Apărare și Securitate.

Politica externă

Principalele tendințe de politică externă pentru RM au urmat o cristalizare vizibilă a paradigmei pro-europene pe scena politică a țării. Pe de o parte, semnarea Planului de acțiuni UE-RM a mărturisit nostalgiile mai vechi de la Chișinău de a obține o relație politică specială cu UE. Pe de altă parte, existența unui context internațional favorabil a ușurat munca diplomației moldovenești în anul 2005⁹. După lungi și îndelungate eforturi de a câștiga atenția Brusselului; pe o traiectorie balcanică, gen - Pactul de Stabilitate, sau pe o cale specifică locală, divizată între Est și Vest, la Chișinău s-a înțeles că ancorarea țării la structurile occidentale nu este rodul unei reușite de o singură zi și că numai printr-un efort conjungat cu sprijinul internațional se va putea confirma vocația europeană a RM.

Eșecul referendumurilor din Franța și Olanda, șansele Turciei de a deveni vre-odată țară membră a UE, precum și teama unor lideri europeni față de « lipsa de guvernabilitate » a comunităților europene și migranții ilegali, fac în prezent UE să respingă cu fermitate orice discuții asupra șanselor Moldovei sau Ucrainei de aderare la UE. Este de înțeles că, la Brussels se va încerca a găsi formule de compromis, care să ofere vecinilor săi anumite preferințe comerciale, programe tehnice, dar și formule politice menite să evite orice referințe directe la perspectivele lor europene. Deschiderea pachetului de tarife preferențiale în comerț, cu începere din 1 ianuarie, 2006, a fost anunțată la Chișinău cu mult aplomb, dar fără o analiză critică a beneficiilor de care economia națională a RM chiar are mare nevoie.

⁹ Un context internațional favorabil poate fi descris prin creșterea atenției asupra conflictelor înghețate pe agenda de lucru a UE, operaționalizarea Politicii Europene de Vecinătate, precum și pregătirile pentru includerea instituțională a României și Bulgariei în UE din 2007.

Deși UE și SUA s-au implicat activ într-un format lărgit (5 plus 2), în tandem cu lansarea unei Misiuni de monitorizare a frontierei moldo-ucrainene și deschiderea unei Delegații permanente a UE în RM, reglementarea conflictului teritorial din RM nu a înregistrat progrese vizibile.

Pe lângă beneficiile virtuale ale acestui regim, Chișinăul este tentat să privească decizia UE ca un prim pas serios spre o perspectivă de aderare, consolidată printr-un statut de țară asociată, recunoscută printr-un acord bilateral. Într-o situație similară Moldovei s-au aflat și Țările Baltice pînă la integrarea lor în NATO, și numai după integrarea grupului de baltic în așa-zisa « dimensiune nordică de securitate » a UE a putut fi inițiat și proiectul politic de includere și cooptare instituțională a grupului de țări baltice în mecanismele de pre-aderare și transformare internă a UE.

Ca și în cazul țărilor central-europene, soluția UE a fost legată de stimularea dezvoltării democratice și includerea lor vertiginoasă în sfera programelor de asistență socială și economică, proiecte de infrastructură și bună guvernare, asimilarea de standarde și reguli de conduită comunitare, imposibil de învățat numai din manuale. Aceeași soluție poate fi aplicată și pentru Moldova, cu atât mai mult cu cât, în ambele cazuri, acest model de «europenizare în salturi» vizează două obiective contingente : (1) întărirea sistemelor democratice și (2) consolidarea unei economii funcționale de piață. Totuși, spre deosebire de baltici, societatea din RM rămîne tributară unor practici sovietice de conducere a statului, cu reminiscențe adânci în conștiința elitelor sale aflate la guvernare. Asistența primită de Moldova din partea țărilor baltice este din acest punct de vedere extrem de valoroasă, fiind cunoscută tenacitatea și deschiderea pe care au manifestat-o aceste națiuni pentru a se menține pe o traiectorie de ascendență economică și politică de după destrămarea Uniunii Sovietice.

Desemnarea unui Ambasador al UE pentru reglementarea conflictului transnistrean, includerea UE și SUA într-un format extins de negocieri și echiparea unei Misiuni de asistență la frontiera moldo-ucraineană (1 decembrie), precum și deschiderea unei Delegații a Comisiei Europene la Chișinău, în frunte cu Cesare de Montis (7 octombrie) vorbește grăitor despre capacitatea UE de a se mobiliza rapid atunci cînd dorește să se implice. Menționăm că, hotărîrea UE de a acorda asistență Moldovei a fost luată de Comisia Europeană în pofida faptului că în interiorul Uniunii există serioase disensiuni cu privire la aprobarea bugetului UE, ceea ce sugerează că și UE va căuta să atingă în procesul reglementării conflictului niște rezultate care să probeze justetea deciziei luate. Confruntarea dintre cele două curente : grupul de susținători ai “bugetului extins” și cel al “bugetului redus” va influența evident și asistența pe care o va primi RM de la UE în următorii ani.

Aceste evoluții, deși mult întîrziate, împlinesc visul de mai bine de un deceniu al opoziției de la Chișinău de a vedea RM conectată la instituțiile politice și de securitate ale Occidentului. Și este pilduitor că acest lucru se întîmplă o dată cu mișcarea frontierelor reale și imaginare ale Alianței NATO spre Est. Rămîne însă ca această implicare embrionică să dea roade, și să fie corect înțeleasă de către autoritățile moldovene. Din această perspectivă, SUA pot contribui mult mai mult decît fac în acest moment pentru creșterea competitivității economiei naționale ale RM. În 2005, SUA au devenit un actor mult mai vizibil pe plan regional, acest lucru confirmându-se și prin deschiderea unor noi baze militare în România, dar și prin implicarea diplomației sale în formatul extins de reglementare a conflictului. Trezește un viu interes și decizia de a include RM în așa-zisul program intitulat « Contul provocărilor mileniului » și care prevede acordarea unor ajutoare financiare nerambursabile guvernelor țărilor care au raportat succese în combaterea corupției. Este Moldova o asemenea țară ? Societatea civilă și businessul din RM ar putea confirma o asemenea ipoteză doar cu o mare strîngere de inimă. Susținînd reformele interne din

Capacitatea efectivă de a iniția și gestiona procese complexe de transformare internă, de schimbare a practicilor administrative și de instituționalizare a cursului pro-european nu aduce rezultate mulțumitoare, nici pe plan intern, nici pe cel extern.

Moldova, SUA au promovat, ca și UE, o declarație categorică la ultimul Consiliu ministerial OSCE de la Ljubljana o declarație care reiterează « necesitatea categorică de retragerea necondiționată a trupelor ruse din Moldova », validând astfel o tendință de ancorare a țării noastre pe agenda preocupărilor Occidentului.

La fel, și interesele noilor mediatori trebuie descifrate corect, fără a ne trasa așteptări nerealiste, dar și fără să scăpăm oportunități reale de implicare politică și economică a instituțiilor occidentale în destrămarea « status-quo-ului ruso-transnistrean ». Chișinăul trebuie să fie sigur că alegerile sale au implicații și costuri economice. Mai ales după expulzarea « observatorilor CSI » la alegerile parlamentare din martie 2005, RM a devenit epicentrul unei intense campanii anti-moldovenești, care paralizează relațiile comerciale și sporește imaginea negativă a RM în mass media rusă. Activizarea prezenței UE și SUA în Moldova ar putea provoca deteriorarea obiectivă a relațiilor RM cu Rusia, și asta pentru că, monetizarea relațiilor « istorice » nu acceptă altă monedă de schimb decât cedările unilaterale. Din această perspectivă, orice idei nostalgice de « îmblânzire a geopoliticii » prin urmarea unei politici externe bi-vectoriale nu poate decât eșua în acest an în RM.

Contextul politic intern

Alegerile din martie 2005 au avut drept efect slăbirea grupului parlamentar al PCR (53 de la 71) dar și conservarea monopolului său asupra puterii executive. Așa se face că, cel puțin prima sesiune de primăvară-vară a legislativului RM, a decurs sub semnul unei « fraternizări » greu de imaginat cu puțin timp înainte, inițiativele PCR fiind tratate aproape cu tandrețe de către deputații creștin-democrați și viceversa. Este adevărat, nici „opoziția oranj” și nici „etaștii roși” nu-și mai amintesc culorile originale cu care au concurat la alegeri.

Cu toate acestea, cooperarea „constructivă” dintre opoziție și putere a continuat, în a II sesiune legislativă, cu mai multe greutate; inerția practicilor de luare a deciziilor în mod voluntarist, sau de excludere a opoziției de la adoptarea unor decizii și legi importante - fiind mai degrabă o regulă și nu o excepție în acest sens. O parte dintre condițiile invocate de opoziție au fost îndeplinite parțial sau integral, și vom nota printre acestea : transmiterea în direct a ședințelor legislativului, plasarea stenogramelor pe pagina site-ului oficial al Parlamentului, de-etatizarea ziarelor fondate de Guvern, modificarea legislației cu privire la Curtea de conturi, Consiliul Superior al Magistraturii și SIS. Au rămas înghețate, totuși, o altă parte însemnată a condițiilor anunțate de opoziție, printre care vom menționa: adoptarea unui nou Cod al audiovizualului, modificarea legislației cu privire la Procuratură, APL, fără însă a uita de menționat că până și acțiunile contabilizate în rândul celor circa 70% din « realizările » opoziției pot fi ușor puse la îndoială.

Anul 2006 va fi un an de « baraj » pentru cei care au promis îndeplinirea integrală și efectivă a condițiilor în Moldova. Percepțiile publice monitorizate de Barometrul IPP la sfârșitul lui 2005 nu atestă schimbări majore în poziționarea partidelor politice. PCR continuă să domine peisajul simpatiilor politice dacă vom raporta ratingurile identificate în sondaje (53%) la scorurile reputate de opoziție, cele mai eficiente dintre care se plafonează la nivelul a 10-11%. Dacă vom compara aceste scoruri la anul 2004/2003, vom descoperi însă un declin de popularitate de aproape 10%, care poate fi regăsit de altfel și în raport cu ratingul personal al liderului acestui partid, V.Voronin (47% în decembrie, 2005 față de 61% în noiembrie 2003 și 59%

Unii au văzut în apariția consensului național o alternativă autohtonă la revoluția oranj, evenimentele ulterioare scrutinului parlamentar fiind percepute mai degrabă drept o «evoluție oranj».

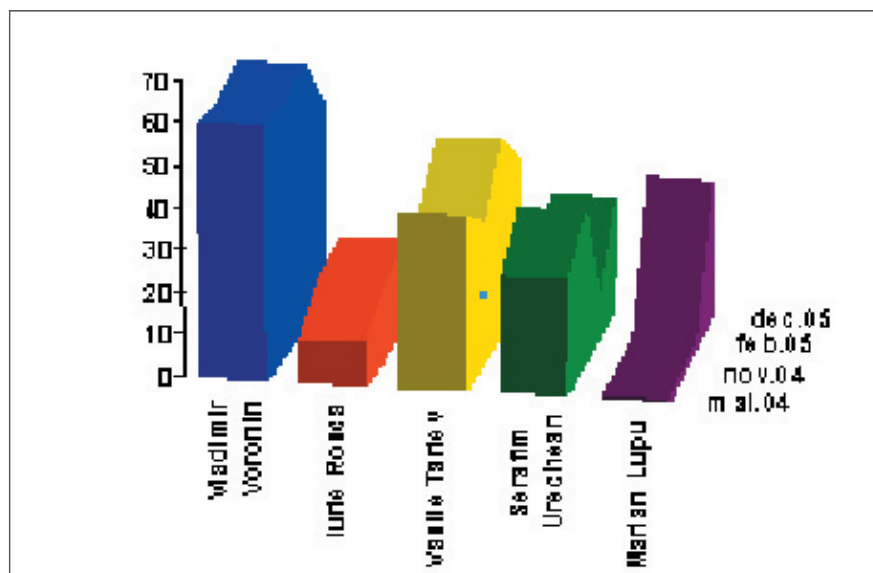
Au rămas înghețate, totuși, o altă parte însemnată a condițiilor anunțate de opoziție

în noiembrie 2004). Despre ce ne vorbește această dinamică ? Aparent, despre faptul că șeful statului continuă « să tragă după sine » camioneta PCRM, care beneficiază din plin de avantajul de a fi la putere și de a reține simbolic nostalgiile unui segment de electorat docil și disciplinat.

Ratingurile celor mai mulți dintre politicieni nu se răsfîrînge în aceeași măsură asupra popularității partidelor lor (Serebrian – 18%, 5% - PSL, Urecheanu – 28%, 10% - AMN, Diacov – 12%, PD – 10%). Funcțiile oficiale crează « persoane publice » și tot ele simulează o anumită dinamică a opțiunilor electoratului (cum este cazul speakerului Marian Lupu, care apare în Barometru cu un rating « de start » de 33%, după ce a fost absent în orice alte măsurări anterioare), dar care nu atentează la « verticala » ratingului șefului de stat. Există însă limite obiective chiar și pentru cele mai tari ratinguri. În ciuda efortului sui generis întreprins de PCRM, de Voronin, și de Guvern¹⁰, candidații « binecuvântați » nu au isbit să se facă aleși la scrutinul din capitală, chiar dacă au isbit să acumuleze exact atât cât obține de regulă PCRM la Chișinău (40 – 45%). Acest lucru antrenează în RM o discuție latentă asupra succesului și, ca și în Rusia, începe a colecta adrenalina alegerilor din 2007.

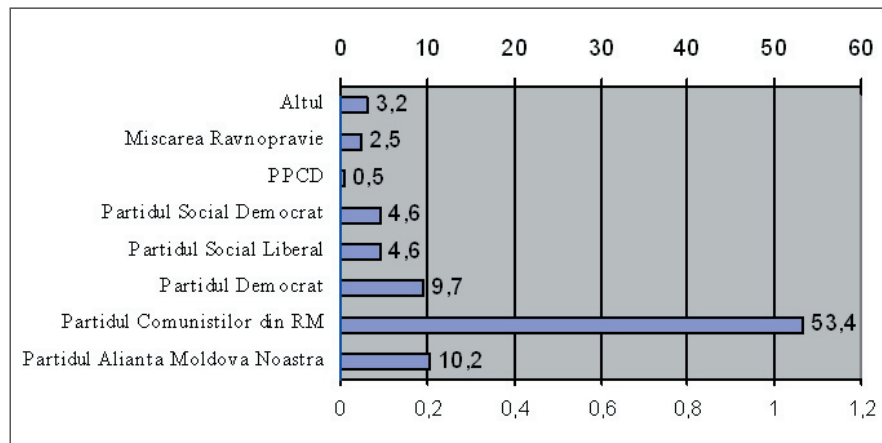
Ratingurile celor mai mulți dintre politicieni nu se răsfîrînge în aceeași măsură asupra popularității partidelor lor

Graficul 1. Ratingul liderilor politici

Aproape 52% dintre respondenți sunt convingși că ar merge la vot în eventualitatea unor alegeri parlamentare duminică viitoare, deși cei mai mulți dintre ei (45,1%) nu cred că, în RM există cel puțin un partid sau formațiune politică ce le-ar reprezenta interesele (față de 21,3% - nu știu, și 30,3% - da, există).

¹⁰ De altfel, Guvernul nu avea dreptul să utilizeze circa 40 de milioane de lei în scopul proiectelor de modernizare a unor sectoare din Municipiul Chișinău, fără acordul Parlamentului, care de altfel nici nu a fost consultat.

Graficul 2. Barometrul de opinie publica, IPP, Decembrie 2005

Prioritățile de modernizare a statului (reforma politică) și procesul de integrare europeană au cristalizat, în 2005, apariția unui cadru politic de formulare și cristalizare a reformei politice, precum și definirea unei poziții de interes strategic în reglementarea conflictului transnistrean. Parțial, reformă politică era envisajată și sub forma celor 10 condiții formulate de creștin-democrați în schimbul votului pentru alegerea șefului de stat. Decizia de formare a unor grupuri de lucru, completate cu participarea tuturor grupurilor politice (cu excepția, poate, a AMN) promitea să creeze un format lucrativ de care să țină seama puterea politică cît și opoziția cooperantă.

Cele mai multe dintre partidele de opoziție au fost obiectul unor frământări interne, care s-au soldat cu acțiuni politice, variind între demascări în presă până la crearea de partide separate.

Totuși, aceste așteptări nu s-au confirmat pe deplin. Doar 2 dintre grupurile de lucru formate de legislativ au putut prezenta, până la sfîrșitul sesiunii de primăvară-vară, o seamă de proiecte și amendamente la legislația în vigoare, vizînd în ordinea priorităților: reformarea justiției, a Curții de Conturi, SIS, CEC, chiar cu riscul ca realizările obținute să fie încă destul de fragile. Celelalte grupuri de lucru au "încrămenit în proiect", fiind marginalizate sau arătîndu-și neputința de a convinge conducerea parlamentului de caracterul strategic al propunerilor lor. Pe de altă parte, noua construcție de cooperare între opoziție și putere a relativizat oarecum valoarea opoziției, ca instituție politică, pe fundalul unei stabilități politice previzibile, fiind contestată chiar în interiorul grupurilor sale politice. Așazisul "Consens național" în Parlament a luat ființă doar episodic: rezoluțiile și legea privind statutul special al raioanelor estice (iunie-iulie), numirea noii componente a CEC și a Consiliului Superior al Magistraturii, Planul de acțiuni privind implementarea recomandărilor Consiliului Europei, și atât. Chestiunile legate de calitatea guvernării, adoptarea bugetului (2006) și alte lucruri sensibile pentru partidul majoritar au situat întreaga opoziție, și nu doar partea sa marginalizată, pe poziții divergente față de « linia partidului ». Bugetul pe 2006 a fost adoptat doar cu votul majorității simple a deputaților (53 voturi), ignorîndu-se restul propunerilor făcute de opoziție. În replică, aceasta a cerut demisia șefului de Guvern, V. Tarlev, considerat a fi responsabil de ritmul încetinit de creștere economică, blocajul în relația cu FMI și BM fiind rezultatul lipsei de inițiativă și capacități suficiente de restructurare.

Fiind un an dens de evenimente politice, 2005 a testat la limitele sale viabilitatea construcției de partid politic, ceea ce a scos la lumina zilei numeroase frustrări interne. Răbufnind în exterior, aceste nemulțumiri disidente sugerează o pronunțată fragilitate a construcției interne de partid,

dar și a câmpului de opțiuni deschis în prezent pentru opoziție și putere. Vizibil incomodat de aliații săi „conjuncturali” („condrumetri”, cum îi numește liderul PCRМ într-o emisiune la Pro-TV), doar PCRМ este aparent singurul partid care nu a alimentat disidență în 2005, în ciuda deciziilor dificile pe care a trebuit să le ia.

Un test dureros pentru partidele parlamentare s-a dovedit a fi în 2005 alegerile parțiale anticipate din Municipiul Chișinău. Alegerile locale au fost organizate în zilele de 10 și 24 iulie, 27 noiembrie și 11 decembrie. Deși alegerile noi și repetate s-au desfășurat concomitent în 13 localități ale RM, scena politică din capitală a capturat imediat atenția mass media. În absența unor sondaje veritabile, formatorii de opinie erau aproape convingși de victoria iminentă a candidatului PCRМ (din al II dacă nu chiar din I tur de scrutin). Obținerea controlului asupra capitalei ar fi însemnat pentru liderii acestui partid o recompensă în sine pentru eforturile depuse anterior acestor alegeri, iar desemnarea Ministrului Finanțelor pe rol de candidat oficial al PCRМ promitea acest lucru.

Necesitatea re-alegerii primarului de Chișinău a apărut după ce, în martie 2005, Serafim Urecheanu a preferat să preia mandatul de parlamentar funcției sale de primar general al capitalei. Mulți au considerat această decizie eronată, mai ales după ce proaspătul deputat în Parlamentul RM și-a permis să viseze în glas la posibilitatea lansării sale în alegerile parțiale pentru funcția de primar general. Chiar și presupunerea că aceste alegeri se datorează unui „moff politic” a lovit necruțător ratingul liderului AMN, ca și a partidului în ansamblul său. Inițial, AMN a decis să sprijine (destul de anemic!) un candidat considerat a fi un rival al ex-primarului general la funcția de lider al Alianței, D.Braghiș, iar după ce s-a constatat (la Congresul AMN) că nu mai există căi de potolire a conflictelor interne, AMN și-a schimbat preferințele, lansându-l în cursă pe liberalul Mircea Rusu, cu și mai puține șanse decât precedentul candidat al AMN (10,26% față de Dumitru Braghiș cu 20,65% în I tur de scrutin).

După ce și-a testat candidatul său, Gheorghe Susarenco, în primele 2 tururi de scrutin, PPCD a decis în general să renunțe la maratonul pentru capitală, probabil în folosul « manifestului său din 10 puncte » sau a construcției interne de partid. Fără mari șanse de a conta pentru competiția fială s-au dovedit a fi și candidații PD, PSL și ai Mișcării Ecologice. Într-o situație similară sau chiar mai dubioasă s-au pomenit grupurile politice de stânga, care au sperat să adune voturile « risipite » de PCRМ, mult prea ocupat de schimbarea cursului său strategic în 2004/2005.

Deși neremarcați de sondajele de opinie, Valerii Klimenko (Ravnopravie), Gh.Sima (Partidul Uniunea Muncii P-R) și Valentin Krîlov (Patria Rodina « Ravnopravie ») au reușit să-și stabilizeze un segment de electorat destul de omogen. La alegerile din 10 iulie, pe acest segment s-au colectat 4,2%, la 27 noiembrie – 8,6%, iar la 11 decembrie 7,96%. Candidatul PCRМ a fost, la fiecare etapă de scrutin, candidatul cu cele mai bune șanse de câștig, în timp ce candidații PPCD, și respectiv AMN, au înregistrat scoruri înjumătățite sau chiar întreprinse sub ratingul obținut de formațiunile lor în alegerile din martie.

Deși s-au conformat rigorilor uzuale pentru alegeri, partidele din opoziție au arătat un interes destul de modest, or acest lucru nu a scăpat de atenția alegătorilor.

Tabelul 1. Repartizarea voturilor la alegerile locale din 2005

	PCRM	PPCD	AMN	PSD	PSL	PD	PL
Popularitatea partidelor politice potrivit Barometrului IPP din decembrie, 05	53%	11%	10%	5%	5%	10%	-
% acumulat de candidați în alegeri							
10 iulie	Zinaida Greciannii 50,15%	Gheorghe Susarenco 7,02%	Dumitru Braghiș (independent) 20,65%			Vladimir Gurițenco 3,76%	Dorin Chirtoacă 7,13%
27 noiembrie	V.Ursu 46,66%	-	Mircea Rusu 10,26%	Eduard Mușuc 4,69%	Olga Nicolenco 1,78%	-	Dorin Chirtoacă 25,14%
11 decembrie	V.Ursu 52,91%	-	Oleg Cernei 3,51%	-	-	-	Dorin Chirtoacă 35,62%

Sursa : Informație cu privire la rezultatele alegerilor noi pentru funcția de primar general în Municipiul Chișinău, CEC, www.cec.md

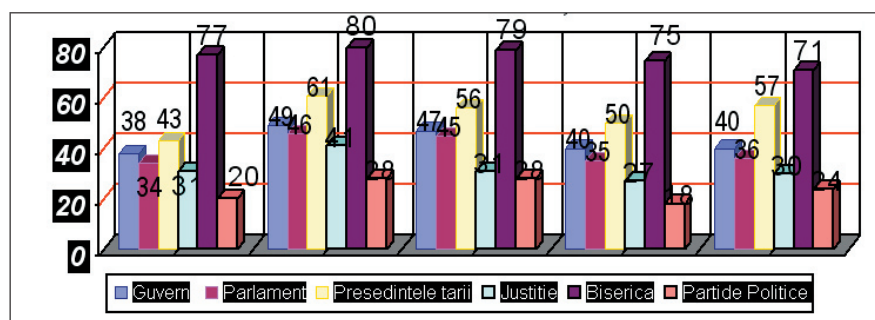
Lipsa de candidați competitivi, demoralizarea de după votul din 4 aprilie, dar și alți factori conjuncturali (timpul prost ales pentru I și al II tur de scrutin, oboseala electorală), au transmis electoratului din capitală un mesaj destul de confuz despre miza acestui scrutin în lunile iulie - decembrie. Respectiv, nici una din cele 4 încercări de alegeri parțiale ale primarului nu a acumulat în anul 2005 1/3 din numărul alegătorilor înscriși în liste pentru validarea rezultatelor scrutinului. Frustrați de nereușita alegerilor, politicienii au propus diverse modalități de depășire a crizei, inclusiv : (1) alegerea primarului de către consiliul municipal, (2) păstrarea primarului interimar în funcția sa până la viitoarele alegeri locale complete din 2007, (3) și numirea primarului. Nici una dintre aceste propuneri nu a întrunit consensul politic necesar, ceea ce a determinat CEC să planifice în luna ianuarie un sondaj public de opinie asupra măsurilor prin care poate fi depășită criza electorală din capitală, nesatisfăcător însă sub aspectul utilității sale imediate.

Agenda reformelor

Era de așteptat ca, imediat după alegeri, noul legislativ să devină forța motrice a reformelor politice anunțate, mai ales că re-instalarea Guvernului Tarlev nu a trezit mare entuziasm nici măcar printre deputații PCRM, nemaivorbind de liderii opoziției. Indicatorii cantitativi vorbesc despre adoptarea a 144 legi (cu 82 de legi mai puține decât în aceeași perioadă a anului 2004), unele dintre acestea fiind esențiale pentru ambițiile anunțate în Moldova după confirmarea noului curs politic al țării¹¹. Deși a marcat și rezultate pozitive, încrederea cetățenilor în Parlament, ca și în Guvern și Justiție, de altfel, este încă destul de joasă.

¹¹ Vezi Declarația politică a Parlamentului, aprilie 2005

Graficul 3. Încrederea în instituții...

Circa 56% dintre respondenții chestionați consideră că lucrurile merg în RM într-o direcție greșită, numărul celor care împărtășesc această opinie a crescut comparativ cu februarie 2005 (41%)¹², dar coincide cu noiembrie 2004 (56%) și noiembrie 2003 (55%), explicat de către autorii sondajului ca fiind rezultatul unor factori sezonieri. În linii mari, populația nu este mulțumită de starea lor social-economică. Cu toate acestea, 38,3% au apreciat situația lor din 2005 comparativ mai bună decât în anul precedent. Sărăcia, prețurile și viitorul copiilor sunt văzute, în sondaje, ca fiind cele mai presante probleme care frământă cetățenii (variind între 61% și 45%).

Contribuția inegală a grupurilor de lucru, dar și capacitatea nesatisfăcătoare a aparatului Parlamentului l-a făcut pe speakerul Marian Lupu să solicite sprijin extern (iulie – august) pentru o reformă reală a legislativului, în condițiile unui dialog sistematic cu societatea civilă și donatori. Abia în noiembrie am notat anunțarea unei agende de comunicare a Parlamentului cu societatea civilă, preambulul acestui document îndemnând toate ONGurile, centrele de resurse și think tankurile active să-și aducă contribuția și ideile la procesul de modernizare al legislativului, în particular, în ceea ce privește sporirea interacțiunii între factorii legislativi și electorat. Agenda legislativă pentru 2006–2009 conține circa 200 de proiecte de legi care urmează a fi adoptate, urmând ca, drept indicator al stabilității politice interne și a calității instituțiilor democratice, autoritățile Republicii Moldova să solicite suspendarea monitorizării sale de către CoE în 2006. Cu toate viciile procedurale ale legislativului, ele nu se compară cu defecțiunile puterii executive.

Putem doar ghici deocamdată ce ar trebui să conțină acest model de reformă dorit de autorități, care ar dori să rezolve rapid carențele de administrare, și totodată să evite acțiunile prea bruste.

Această putere este cu siguranță veriga cea mai slabă la capitolul « ajustarea legislației naționale la standardele UE », acest lucru fiind datorat capacității reduse de planificare și implementare a priorităților guvernării, stagnarea tendințelor de adecvare structurală a funcțiilor sale. Despre aceste urgențe și carențe de funcționare s-au referit în numeroase rânduri deputații, organizații europene, dar și șeful statului. După atacul imtepestiv al șefului statului împotriva Cabinetului condus de Premierul Tarlev în iunie s-au auzit multe voci în așteptarea unei posibile demisii. Numeroasele gafe comise în 2005 de către Premierul Tarlev¹³, vizibil alarmat de rumorile lansate public cu privire la posibila sa debarcare păreau să susțină cu de la sine putere demersul clar al opoziției. Dar, această demisie nu s-a întâmplat în lunile toamnă pentru că, se crede că acest lucru ar fi dat un semnal prost partenerilor occidentali, iar la începutul iernii, această demisie nu-și mai avea rostul în pragul conflictului legat de livrările de gaze din Rusia.

¹² Barometrul opiniei publice, IPP, Decembrie 2005, Eșantion 1506 persoane, 88 localități, reprezentativ pentru populația adultă cu excepția regiunii transnistrene, marja de eroare ± 2,6%.

¹³ Potrivit lui V. Tarlev, Tiraspolul ar fi livrat anii trecuți arme separatistilor ceceni, și chiar luarea ostatecilor la Beslan s-a făcut cu arme de proveniență transnistreană.

Președintele Voronin a afirmat că Guvernul Tarlev va fi păstrat atâta timp cât va reuși să-și îndeplinească sarcinile, ceea ce ar putea însemna că nu există suficiente resurse umane în vistieria de cadre a PCRМ pentru a-i găsi „un înlocuitor”, iar pentru un guvern de coaliție „nu s-au copt premisele”. Ca și organizațiile financiare internaționale opoziția consideră Guvernul responsabil de stagnarea principalelor reforme, de încetinirea ritmului de creștere economică în RM și lipsa de progres pe politica regulatorie, implementarea SCERS fiind complet stopată de lipsa de coordonare între ministere. Pe parcursul lui 2005, Guvernul a continuat politicile sale intervenționiste în sectorul bancar¹⁴, inclusiv prin presiuni asupra Băncii Naționale și reluarea presiunilor asupra importatorilor de petrol; s-a invocat din nou aducerea unei Bănci străine ca motiv pentru scăderea ratei dobânzilor la creditele pe termen scurt.

Prețurile au continuat să crească pe parcursul anului 2005 la majoritatea produselor de consum, iar investițiile străine au stagnat după relativa lor creștere în 2004.

Ca și în anii precedenți, R.Moldova nu a isbutit nici în 2005, spre deosebire de România și Ucraina, să atragă finanțări considerabile pe proiecte de infrastructură, astfel încât avantajele geografice competitive față de UE sunt de ordin himeric. Căile ferate și șoselele care traversează RM rămân într-o stare catastrofală, iar coridoarele de transport europene ocolesc țara noastră în aceste condiții de precaritate instituțională și lipsă de rezultate în atragerea de finanțări pe infrastructură. Piața internă a forței de muncă este în continuu declin în timp de deficitul balanței comerciale reduce semnificativ competitivitatea economiei naționale. Ritmul încetinit de creștere economică face ca și tratamentul pe care UE e dispusă să i-o acorde comparativ cu Ucraina¹⁵ să fie sub nivelul satisfăcător de așteptări. Abia la finele lui 2005, UE a anunțat acordarea unui regim preferențial de comerț liber R.Moldova¹⁶, alături de alte 11 state, dar din care lipsesc exact tipurile de produse autohtone pe care le-ar putea exporta sectorul privat¹⁷. Experții locali explică acest fapt prin lipsa de capacități adecvate de negocieri și comunicare cu instituțiile economice ale UE. Aceleași lacune explică și faptul că Guvernul RM nu a reușit să rezolve în 2005 nici problema datoriilor externe ale țării, inclusiv prin îmbunătățirea ratingului de țară, sau prin condițiile necesare pentru normalizarea relațiilor cu organizațiile financiare internaționale. În același context, R.Moldova nu izbutește să rezolve pozitiv problema restructurării datoriilor sale externe și, deci, nu devine credibilă pe plan internațional (Moody), care ar însemna un instrument util de atragere a investițiilor străine directe. Aceasta este o oportunitate ratată, fiindcă odata cu scumpirea gazelor naturale și a energiei electrice de import, deseierea datoriei externe va deveni un obiectiv mult mai greu de atins.

Speranța înregistrării unor rezultate viabile este pusă de către liderii de opinie din Moldova pe seama strategiei de reformă a administrației centrale. La 8 noiembrie 2005, Unitatea de coordonare din cadrul Aparatului Guvernului

¹⁴ De la tribuna Forumului Economic, organizat în octombrie 2005, Șeful statului a cerut ultimativ reducerea ratei dobânzii la credite, generând astfel așteptări neargumentate pentru mediul de afaceri, dar și presiuni suplimentare în ceea ce privește implementarea Politicii monetar-valutare de către BNM.

¹⁵ În 2005, UE a decis să aplice Ucrainei calificativul de « economie funcțională de piață »

¹⁶ Moldova, alături de Georgia, Mongolia, Sri Lanka și alte 11 țări latino-americane, Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru, Venezuela, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua and Panama sunt beneficiare ale acestui regim de tarife vamale preferențiale ale UE

¹⁷ Potrivit Comisarului EU pentru comerț, Peter Mendelson, sistemul preferențial de comerț (GSP) care va intra în vigoare de la 1 ianuarie 2006 va spori numărul de produse exportate fără tarife vamale sau la tarife reduse de la 6,900 pînă la 7,200, în particular produse agricole și pește. Menționăm că, în prezent exporturile RM pe piața UE se cifrează la circa 25% din totalurile sale, în special produse agricole.

a făcut public proiectul de strategie de reformare a administrației publice centrale (APC), iar la 30 decembrie, Strategia a fost adoptată de Guvern. Reforma are drept scop instituirea unui sistem modern și eficient al APC în conformitate cu principiile de guvernare din țările-membre ale UE, potrivit specificului curent al RM și a viziunii care aparține Cabinetului Tarlev. Din păcate, Guvernul privește această strategie ca o decizie pur tehnică, în timp ce intensitatea și arhitectura priorităților sale solicită mai degrabă o decizie politică pe termen lung, cu implicații de ordin structural pentru funcționarea tuturor sectoarelor și autorităților publice din RM, care nu se limitează și nu privește doar mandatul « biologic » al unui singur guvern. Secretomania și lipsa de interes în implicarea actorilor locali au caracterizat procesul de elaborare al acestei strategii, astfel încât nici măcar Parlamentul nu a aflat decât din presă despre obiectivele și retorica Strategiei de reformă.

Sigur, Guvernul RM poate fi mulțumit că are în sfârșit o strategie pe masă în discuțiile sale cu organizațiile donator, dar cu ce preț? Ca și în cazul SCERS, autorii noii strategii contează prioritar pe resursele donatorilor externi, considerând deja ca pe o favoare prezentarea unei informații minime în cuprinsul unor evenimente de prezentare publică. Strategia Guvernului este, totodată, un document sectorial, care nu abordează frontal și problematica administrației locale, pentru care însă prevede înființarea unui Minister de specialitate. În octombrie 2005, CoE a reproșat din nou RM lipsa de progrese în materie de autonomie locală și financiară, prezentând un nou raport deosebit de critic pe subiectul lipsei unor progrese în cuprinsul autonomiei financiare locale și a unor politici efective de descentralizare a serviciilor, fără însă ca autoritățile să adopte o poziție constructivă în această privință. Dar, este Moldova gata pentru o strategie de reformare în administrarea publică locală, atâta timp cât tradiția locului este de a înființa mai întâi instituții după care acestea își caută funcțiile pe care ar putea să le îndeplinească?¹⁸

Strategia nu a fost discutată în Parlament, dar a trezit imediat interesul viu al donatorilor străini, conștienți de rolul esențial al acestei reforme în modernizarea țării. Experiența implementării altor documente ar trebui să trezească din euforie factorii politici, precum și donatorii străini. Și asta pentru că elaborarea unor documente de strategie nu rezolvă în mod necesar deficitul de « gândire strategică » în executiv, decalajul existent între opțiunile asumate și capacitatea extrem de modestă de implementare. Există în prezent o multitudine de documente strategice pe masa de lucru a executivului (SCERS, Planul de Acțiuni RM-UE, Satul Moldovenesc, Moldova electronică), aplicarea cărora dă dureri de cap tuturor autorităților publice, și asta pentru că, cele mai multe dintre ele s-au împotmolit chiar în cauza motivelor pentru care au fost inițiate aceste reforme: eficiența redusă, corupția, birocrăția iresponsabilă, intervenția factorului politic, etc, astfel încât multe dintre instituțiile responsabile de implementarea strategiei nu se pot adapta « din mers » la povara funcțiilor de care sunt responsabile.

¹⁸ Vezi cazul Agenției pentru dezvoltare regională, lichidată recent prin hotărâre de guvern, sau al altor agenții (a competiției, de exemplu), înființate în 2003, pentru numai 2 săptămâni, dar lichidată imediat, pentru ca să reapară din nou ca prioritate pe agenda de reforme de Guvern în 2005.

PREDICȚII PENTRU 2006:

În februarie-martie, Chișinău va prezenta un raport de evaluare a implementării Planului de acțiuni UE-RM, care va fi completat de o monitorizare efectuată în paralel de către Comisia Europeană. Încurajarea UE este crucială pentru RM în 2005. Tot atât de importantă este pentru Chișinău și transformarea paradigmei sale de raportare a « succeselor » sale interne la logica UE, care dorește schimbări structurale, și mai puțin exerciții de retorică glisantă. Un raport negativ asupra implementării Planului de acțiuni ar repune în discuție rolul și mandatul Guvernului Tarlev în 2005, stabilind probabil ca soluție de alternativă - închegarea unui executiv de

coalțiție, mai competitiv decât cel actual. Criza în relația cu furnizorul monopolist de gaze pentru RM va conduce la reacții în lanț în cadrul economiei naționale, stimulând o creștere relativă a prețurilor de consum. Deși PIB nu va suferi mult de pe urma creșterii abuzive de prețuri la gaze, consumatorii individuali vor resimți un anumit șoc. Este de așteptat ca, în 2006, Chișinăul să dorească a ridica mânășă aruncată de Rusia, căutând să echilibreze legal participarea Gazprom-ului în capitalul statutar al Asociației Moldova-Gaz, luând și alte decizii care țin de statutul legal al unor întreprinderi privatizate abuziv de către regimul secesionist.

Reglementarea conflictului transnistrean:

Anul 2005 a produs noi și încurajatoare semnale pozitive pentru Moldova. Unii înclină să creadă că formularea unei poziții politice la nivel legislativ este un rezultat care justifică evoluția politică de după scrutinul din martie 2005, mai ales dacă menționăm că un asemenea consens strategic între putere și opoziție nu a mai existat după 1991. Implicarea Ucrainei¹⁹ în inițiativele de reglementare a conflictului, completate ulterior printr-o serie de rezoluții legislative (iunie) și adoptarea unei legi privind statul special al raioanelor din estul RM (iulie, 2005)²⁰ au creat o dinamică deosebit de pozitivă pentru reglementarea conflictului. Tot în septembrie 28-29, la Odesa, a avut loc reuniunea lărgită a unui format extins de negociatori, la care au participat pentru prima dată UE și SUA.

Acceptând cu rezerve calitatea lor în noul format de negocieri, Rusia a stăruit că participarea UE și SUA este limitată la statutul de observator și că, « doar pe baza realităților existente se poate de ajuns la o reglementare echitabilă »²¹. Totuși, lucrurile nu s-au mișcat din loc în privința controlului la frontiera moldo-ucraineană. Transnistria a continuat să exporte pe baza vechilor specimene vamale, transmise de Chișinău după 1996, iar autoritățile de la Kiev au urmat o păbuboasă tradiție a jocurilor de culise, sau a pozițiilor comune cu Rusia, în detrimentul intereselor de reglementare promovate de RM.

¹⁹ Cei „7 pași” prezentați de Președintele Iușcenko pe parcursul lucrărilor Conferinței GUAM de la Chișinău au fost dezvoltăți ulterior prin Planul Ucrainei, prezentat la Vinița, în zilele de 16-17 mai, 2005

²⁰ La 22 iulie, 2005, Parlamentul RM a adoptat Legea cu privire la prevederile de bază ale statului juridic special al localităților din stânga Nistrului, dezvoltând Rezoluțiile adoptate de Parlament la 10 iunie, 2005.

²¹ Serghei Lavrov: Atâta timp cât Chișinăul își va menține poziția sa în problema transnistreană, acest conflict nu va putea fi rezolvat - Moldova.org, <http://politicom.moldova.org/stiri/eng/7583/>

În 2005, Rusia a căutat să investească masiv în efortul de gestionare pe teren a grupurilor sale de „loialiști” din Transnistria, din perspectiva pregătirii pentru alegerile în Sovietul suprem al PMR (11.12.06) în care spera să convingă și Ucraina să legitimizeze prin recunoaștere rezultatele acestui scrutin. Acceptarea ca atare a rezultatelor acestor alegeri de către Ucraina și Rusia, cu sau fără acordul tacit al OSCE, ar fi eliminat automat, în opinia Moscovei, necesitatea unei democratizări ulterioare a regiunii, condiție stabilită de comunitatea internațională, dar și de RM și Ucraina în proiectul de reglementare a conflictului.

Rusia a căutat să convingă autoritățile de la Chișinău, în septembrie 2005, să revină în cadrul negocierilor, amenințând cu blocarea furnizării de gaz în timpul iernii, iar pe plan diplomatic, MAE rus a căutat să acrediteze ideea că este gata să aplice „soluția Kosovo” în Transnistria (recunoașterea unilaterală a regimului existent) dacă Occidentul nu va lua în considerație „interesele Rusiei” în regiune, i.e. prin recunoașterea legitimității alegerilor. În planurile Rusiei au intervenit, însă, mai multe defecțiuni. Și OSCE, dar și UE, pe care Rusia ar fi putut conta într-un scenariu „de troc” (gaz contra concesiilor, sau buget aprobat contra avantaje pe teren) au refuzat să discute orice scenariu de susținere implicită a conservării „partidei loiale” locale (Smirnov et Co.). De cealaltă parte, Ucraina, care a realizat în 2005 că ar putea exploata stagnarea procesului de reglementare a conflictului în propriile interese, mizând pe o „răsturnare” a regimului actual prin intermediul exponenților financiar-industriali ai companiei Sheriff și comunitatea ucrainofonă din regiune. Negocierile „indiscrete” pe care ex-Secretarul CNS al Ucrainei, Piotr Poroshenko le-a purtat intens cu oligarhia locală au stimulat tensiuni considerabile pe plan local și fricțiuni serioase în relația dintre Moscova și Kiev. Aceste tensiuni făceau parte, de fapt, din planul original, care ar fi dat posibilitate Ucrainei să revendice dreptul de a „fixa scorul final” în disputa internă din Transnistria între „industriași” și „partida războiului”. Dar planurile Ucrainei nu aveau cum să se realizeze în formatul lor original, și numeroși factori obiectivi au intervenit în logica „celor 7 pași” anunțați de Lușcenco la Summitul GUAM de la Chișinău. Inițiativa exponenților „Sheriff” (Shevciuc) de a modifica Constituția regiunii s-a împotmolit în luna iunie, 2005, în timp ce Occidentul a transmis un mesaj categoric Kievului să renunțe la proiectele sale anexioniste în privința Transnistriei, văzând în ele un precedent care ar putea fi folosit ulterior de Rusia contra Ucrainei (Crimeea).

Kievul a continuat să sprijine proiectul unei alternanțe la Smirnov, în ciuda avetismentelor primite dinspre Occident, mizând pe elitele filo-ucrainești din regiune, dar și pe hiper-dependența acestora de factorul „vănilor” (exporturi transnistrene prin Ucraina, neînsoțite de acte recunoscute de RM). Exponenții politici ai „Sheriffului” erau bine asigurați și pe plan intern. „Specificul” businessului lor în condițiile Transnistriei le-a permis să dețină legal (evident, în termenii în care acest cuvânt poate fi folosit în regiunea secesionistă) o „armată” proprie de peste 2.000 de oameni înarmați (firme de pază și protecție, bodyguardzi, paznici angajați la antrepozitele sale comerciale), la care se adaugă și controlul pe care se spune că Sheriff îl are asupra organelor de interne, aflate în competiție cu securitatea lui Antiufeev. Pentru prima dată în lunga sa aflare la putere, regimul lui Igor Smirnov a simțit cum se clatină terenul sub picioarele sale, căutând cu înfrigurare sprijin ba la Kiev, ba la Moscova. Defecțiunile puterii de la Kiev au dat însă peste cap și planurile lui Poroșenko, care a

Actualmente, Sheriff deține controlul absolut asupra întregului sistem de telefonie din Transnistrie (mobilă și pe fir), întregul sistem de TV prin cablu, controlul asupra singurului post de TV privat din Transnistria, cel mai popular post de Radio regional, singurul provider de internet din regiune. Compania Sheriff are în proprietatea sa tipografia, fabrici de pâine, lanțuri comerciale, inclusiv saloane-auto Mercedes și Skoda, stadiul supermodern din Tiraspol, 90% din toate benzinăriile, 60% din tot comerțul produselor alimentare cu amănuntul, 30% din comerțul produselor industriale și circa 50% din toate trusturile de construcție din regiune.

fost demis în septembrie, în tandem cu rivalul său direct, Premierul Timoșenco.

La 28 septembrie, la Odesa, UE și SUA erau acceptate în calitate de observatori la formatul extins de țări-mediator; la 4 octombrie, UE își deschide Delegația sa permanentă la Chișinău, iar la 30 noiembrie, Comisarul UE, Benita Ferrero Waldner și Javier Solana, inaugurează Misiunea de monitorizare a frontierei moldo-ucrainene (EUBAM), prima de altfel de acest gen în tot spațiul ex-sovietic.

Cu toate meritele sale inerente, Misiunea pare a trezi și anumite suspiciuni legate de neclaritatea câtorva aspecte esențiale asupra efectelor monitorizării efectuate în prezent.

Alegerile transnistrene s-au desfășurat la 11 decembrie în condiții de tensiune internă, datorându-se contradicțiilor tot mai mari între cele 2 blocuri: Obnovlenie și Republica, prima aparținând influenței companii financiar-industriale „Sheriff” – care a reușit să adune sub protecția sa majoritatea directoratului din regiune, iar a doua – întrunind interesele și liderii actualului regim. Menționăm că Obnovlenie a deținut și anterior un număr de 17 din cei 43 de deputați ai Sovietul Suprem al regiunii, deși se crede că ideologia acestui grup politic ar fi mult mai deschisă spre căutarea de soluții de compromis la Chișinău și Tiraspol în vederea garantării averilor lor deținute în prezent. Participarea electorală scăzută (circa 50%) a exlpsat oarecum atmosfera festivă care însoțește de regulă orice evenimente în regiune, care s-a împărțit practic în câteva grupuri opozante: pe de o parte, gruparea clientelară a administrației Smirnov, pe de alta – businessul privat, iar între ei, cei neafiliați ambelor tabere. Doar 43 din cei peste 179 de candidați au ajuns în final să fie aleși legal în Sovietul Suprem. 23 dintre ei au fost aleși din partea Obnovlenie, 17 din partea Republica. Chiar la prima sa ședință, majoritatea formală a „industriașilor” l-a „detronat” pe Grigori Maracuța, din calitatea sa de speaker, înlocuindu-l cu Evghenii Șevciuc, considerat a fi un „oponent” oficial al liderului Smirnov încă de la începutul lui 2005, chiar din momentul în care la Kiev au început a vorbi deschis despre sprijinul potențial pe care Ucraina l-ar putea acorda curentului politic legat în regiune de numele firmei Sheriff și a Uzinei metalurgice de la Râbnița.

Lansarea unei Misiuni de monitorizare a frontierei a fost în 2005 cel mai important indicator de implicare occidentală în efortul de stopare a contrabandei și traficului frontalier. Fiind formată din circa 69 de experți în materie de control vamal și poliție de frontieră și circa 50 de specialiști moldoveni și ucraineni, Misiunea urmează să-și îndeplinească un Mandat de 2 ani care include: prevenirea activităților de contrabandă și trafic, fraude vamale, etc. Membrii acestei misiuni vor inspecta în grupuri mobile frontiera moldo-ucraineană, operând controale inopinate repetate a transporturilor și documentelor, oferind consultație și instruire vameșilor moldoveni și ucraineni. Cu toate meritele sale inerente, Misiunea pare a trezi și anumite suspiciuni legate de neclaritatea câtorva aspecte esențiale asupra efectelor monitorizării efectuate în prezent.

În particular, oficialii EUBAM nu au putut da un răspuns convingător dacă: (1) mărfurile produse/ exportate din și spre regiunea secesionistă sunt calificate drept „produse de contrabandă” atunci când ele nu sunt

²² Misiunea UE confirmă că nu există contrabandă în regiunea rebelă a Moldovei. Olvia-press, Russian 26 Jan 06

susținute de acte eliberate de autoritățile vamale ale RM? (2) este Misiunea credibilă în efortul de a monitoriza calitativ o suprafață de peste 1000 de km (doar segmentul de frontieră transnistreană ocupă 420 km) prin lucrul unei echipe de numai 52 de angajați; (3) este misiunea separabilă de formatul de negocieri sau nu, și atunci, în ce măsură activitățile Misiunii ar putea fi dezvoltate și prin intermediul unei monitorizări « în adâncime » în regiune ? După cum era și de așteptat, primul raport al Misiunii de frontieră a UE nu a depistat nimic din ceea ce ar fi putut numi « trafic de narcotice sau arme », sau exact tipul de ilegalități pentru care RM a solicitat intervenția UE²². Respectiv, multe din întrebările la care societatea civilă din RM ar vrea să le formuleze « noilor mediatori – UE și SUA » vor rămâne simple semne retorice dacă Ucraina nu-și va lua în serios obligațiile internaționale față de RM, confirmate inclusiv prin acorduri de guvern, semnate în ianuarie și decembrie 2005. Menționăm că, încă în mai 2005, prim-miniștrii Tarlev și Timoșenco, au semnat un Acord cu privire la obligativitatea exporturilor de mărfuri în Ucraina doar pe baza ștampilelor vamale ale RM de tip nou²³. Acest acord nu este respectat de Ucraina, iar apropierea alegerilor generale fac greu de crezut că s-ar putea de contat pe discernământul oficialităților de la Kiev. Intenția autorităților de la Chișinău de a transforma « din mers » mandatul Misiunii, integrând-i și autoritatea de a verifica îndeplinirea înțelegerilor moldo-ucrainene de fluidizare a exporturilor transnistrene, doar pe baza legislației recunoscute internațional, se ciocnește încă de o ripă surdă din partea Kievului. La Tiraspol, acest acord implementat efectiv ar însemna începutul sfârșitului oligarhiei lor în regiune²⁴.

Acest acord nu este respectat de Ucraina, iar apropierea alegerilor generale fac greu de crezut că s-ar putea de contat pe discernământul oficialităților de la Kiev.

Negocierile purtate în formatul extins (5 plus 2) nu au reușit să urnească carul din loc. Drept exemplu servește și reuniunea din 15-17 decembrie, organizată succesiv la Tiraspol și Chișinău, și la care mediatorii nu au putut decât să asiste neputincioși la obstrucțiunile părții transnistrene, susținute de Rusia. Discuții aprinse s-au purtat pe marginea formatului unei viitoare misiuni de evaluare a zonelor de securitate, verificare deplină a trupelor și armamentului militar deținute de gărzile transnistrene, monitorizarea complexului militar-industrial. Nici unul dintre aceste obiective nu a fost atins, astfel încât și OSCE a trebuit să constate eșecul celei de-a II runde de negocieri în format extins (27.01.06).

Pe de altă parte, poziția Ucrainei a continuat să lunece spre « un pact cu diavolul », în care concesiile făcute pe problema transnistreană reprezintă un preț plătit pentru alte polițe în raport cu Rusia. La 16 decembrie, Președinții Ucrainei și Rusiei au făcut o declarație în care au reiterat existența unei « poziții comune » asupra procesului de reglementare a conflictului transnistrean. Anunțând formularea

²³ Menționăm că un protocol vamal a fost încheiat între Ucraina și R.Moldova încă la mijlocul lui 2003, stipulând obligativitatea exporturilor de mărfuri peste frontiera ucraineană doar în baza ștampilelor vamale moldovenești, dar pe care, autoritățile ucrainene nu l-au pus niciodată în practică.

²⁴ Адриан Яковлевич де Сегед: В Приднестровье Есть Силы. Которые Хотят Обострить Ситуацию. Zercalo-Nedeli.Com. 29.01.06.

unei poziții comune, Federația Rusă a salutat inițiativele ucrainene, iar Ucraina a calificat drept « substanțiale » ultimele propuneri pe marginea acestora. Declarația Putin-lușcenco accentuează rolul garanțiilor internaționale pentru durabilitatea rezolvării conflictului și transformarea pacificatorilor ruși din regiune într-o « misiune de garantare a păcii » sub egida OSCE.

Nici SUA și nici UE, nemaivorbind de RM nu au fost consultați în prealabil asupra acestei declarații. Este de presupus că și această acțiune s-a înscris, în 2005, pe făgașul concesiilor făcute de Kiev pentru a preveni criza gazelor livrate din Rusia, care însă nu a ajutat cu nimic Ucraina. Este semnificativ însă că, abia la data în care Ucraina a avut nevoie de solidaritatea RM, Premierul Elhanurov a agreeat intrarea în vigoare a Protocolului cu privire la obligativitatea verificării tuturor bunurilor exportate din regiunea de est a RM. În prima săptămână a lunii decembrie, Consiliul Ministerial OSCE s-a reunit la Liubljana în care a eșuat să adopte prin consens o Declarație comună asupra conflictelor înghețate, acest eșec fiind compensat însă printr-o serie de declarații semnate de SUA, UE și NATO, și care transmit un mesaj categoric de sprijin țărilor afectate de separatism, în special, Georgiei și Moldovei. În replică, Ministrul de externe, Serghei Lavrov a declarat că, Rusia a îndeplinit toate angajamentele de la Istanbul și că « a retras tot echipamentul reglementat de acest tratat », restul munițiilor urmând a fi retrase atunci când vor exista condițiile necesare. Situația creată este interpretată diferit în mediul analiștilor, și reprezintă un moment de răscruce pentru relațiile Rusiei cu NATO și SUA. Menționăm că, până în prezent, doar 4 state au ratificat Tratatul Foșelor Convenționale în Europa (Rusia, Belarus, Ucraina și Kazahstan), celelalte state semnatare au condiționat ratificarea TFCE de retragerea completă și necondiționată a munițiilor și trupelor ruse din Moldova.

Cei mai mulți înclină să privească eșecul reuniunii drept o victorie simbolică a țărilor mici. Eșecul de a adopta Declarația comună a OSCE a s-a datorat nu doar refuzului Rusiei de a include și o clauză specială cu privire la lipsa progresului în procesul de retragere a trupelor și munițiilor ruse din regiunea transnistriană a RM, dar și coagulării unei opinii comune în sânul comunității occidentale asupra prezenței militare ilegale rusești în Transnistria. Ceea ce ar fi trecut pe neobservate acum câțiva ani reunește consensual majoritatea statelor cuprinse în OSCE. De fapt, Rusia s-a autoizolat de restul comunității OSCE prin refuzul de a-și respecta angajamentele luate la Istanbul în 1999, și intenționează să blocheze orice reluare a discuției asupra evacuării trupelor sale din Moldova, promovând ideea unei separări între problema bazelor sale militare din Georgia și prezența ilegală a militarilor săi în Transnistria.

● ● ● ● ● PREDICȚII PENTRU 2006

Rusia va încerca să utilizeze poziția comună cu Ucraina pentru a conferi un mandat internațional recunoscut misiunii sale de pacificatori militari din RM, cu sau prin intermediul OSCE. În absența unui control efectiv asupra zonei de securitate, și acceptarea tacită a transferurilor de tehnică militară, amuniții și militari ruși sub jurisdicția regimului secesionist, subminează încrederea unei reușite pe termen scurt în demilitarizarea regiunii. Este greu de crezut că, în cazul în care Ucraina va fi totuși obligată să-și respecte angajamentele față de RM, i.e. datorită aspirațiilor sale legate de OMC, autoritățile de la Tiraspol ar aban-

dona negocierile, pentru că actualul format le avantajează.

Este posibil ca în 2006, presiunile economice externe să creeze tensiuni interne. Pe fundalul unor presiuni în creștere, regimul de la Tiraspol se va ciocni pentru prima dată cu o disidență în creștere din partea oligarhiei locale, decise să-și salverdeze afacerile chiar cu prețul unei destabilizări de situație. Ca și în anii precedenți, în 2006 problema școlilor de limbă română și a terenurilor agricole deținute de satele aflate sub jurisdicția efectivă a RM vor menține în alertă grupul de mediatori.

FINANȚE PUBLICE

Tendințe generale

Anul 2006 va fi marcat de încetinirea ritmulu de creștere a veniturilor bugetare.

Anii 2005-2006 vor fi marcați de mărirea ariei de aplicare a impozitelor și creșterea disciplinei fiscale.

Ritururile înalte de creștere a veniturilor bugetare înregistrate în anii 2002-2005 încet -- încet devine istorie, datorită bazei instabile de creștere. Pentru 2006 Guvernul planifică o creștere de circa 18% a veniturilor bugetare și, spre deosebire de anul 2005, când veniturile reale au fost mult mai mari decât cele planificate în 2006, acest lucru este mai mult decât probabil că nu se va repeta.

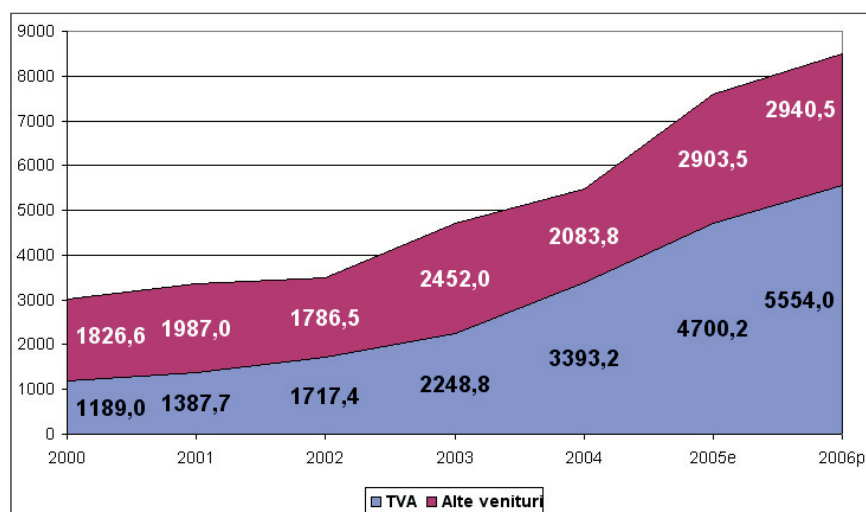
Politica de cheltueili bugetare din ultimii ani, când toate sursele au fost îndreptate spre remunerarea muncii, a făcut practic imposibil efectuarea investițiilor capitale în instituțiile sociale și în infrastructură. O soluție a problemei o constituia fondurile extrabugetare ale instituțiilor publice care constituie circa 1 mlrd. de lei.

Bugetul de stat în cautarea surselor de creștere

După criza din 1998 bugetul de stat și-a revenit doar în 2003, când încasările au înregistrat creșteri semnificative. Această creștere însă s-a datorat nu atât factorilor interni, ci factorilor externi, legat de migrația masivă a forței de muncă.

După cum se vede din graficul de mai jos unica sursă de creștere a bugetului de stat pentru anii 2002-2005, a constituit TVA-ul, care deja și-a atins limitele de creștere.

Graficul 4. Dinamicaveniturilorbugetuluidestat

Sursa: Legea bugetului de stat 2000-2006

Anii 2005-2006 sunt marcați de preocuparea Guvernului de modificare a politicii fiscale, orientate atât întru creșterea bazei fiscale, cât și întru îmbunătățirea sistemului de colectare a impozitelor.

TVA-ul

Cu toate că TVA-ul este unicul impozit care a înregistrat creșteri constante în ultimii ani, totuși există încă posibilități de extindere a lui atât cantitativă, cât și calitativă. Astfel în politica sa fiscală în domeniul TVA – ului, Guvernul urmărește două ținte:

Baza de creștere a TVA –ului se va epuiza în 2006.

- Creșterea ariei de aplicare a TVA-ului. În această ordine de idei, se reduce constant lista bunurilor scutite de TVA sau asupra cărora se aplică TVA-ul cu o cotă redusă. Din 2006 TVA-ul este aplicat medicamentelor, producției agricole, utilajelor și echipamentelor de import.
- Creșterea disciplinei fiscale. Cea mai mare parte a TVA-ului este colectată la mărfurile de import. În condițiile, când se înregistrează o creștere economică în țară, apare, firesc, întrebarea: unde este TVA-ul la mărfurile autohtone, care ani de zile rămâne, practice, neschimbat? În plus, la această datorită faptul că cea mai mare parte a producției agricole nu este inclusă în circuitul economic și mulți țărani continuă să primească venituri în formă naturală, TVA-ul la acest capitol practic lipsește din bugetul de stat.

BĂTA OARBĂ A TVA-ULUI

Se pare că prin politică fiscală Guvernul înțelege doar majorarea veniturilor bugetare pe termen scurt, și nu dezvoltarea economică care ar contribui la majorarea veniturilor bugetare.

Astfel Guvernul încearcă să aplice TVA-uri absolut la toate tipurile de produse și activități economice fără a ține cont de consecințe.

Un pericol iminent prezintă aplicarea TVA la importul de utilaje și echipamente.

TVA-ul, în esența sa, este un impozit pe consum, care este achitat de către consumator, însă este perceput de către producător, care mai apoi este virat în bugetul de stat. În cazul când TVA-ul este aplicat la vamă, agenții economici creditează fără dobândă bugetul de stat, bani pe care ulterior ei îi recuperează de la cumpărători. În cazul importului de bunuri de larg

consum agenții își recuperează banii în 2-3 luni, iar în cazul utilajului și echipamentului – până la 10 ani.

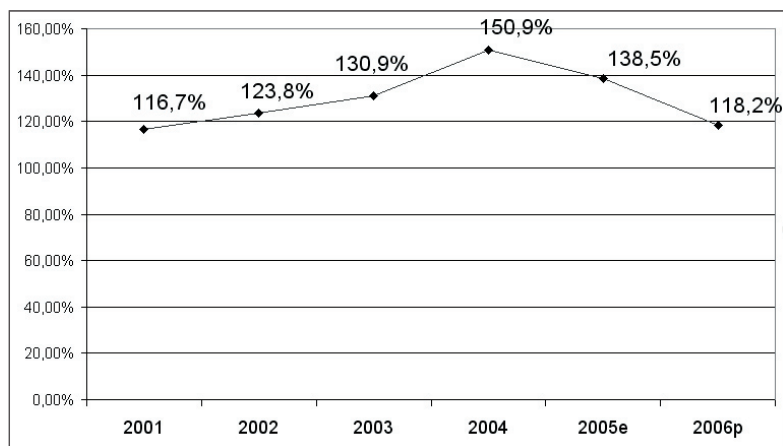
Este evident că agenții economici fiind puși în situația de a alege dintre a importa mărfuri de larg consum sau utilaje și echipamente. Pentru a crea capacități de producere autohtone ei aleg prima opțiune.

Creșterea încasărilor de TVA la utilaje și echipamente în 2006, va fi efectuată cu riscul diminuării bazei fiscale pe viitor, datorită reducerii capacităților interne de producție.

P.S. În anul 2005 pentru a stimula creșterea economică, guvernul Federației Ruse a aplicat cota 0% la TVA pentru majoritatea utilajelor și echipamentelor importante, însă pentru multe întreprinderilor această măsură a fost prea întârziată.

Axarea veniturilor bugetului de stat exclusiv pe încasările din TVA prezintă un pericol pe termen lung. Din câte putem observa din graficul de mai jos ritmurile de creștere din anii 2002-2005 poate foarte ușor să devină un fapt constant.

Graficul 5. Ritmuldecreșterea veniturilor bugetare din TVA

SURSA: Legea bugetului de stat 2000-2006

Creșterea spectaculoasă a TVA-ului în ultimii ani este condiționată de factorii externi. La sfârșitul anilor 90, Moldova a fost afectată de un val migraționist nemaicunoscut în istoria țării. Drept consecință, începând cu anul 2002, au crescut considerabil remitențele de peste hotare, care în anul 2005 au atins cifra de 1 mlrd. lei. Aceste remitențe au crescut considerabil capacitatea de plată a populației și, respective, consumul, care a fost acoperit prin mărfurile de import. Astfel TVA-ul a crescut exclusiv la mărfurile de import.

În prezent, în Moldova se înregistrează un al doilea val migraționist, legat de integrarea familiilor, ca urmare ritmul de creștere a remitențelor de peste hotare în 2006 va încetini, iar în 2007 pronosticăm chiar o reducere.

În lipsa unei baze fiscale stabile și reducerii sursei de alimentare a bugetului de stat cum este TVA-ul, considerăm că în 2007-2008 ne putem confrunta cu o criză bugetară, urmată de o criză economică.

Impozitul pe venit

Creșterea economică înregistrată în ultimii ani, creșterea cifrei de afaceri la agenții economici, dublarea veniturilor la populație, paradoxal, nu au dus și la creșterea impozitului pe venit acesta rămânând, practic, neschimbat în ultimii 5 ani.

Pentru viitor această impozit poate deveni o sursă sigură de creștere a veniturilor bugetare, pentru aceasta este necesar de scos în evidență cauzele de bază care nu permit colectarea lui.

În primul rând, este foarte proastă disciplina fiscală. Altfel spus, atât agenții economici, cât și populația se eschivează de la plata impozitului. Pentru a reduce dorința de eschivare fiscală, Guvernul reduce an de an cota impozitului pe venit, care în 2006 va constitui 15% pentru persoanele juridice, iar pentru persoanele fizice, cel mult, 18%. Această măsură, din păcate, nu a dus la efectul scontat.

Impozitul pe venit este o sursă potențială de creștere a veniturilor bugetare pentru următorii ani.

În al doilea rând, impozitul pe venit al persoanelor fizice este foarte mic comparativ cu consumul. Dacă ne orientăm după consum, care respectiv este acoperit de venituri, atunci impozitul ar trebui să fie în 2006 de peste 4 mld.de lei, în realitate însă el va fi de 4 ori mai mic. Factorii de bază la diminuarea impozitului pe venit sunt legați de faptul că: 40% din veniturile populației sunt din remitențele de peste hotare, care nu se impozitează; doar 25% din populație este angajată și instituțional plătesc impozite pe venit; 25% din populație activează în agricultură și marea majoritate a veniturilor o primesc în formă naturală.

Pentru 2006 a fost introdusă o modificare în codul fiscal prin care veniturile în formă naturală vor fi supuse impozitării, însă este dificil să ne imaginăm cum ele vor fi identificate.

Accizele

Creșterea încasărilor din accize poate avea loc în condițiile creșterii consumului de produse supuse accizului; minimalizarea mărfurilor de contrabandă (lucru care se realizează relativ cu succes) și majorarea impunerii.

Dacă primele două acțiuni poartă un caracter general, atunci în privința majorării cotelor la accize în anul 2006, acest lucru va fi posibil la produsele petroliere. Datorită faptului că Moldova este importatoare de resurse petroliere și este o țară cu o capacitate de plată redusă, până în prezent accizul la produsele petroliere rămâne cel mai mic din Europa și presiunea fiscală la aceste produse este aproape de două ori mai mică decât în majoritatea țărilor europene. În 2005, produsele petroliere au înregistrat o creștere a prețurilor de 70%, barieră psihologică depășită relativ ușor de către consumatori. Pentru anul 2006 experții CPE prognozează o scădere semnificativă a prețului produselor petroliere pe piața mondială, lucru care va condiționa și o micșorare a prețurilor pe piața internă. În asemenea condiții va fi posibil majorarea cotelor accizelor la toate produsele petroliere fără a influența majorarea prețurilor.

**Preconizata
scădere a
prețului mondial
la produsele
petroliere
în 2006, va
face posibilă
majorarea
accizelor la
toate produsele
petroliere.**

● ● ● ● ● IMPOZITUL PE BUNURI IMOBILIARE – O MOȘTENIRE SOVIETICĂ

● Sîn bugetul consolidat veniturile de la bunurile imobiliare sunt reflectate în două poziții: veniturile de la impozitul funciar și venitul de la bunurile imobiliare (de fapt, se are în vedere clădirile). În realitate. Codul fiscal privește ambele tipuri de bunuri ca bunuri imobiliare și, respective, descrie o singură regulă de aplicare a impozitării lor.

Sistemul de impozitare a bunurilor imobiliare are la baza sa evaluarea acestor bunuri. Până în 2005 această evaluare se efectua în baza unei metodologii moștenite din perioada sovietică, unde valoarea oficială a bunurilor era de 5-10 ori mai mică decât valoarea reală. Drept consecință, suma încasată din impozitul pe imobil constituie circa 225 mln.de lei, dintre care 190 mln.de lei – impozitul perceput de la proprietarii de teren și 34 mln.de lei – impozitul perceput de la proprietarii de imobile.

Este evident că încasările din acest impozit pot crește substanțial în condițiile când vor fi evaluate conform prețurilor de piață. În acest caz, ne confruntăm însă cu o problemă de echitate socială: peste 95% din valorile

imobiliare existente în prezent în Moldova au fost create în alt sistem economic și proprietarii acestora nu au nici o posibilitate de a și le procura în condițiile actuale. Altfel spus, veniturile proprietarilor nu corespund cu valoarea proprietății lor, deoarece sistemul economic existent, din păcate, nu poate genera apariția de bunuri imobiliare.

În prezent, prețul la imobile este format de remitențele de peste hotare, iar piața imobiliară este atât de mică, încât prețurile existente nu reflectă nici pe departe starea reală a lucrurilor. Altfel spus, prețurile sunt formate de un grup restrâns de "jucători" care au venituri provenite din afara țării.

Din acest motiv, după cum am sugrat în nenumărate rânduri, este oportună amânarea noii metodologii de calcul pe cel puțin 2-3 ani.

Aplicarea noii metodologii va fi posibilă, când va începe a funcționa normal piața imobiliară și majoritatea proprietarilor de imobil vor putea efectua operații de vânzare-cumpărare, iar economia națională va genera crearea de valori imobiliare.

Investițiile publice în infrastructura gazului natural

Primul program de gazificare a țării a apărut în 1991, însă primile investiții publice au fost efectuate doar în 2005.

Primul program național de gazificare a apărut în anul 1991, prin Hotărârea de Guvern nr. 403 din 31.07.1991. Acest program, foarte general, doar descria importanța gazificării țării și termenul de realizare a programului, anul 2000. Datorită însă structurii sale prea generale, precum și situației economice dificile, acest program, în mare măsură, nu a fost realizat. Există doar o stipulare interesantă în legea bugetului de stat pentru anul 1997, unde se menționează că Ministerul Finanțelor poate efectua acțiuni unice de compensare a cheltuiilor autorităților locale legate de gazificarea instituțiilor publice. Această frază, într-o formă sau alta, se întâlnește în legea anuală a bugetului de stat și pentru alți ani.

Din lipsă de resurse bugetare, în 2001, Guvernul a conceput gazificarea țării prin atragerea masivă a capitalului privat.

În anul 2001, prin Hotărârea de Guvern nr. 1492 din 28.12.2001 este prezentat un nou program de gazificare a țării până în anul 2005. Spre deosebire de primul program, acesta deja descrie detaliat investițiile care vor fi efectuate. Însă din cauza sărăciei din acea perioadă și a lipsei resurselor financiare în buget, programul respectiv prevedea investiții capitale în construcția conductelor și branșamentelor în mărime de 837,65 mln. de lei, dintre care cea mai mare parte urma să fie efectuată de către agenții privați, 782,6 mln. de lei, sau peste 93%. Pentru a face mai credibil acest program, Guvernul preconiza ca marea majoritate a investițiilor private să fie efectuate în 2005. Pe lângă construcțiile de noi conducte, programul din 2001 prevedea și investiții capitale în mărime de 75,84 mln. de lei în rețelele neterminale. Cheltuielile urmau să fie suportate de către autoritățile publice centrale și locale.

În condițiile unei crize economice profunde, în 2002 Guvernul a prelungit termenul de implementare a strategiei de gazificare până în 2010.

Situația din ce în ce mai proastă din economie și lipsa totală a resurselor bugetare a diminuat considerabil optimismul Guvernului, care în 2002 elaborează o nouă strategie de gazificare, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 1643 din 19.12.2002. Spre deosebire de strategia precedentă, în prezenta nu există termene exacte de executare, dar este folosită noțiunea "perspective de durată medie 2010". Această strategie prevede alocarea doar a 285,87 mln. de lei sau de 3 ori mai puțin decât în strategia precedentă. Mai mult decât atât, nu se concretizează sursele de finanțare, se menționează doar că investițiile vor fi efectuate pe măsura posibilităților de alocare a resurselor financiare de către bugetele de stat și locale și atragerea investițiilor private.

În realitate, dezvoltarea infrastructurii de gaze naturale până în anul 2003 și finanțarea gazificării a fost realizată, în mare măsură, prin intermediul Fondului de Investiții Sociale din Moldova, care a acordat în acest scop autorităților publice locale 5,57 mln. USD pentru realizarea a 116 proiecte de gazificare.

În anul 2003, bugetele locale au crescut brusc datorită creșterii considerabile a încasărilor din TVA. Acest lucru a permis autorităților publice locale în multe localități din Moldova să demareze procesul de gazificare a localităților din resursele financiare proprii. De exemplu, primăria or. Cupcini a cheltuit din bugetul local în acel an 500 mii de lei. Totodată în acțiunea de gazificare au fost antrenați mai mulți agenți economici din localitate, dar și populația, care au finanțat atât construcția magistralei, cât și rețeaua de distribuție.

Autoritățile publice centrale doar în 2005 s-au implicat direct în finanțarea infrastructurii de gaze naturale. Mult mai târziu, conform strategiei din 2001, însă relativ repede conform celei din 2002.

În bugetul de stat pentru anul 2005 au fost prevăzute pentru gazificare 48,7 mln. de lei, însă datorită supraexecuției la capitolul venituri a bugetului de stat în acest scop, după rectificarea lui au fost alocate 243,5 mln. de lei. Pentru anul 2006, Guvernul a preconizat alocarea a 71,3 mln. de lei din bugetul de stat, în realitate, după părerea noastră, însă se vor aloca de 2-3 ori mai mulți bani. Astfel în 2 ani, datorită remitențelor de peste hotare și încasărilor masive din TVA-ul la import, Guvernul va depăși planul "pesimist" din 2002 privind gazificarea țării.

Până astăzi, investițiile în infrastructura rețelilor de gaze au fost efectuate de către: FISM, bugetele raioanelor, bugetele primăriilor, bugetul de stat, contribuția agenților economici și populație.

Datorită remitențelor de peste hotare și încasărilor masive din TVA la mărfurile de import, Guvernul va realiza în 2 ani programul "pesimist" de gazificare din 2002

INVESTIȚIILE ÎN DEZVOLTAREA REȚELELOR DE GAZE ȘI DREPTUL LA PROPRIETATE ASUPRA ÎNTREPRINDERII " MOLDOVA-GAZ "

Până în anul 2001 din cauza situației economice precare și a schemelor dubioase de furnizare a gazelor naturale, Republica Moldova a acumulat față de întreprinderea rusă "Gazprom" datorii în sumă de circa 300 mln. de lei. În anul 2001 printr-un acord semnat de Guvernul Republicii Moldova și întreprinderea "Gazprom", Republica Moldova a cedat 50%+1 din acțiunile întreprinderii "Moldova-Gaz" în contul datoriilor față de "Gazprom", iar pentru restul datoriilor au fost emise cambii cu scadență în 2011 și dobânda anuală de 7%.

În 2001, patrimoniul "Moldova-Gaz" a fost estimat la 1,33 miliarde lei, din care "Gazprom"-ului i-a revenit 666 mln. de lei. Celelalte 50% din acțiuni au fost divizate între Guvernul Republicii Moldova – 34%, autoritățile de la Tiraspol – 14%, și persoane fizice – 2%.

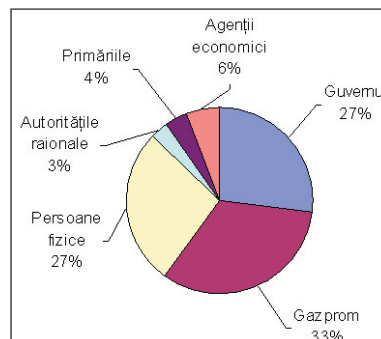
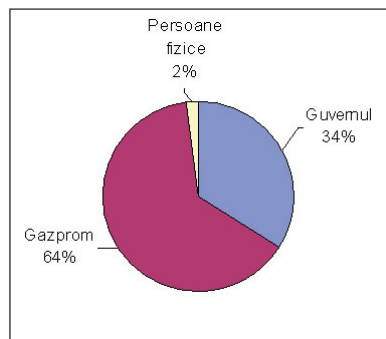
În urma negocierilor din 2006 "Gazprom"-ului îi este cedată partea care aparține autorităților de la Tiraspol și astfel, întreprinderea rusă și-a majorat cota sa până la 64%. De menționat, că Republica Moldova, conform legii, nu poate deține mai puțin de 35% din acțiuni.

După cum am menționat, pe toată această perioadă au fost efectuate investiții în construcția de gazoducte, însă prin Hotărârea de Guvern nr.683 din 18.06.2004 populația, autoritățile publice locale și agenții economici sunt obligați să transmită pentru deservire tehnică rețelele de gaze construite din către ei. Acest regulament soluționează problema exploatarea rețelilor cu un grad de pericol sporit, însă ridică o problemă mai gravă, cea a dreptului la proprietate.

Altfel spus, printr-o Hotărâre de Guvern, toți cei enumerați mai sus sunt obligați să cedeze proprietatea lor unui agent privat.

Dacă această proprietate ar fi inclusă în capitalul statutar al întreprinderii "Moldova-Gaz", atunci s-ar schimba semnificativ structura proprietarilor.

Cotele de acțiuni după semnarea acordului din 2006. Partea autorităților de la Tiraspol a fost cedată "Gazprom"-ului

Cotele de acțiuni, după includerea tuturor investițiilor efectuate din 2001 în capitalul statutar al "Moldova-Gaz"

Cele mai mari eforturi investiționale au fost întreprinse de către populație. Fiecare gospodărie a investit de la 5 până la 15 mii de lei pentru gazificare.

Primăriile și agenții economici din localitate, de regulă, au contribuit cu câte 200-500 mii de lei.

AGRICULTURA

În 2005 au fost revizuite parțial politicile agricole ale statutului

Anul 2005 se remarcă printr-o serie de evenimente, care în mod vădit vor genera schimbări pe termen lung în agricultură. În primul rând, ne referim la reformele structurale, care sunt promovate mai activ de noua conducere a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare. În anul curent, această instituție, pare-se, că se debarasează de clișeele cu care a mimat reformele în sectorul agricol pe parcursul a mai multor ani. În această perioadă au fost revizuite parțial politicile agricole ale statutului, care se referă la optimizarea suprafețelor agricole, optimizarea sistemului fiscal (introducerea impozitului unic, crearea condițiilor fiscale stimulatorii pentru dezvoltarea ramurilor strategice), revizuirea sistemului de subvenționare în agricultură, crearea sistemului de asigurare subvenționată în agricultură, revitalizarea zootehniei, sistemelor de protecție antigridină și de irigare. Pe de altă parte, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a consolidat relațiile de colaborare cu instituțiile de resort din statele vecine. Datorită acestui fapt, au fost depășite animozitățile apărute în comerțul bilateral cu produse avicole dintre Republica Moldova și România, a demarat procesul de armonizare a actelor normative de reglementare în agricultură cu cele ale Comunității Europene, au fost aprobate și instituite o serie de măsuri de profilaxie generală pentru supravegherea și prevenirea pătrunderii gripei aviare în exploatațile avicole, etc.¹

A demarat procesul de armonizare a actelor normative de reglementare în agricultură cu cele ale Comunității Europene

Evoluții curente în agricultură

Producția agricolă globală în ianuarie – septembrie 2005 a constituit 9684 milioane lei și reprezintă în prețuri comparabile o creștere cu 6% față de perioada similară a anului trecut.

Producția agricolă globală în ianuarie – septembrie 2005 a constituit 9684 milioane lei și reprezintă în prețuri comparabile o creștere cu 6% față de perioada similară a anului trecut. În anul 2004, sporul producției agricole în primele nouă luni ale anului a constituit 3% față de perioada respectivă a anului 2003. Această creștere este determinată de majorarea producției animale cu 8,7% și a producției vegetale cu 4,6%. Conform estimărilor preliminare, producția vegetală în perioada respectivă a constituit 5954 milioane lei, producția animală-3505 milioane lei și serviciile-221 milioane lei. Este necesar de remarcat, că creșterea producției animale în gospodăriile de toate tipurile, în ianuarie – septembrie 2005 este determinată de majorarea semnificativă a producției la principale produse din zootehnie. Astfel, vânzarea vitelor și păsărilor în masă vie a crescut cu 5%, producția de ouă cu 16%, producția de lână cu 2% și de lapte cu 5% față de perioada corespunzătoare a anului precedent.

Fitotehnie

Suprafețele exagerate a culturilor cerealiere sau menținut în pofida prețurilor derizorii la aceste produse și a stocurilor impunătoare de produse agricole înregistrate în republică.

În anul 2005, structura înființărilor agricole nu a înregistrat schimbări calitative. Cota cerealelor și leguminoaselor pentru boabe a rămas impunătoare, înregistrând în acest an - 1033,0 mii hectare și a constituit 67,4 % din suprafața totală a înființărilor agricole. Suprafețele exagerate cu înființări agricole de culturi cerealiere sau menținut în pofida prețurilor derizorii la aceste produse și a stocurilor impunătoare de produse agricole înregistrate. De exemplu, în primul semestru al anului 2005, prețurile la cereale s-au micșorat cu 46 % față de perioada similară a anului 2004. În afară de aceasta, prognoza pentru anul 2006 este una pesimistă.

¹ Planul de contingență (necesitate) din 02.11.2005 al Republicii Moldova pentru influența aviară. Monitorul Oficial nr. 161-163/555 din 02.12.2005.

La data de 25 noiembrie 2005 au fost înregistrate următoarele înființări agricole cu culturi de toamnă pentru roada anului 2006: grâu de toamnă - 328370 hectare sau 101% din suprafața planificată, orz de toamnă - 47807 hectare sau 79 % din suprafața planificată, secară – 1030 hectare și rapiță - 1945 hectare. Datorită condițiilor climatice nefavorabile și tergiversării lucrărilor agricole, starea semănturilor de toamnă la finele anului curent era nesatisfăcătoare. Din totalul culturilor agricole examinate de specialiștii MAIA, numai 67891 de hectare erau într-o stare bună².

Datorită condițiilor climatice nefavorabile și tergiversării lucrărilor agricole, starea semănturilor de toamnă la finele anului curent era nesatisfăcătoare.

Tabelul 2. Structura înființărilor agricole, mii hectare

	2000	2001	2002	2003	2004'	2005 ¹	2006''
Suprafața înființărilor agricole - total	1527,3	1555,1	1573,8	1484,0	1565,8	1535,2	-
Cereale și leguminoase pentru boabe - total							
din acestea:	987,6	1076,5	1071,5	896,6	1076,9	1033,0	-
grâu de toamnă	369,9	433,9	442,7	202,0	312,1	399,5	328,4
porumb pentru boabe	441,5	471,3	446,7	553,5	583,0	455,5	-
Culturi tehnice-total							
din acestea:	330,4	301,0	331,0	417,1	343,5	355,1	-
sfecla de zahăr	62,7	59,5	49,7	37,8	34,6	33,9	-
floarea soarelui	227,7	208,4	256,7	352,4	269,8	274,1	-
tutun	23,5	16,9	9,2	5,6	5,6	4,7	-
Cartofi, legume de câmp și bostănoase – total							
din acestea:	124,8	114,2	107,7	89,9	79,1	79,8	-
cartofi	65,3	42,7	45,0	38,5	34,5	35,9	-
legume de câmp	50,2	62,2	54,3	41,6	36,5	36,9	-
Culturi pentru nutreț-total	84,5	63,4	63,6	80,4	66,3	67,3	-

Surse: Anuarul Statistic pentru anul 2005, datele Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova și ME.

Recolta principalelor culturi cerealiere din grupa a doua este relativ bună, dacă luăm în considerație indicatorii similari înregistrați în anii precedenți. Astfel, conform situației din 16 decembrie 2005, porumbul pentru boabe a fost recoltat de pe o suprafață de 412322 hectare cu o recoltă globală de 1515439 de tone. Productivitatea medie a acestei culturi a constituit 36,8 chintale/ha. Soia a fost recoltată de pe o suprafață de 24047 hectare cu o recoltă globală de 35407 de tone și cu productivitatea medie de 14,7 chintale/ha³.

În 2005, suprafețele cu tutun sau redus comparativ cu anul 2000 de 5 ori, iar cu anul 2001 de 3,6 ori.

² La data de 7 decembrie 2005, din totalul culturilor agricole examinate, care ocupau o suprafață ce constituia 293780 ha, numai 67891 hectare erau în faza de înfrățire, 169788 hectare în faza de 1-3 frunzulițe și 55430 hectare în faza de încolțire.

³ Conform situației din 18 noiembrie 2005.

Productivitatea medie a sfeclii de zahăr a constituit 291 chintale/ha, însă în mai multe gospodării agricole acest indicator a atins nivelul de 700-800 chintale/ha, ceea ce constituie o performanță.

Rezultatele obținute de companiile producătoare de zahăr și de producătorii agricoli datorează în egală măsură prestației investitorilor străini și atitudinii autorităților centrale față de dezvoltarea acestui sector.

Suprafața culturilor tehnice în 2005 a crescut nesemnificativ comparativ cu anul 2004, dar sa redus considerabil în comparație cu anul 2003. Reducerea suprafețelor ocupate cu culturi tehnice datorează micșorării suprafețelor ocupate cu sfeclă de zahăr și tutun. În 2005, suprafețele cu tutun sau redus comparativ cu anul 2000 de 5 ori, iar cu anul 2001 de 3,6 ori. Suprafața terenurilor agricole ocupate cu sfeclă de zahăr s-au redus aproximativ de două ori, însă datorită creșterii productivității acestei culturi, recolta globală înregistrată în anul curent a fost semnificativă. Astfel, conform situației din 16 decembrie 2005, sfecla de zahăr a fost recoltată de pe o suprafață de 34920 hectare, iar recolta globală de rădăcini dulci a constituit 1016133 de tone. Productivitatea medie a acestei culturi a constituit 291 chintale/ha, însă în mai multe gospodării agricole acest indicator a atins nivelul de 700-800 chintale/ha, ceea ce constituie o performanță. Cei doi mari producători de zahăr Î.M. „Sudzucher Moldova” S.A.⁴ și ÎCS „Marr Sugar Moldova” SRL au achiziționat de la producătorii agricoli 985668 tone de rădăcini dulci (la aceeași dată în anul 2004-943095 tone, iar în anul 2003-662412 tone), au prelucrat 975365 tone de rădăcini (la aceeași dată în anul 2004-926434 tone, iar în anul 2003-649662 tone) și au fabricat 132454 tone de zahăr (la aceeași dată în anul 2004-110746 tone, iar în anul 2003-83050 tone). În opinia noastră, rezultatele obținute de companiile producătoare de zahăr și de producătorii agricoli datorează în egală măsură prestației investitorilor străini și atitudinii autorităților centrale față de dezvoltarea acestui sector. Guvernul pentru a proteja interesele companiilor producătoare de zahăr și producătorilor agricoli a aplicat măsuri de salvagardare la importul produselor din industria zahărului, a menținut taxele vamale în vigoare, indiferent de țara de origine a mărfii și a aplicat taxa pentru valoarea adăugată în mărime de 8 %.

MĂSURI DE SALVGARDARE LA IMPORTUL PRODUSELOR DIN INDUSTRIA ZAHĂRULUI

Prin Legea nr. 8-XV din 05.02.2004 privind aplicarea unei măsuri de salvagardare⁵ sa stabilit, pentru o perioadă de 4 ani, o taxă vamală excepțională specială pentru mărfurile de la pozițiile tarifare "1701 Zahăr din trestie sau din sfeclă de zahăr și zaharoză pură din punct de vedere chimic, în stare solidă", "1702 90 790 ---- Altele", "1702 90 990 -- Altele" și "2106 90 590 ---- Altele", clasificate conform Nomenclatorului mărfurilor al Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 54 din 26 ianuarie 2004, în următoarele mărimi:

- 55%, dar nu mai puțin de 115 euro la tonă - de la 16 februarie până la 31 decembrie 2004;
- 50%, dar nu mai puțin de 110 euro la tonă - de la 1 ianuarie până la 31 decembrie 2005;
- 45%, dar nu mai puțin de 105 euro la tonă - de la 1 ianuarie pînă la 31 decembrie 2006;
- 40%, dar nu mai puțin de 100 euro la tonă - de la 1 ianuarie 2007 pînă la 15 februarie 2008.

Taxa stabilită se aplică suplimentar la taxa vamală în vigoare, indiferent de țara de origine a mărfii, se calculează și se percepe în baza valorii în vamă conform legislației în vigoare și se include în valoarea impozabilă a mărfii.

⁴ Concernul german Î.M. „Sudzucher Moldova” S.A deține controlul asupra următoarelor întreprinderi: S. A. „Drochia zahăr”, S. A. „ Fabrica de zahăr Fălești”, S. A. „ Combinatul de zahăr Alexandreni” și a fabricii de zahăr din Dondușeni, iar Concernul rusesc „Marr Sugar Moldova” SRL asupra S. A. „Cupcini Cristal”, S. A. „Glodeni Zahăr” și a fabricii de zahăr din Ghindești.

⁵ Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 26-29/153 din 13.02.2004

Totodată, Guvernul a distribuit just, echitabil și transparent cota de zahăr negociată cu partea română în mărime de 14 mii tone. Modul de repartizare a cotei la exportul zahărului favorizează în mod direct producătorii de zahăr și în mod indirect producătorii agricoli, adică furnizorii de materie primă. De asemenea, conform Legii bugetului de stat pentru anul 2006, pentru subvenționarea producătorilor de sfeclă de zahăr sunt repartizate mijloace financiare în sumă de 20 milioane lei. De aceste mijloace financiare vor beneficia producătorii agricoli, care vor păstra și majora înființările agricole cu sfeclă de zahăr. Subvenționarea va fi efectuată în mărime de 20 lei pentru o tonă livrată întreprinderilor producătoare de zahăr și condiționată de atingerea unei recolte medii de 250 chintale/ha.

**În 2005,
Guvernul a
distribuit just,
echitabil și
transparent
cota de zahăr
la export în
România, în
mărime de
14 mii tone,
negociată cu
partea română.**

REGLEMENTĂRI ÎN REPARTIZAREA COTELOR LA EXPORTUL ZAHĂRULUI DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ROMÂNIA

În anul 2005, Guvernul a stabilit printr-un regulament modul de repartizare a cotelor la exportul zahărului din Republica Moldova în România, în conformitate cu prevederile Protocolului Comisiei interguvernamentale mixte de colaborare economică, comercială și tehnico-științifică semnat la 8 noiembrie 2004, la Chișinău⁶. Conform prevederilor acestui protocol, părții moldovenești i sa acordat o cotă în regim preferențial, la exportul zahărului în statul vecin, în mărime de 14 mii tone. Cota la exportul zahărului din Republica Moldova în România a fost repartizată doar producătorilor de zahăr, în funcție de cantitatea de zahăr produsă din sfeclă de zahăr și proporțional cantității

produse în anul 2004. Regulamentul privind modul de repartizare a cotei la exportul zahărului din Republica Moldova în România, emis de Ministerul Economiei presupune o distribuție justă, echitabilă și transparentă a cotei de zahăr negociată cu partea română. Un alt aspect pozitiv al acestor reglementări, care nu poate fi neglijat, este, că acest act stimulează întreprinderile de producere eficiente și competitive. Prin aceasta se conturează o nouă abordare în distribuirea contractelor, dacă luăm în considerație utilizarea frecventă în R. Moldova a practicilor de stimulare preferențială a competitorilor mai puțin eficienți.

⁶ Regulamentul privind modul de repartizare a cotei la exportul zahărului din Republica Moldova în România. (M. O. R. M. nr. 59-61 din 15 aprilie 2005)

Pe parcursul anilor 1997-2004, suprafața plantațiilor multianuale s-a redus considerabil. În această perioadă de timp, suprafața plantațiilor ocupate cu pomi și arbuști fructiferi s-a redus cu 54 mii hectare, iar patrimoniul viticol cu 28 mii hectare. Tendințele de diminuare a suprafețelor este caracteristică și pentru suprafețele pomilor, arbuștilor fructiferi și viilor pe rod. Astfel, suprafața pomilor și arbuștilor fructiferi, aflați pe rod s-a redus cu 45 mii hectare, iar a înființărilor viticole cu 37 mii hectare. Este necesar să menționăm, că diminuarea patrimoniului vitipomicol nu a influențat semnificativ producția totală de fructe, pomușoare și struguri obținută în anii 1997-2004. Astfel, în ultimii doi ani (2003 și 2004), s-a înregistrat o creștere semnificativă a recoltei de fructe și pomușoare, care este obținută în detrimentul reducerii suprafețelor. Producția totală a acestor produse agricole înregistrată în această perioadă este net superioară celei înregistrate în anii 1998-2002, însă este inferioară mediei obținute în anii 1971-1975 (786 mii tone) și în anii 1976-1980 (820 mii tone)⁷. Tendințe asemănătoare sunt înregistrate în sectorul viticol. Astfel, în ultimii patru ani, producția totală de struguri a cunoscut o creștere considerabilă comparativ cu anii 1997- 1999, oscilând între 641,2 mii tone și 703,8 mii tone⁸. Însă și aici, e necesar de amintit, că producția totală de struguri (media pentru 5 ani) a constituit în perioada 1961-1965 (768 mii tone), în anii 1966-1970 (888 mii tone), în anii 1971-1975 (1013 mii tone) și în anii 1976-1980 (1234 mii tone).

CENTRE ȘI PLAIURI VITIVINICOLE PENTRU PRODUCEREA VINURILOR CU DENUMIRE DE ORIGINE

Prin Hotărârea Guvernului nr. 551 din 07.06.2005 a fost aprobată lista centrelor și plaiurilor (microraiunilor) vitivinicole pentru producerea vinurilor cu denumire de origine. În conformitate cu dispozițiile acestui act, Agenția Agroindustrială "Moldova-Vin" urma să prezinte propuneri privind efectuarea de către Institutul Național pentru Viticultură și Vinificație a cercetărilor în domeniul delimitării de noi arealuri vitivinicole și extinderii suprafețelor plantațiilor viticole destinate producerii vinurilor cu denumire de origine. Totodată această instituție va asigura, până în anul 2010,

înființarea în arealele vitivinicole delimitate a plantațiilor viticole destinate producerii vinurilor cu denumire de origine pe o suprafață de cel puțin 3250 ha. De asemenea, Agenția Agroindustrială "Moldova-Vin" va asigura, în perioada anilor 2005-2006, elaborarea reglementărilor tehnice privind producerea vinurilor cu denumire de origine și a celor cu denumire de origine controlată. Lista centrelor și plaiurilor (microraiunilor) vitivinicole pentru producerea vinurilor cu denumire de origine

⁷ O excepție constituie anul 2005, în care datorită condițiilor climaterice nefavorabile, recolta de fructe și pomușoare a constituit numai 370 mii tone.

⁸ În anul 2005, conform datelor Agenției Agroindustriale "Moldova-Vin", producția totală de struguri a constituit 500 mii tone.

Tabelul 3. Centrele și paliurile vitivinicole

Centrele vitivinicole	Plaiurile vitivinicole (microraiioanele)	Suprafața plantațiilor(ha)	
		existentă	În perspectivă
Regiunea (zona) vitivinicolă Cahul (Sud)		295	1970
Trifești	Trifești, Burlacu, Cahul, Vulcănești	-	220
Ciumai	Ciumai, Borceag, Taraclia	190	150
Tigheci	Tigheci, Pleșeni, Țiganca, Leova, Sărăteni	-	360
Comrat	Comrat, Cazaclia, Tomai, Ceadîr-Lunga	40	480
Cimișlia	Cimișlia, Fetița, Basarabeasca	-	300
Purcari	Purcari, Tudora, Talmaza, Carahasani	65	460
Regiunea (zona) vitivinicolă Codru (Centru)		515	1280
Hîncești	Hîncești, Cărpineni, Bozieni, Sărata-Galbenă	215	180
Bulboaca	Bulboaca, Mereni	20	130
Ialoveni	Ialoveni, Codru (Institutul Național pentru Viticultură și Vinificație), Bardar, Mileștii Mici	60	340
Cricova	Cricova, Stăuceni	115	180
Românești	Șișcani, Vărzărești	25	130
TOTAL		810	3250

Agricultura în legea bugetului pentru anul 2006

În Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 164-167/810 din 09.12.2005 a fost publicată Legea bugetului de stat pe anul 2006. Potrivit legii, pentru anul 2006, se preconizează o majorare a mijloacelor fondurilor, care vor fi utilizate în mediul rural. Astfel, în componența bugetului de stat este prevăzut fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli, în sumă de 220,0 milioane lei, ce constituie o creștere cu 30 milioane lei a mijloacelor fondului respectiv propuse inițial în proiectul legii bugetului pentru anul 2006, cu 40 milioane lei mai mult decât în Legea bugetului pentru anul 2005 sau cu 160 milioane lei mai mult decât în varianta inițială a legii respective votate de Parlament. Aceste mijloace vor fi utilizate în baza regulamentului aprobat de Parlament și vor fi repartizate pentru:

- Susținerea sectorului pomicol-15 milioane lei.
- Subvenționarea producătorilor sfeclei de zahăr-20 milioane lei.
- Subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar (pesticide) și fertilizanți (îngrășăminte minerale)-50 milioane lei.
- Susținerea sectorului zootehnic-15 milioane lei.
- Stimularea creării stațiilor tehnologice de mașini-20 milioane lei.
- Subvenționarea livrărilor producției agricole pe teritoriul Republicii Moldova-100 milioane lei.

Pentru comparație, mijloacele fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli, prevăzut de legea bugetului pentru anul curent au fost repartizate în anul 2005, spre administrare și gestionare:

În componența bugetului de stat pentru anul 2006 este prevăzut fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli, în sumă de 220,0 milioane lei

- Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare - 42 milioane lei, inclusiv:
 - 30 milioane lei pentru subvenționarea și stimularea creditării agenților economici producători de producție agricolă din resursele interne ale băncilor comerciale, asociațiilor de economii și împrumut ale cetățenilor și Corporației de Finanțare Rurală;
 - 10 milioane lei pentru stimularea înființării plantațiilor pomicole;
 - 2 milioane lei pentru dotarea oficiilor zooveterinare cu echipament tehnologic;
- Întreprinderii de Stat "Moldresurse" -18 milioane lei pentru stimularea creării de stațiuni tehnologice de mașini.
- autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea pentru subvenționarea lucrărilor agricole -120,0 milioane lei.

Tabelul 4. Repartizarea mijloacelor Fondului pentru susținerea sectorului agricol în anii 2004-2006, milioane lei.

Total pe ani	2004	2005	2006
		45,3	180
Subvenționarea și stimularea creditării în agricultură	21,2	29,0	-
Stimularea creării stațiunilor de mașini	9,0	18,0	20,0
Subvenționarea lucrărilor legate de efectuarea aratului de toamnă	15,3	-	-
Susținerea sectorului pomicol	-	10,0	15,0
Dotarea oficiilor zooveterinare	-	2,0	-
Subvenționarea producătorilor de sfeclă de zahăr	-	-	20,0
Subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar și fertilizanți	-	-	50,0
Susținerea sectorului zootehnic	-	-	15,0
Restituirea cotei TVA	-	-	100,0
Autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea pentru subvenționarea lucrărilor agricole	-	121,0	-

Legea bugetului pentru anul 2006 prevede crearea Fondului pentru susținerea înființării plantațiilor viticole în mărime de 60 milioane lei, mijloacele căruia vor fi gestionate de Agenția Agroindustrială "Moldova-Vin". De asemenea, Legea bugetului pentru anul 2006 prevede un fond special pentru încurajarea dezvoltării culturii nucului în sumă de 3 milioane lei, format din defalcările în mărime de 1% din valoarea costului comercial al exportului de nuci, de produse derivate din nuci și lemn de nuc. Mijloacele fondului vor fi utilizate pentru:

- Menținerea și dezvoltarea fondului genetic de nuc.
- Producerea materialului de înmulțire și săditor de nuc altoit în pepiniere și dezvoltarea bazei tehnico-materiale a pepinierelelor.
- Înființarea și întreținerea până la intrare pe rod a plantațiilor producție-marfă de nuc altoit.
- Promovarea dezvoltării culturii nucului (elaborarea actelor normative și tehnice, editarea materialelor didactico-metodice, susținerea activităților de propagare a realizărilor tehnico-științifice și tehnologiilor avansate, organizarea seminarelor, conferințelor științifico-practice, simpozioanelor etc.).

În Legea bugetului pentru anul 2006 a fost prevăzut și Fondul special pentru realizarea Programului complex de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solurilor în sumă de 21 milioane lei, care va include mijloacele venituri din vânzarea terenurilor proprietate publică și mijloace încasate în legătură cu excluderea terenurilor din circuitul agricol. Mijloacele fondului menționat vor fi utilizate pentru realizarea Programului de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solurilor pentru anul 2006, care va fi aprobat prin hotărâre de Guvern.

**Legea bugetului
pentru anul 2006
prevede crearea
Fondului pentru
susținerea
înființării
plantațiilor
viticole în
mărime de 60
milioane lei.**

⁹ Sumele mijloacelor financiare pentru anul 2005 sunt rectificate în corespundere cu prevederile Hotărârii Parlamentului nr. 359-XVI din 23.12.2005 pentru modificarea Hotărârii Parlamentului nr. 19-XV din 17 februarie 2005 de aprobare a Regulamentului privind modul de utilizare a mijloacelor din fondul pentru susținerea sectorului agrar. Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 176-181/891 din 30.12.2005

INDUSTRIE ȘI SERVICII

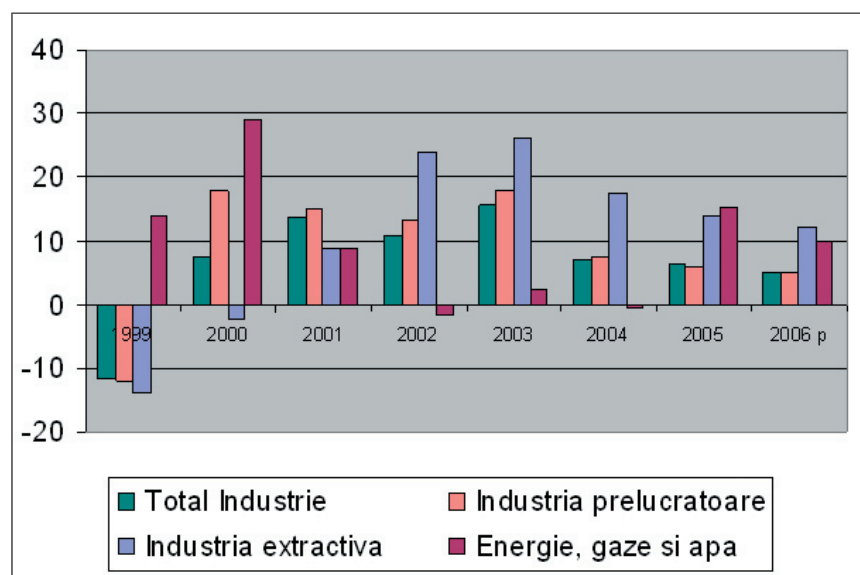
Tendințe generale

În 2005, industria și-a diminuat ritmul de creștere, serviciile contribuind considerabil la creșterea economiei.

În anul 2005, industria Republicii Moldova și-a diminuat ritmul de creștere din cauza unor factori externi nefavorabili și a unui nivel de investiții capitale scăzut. Sectorul serviciilor a continuat să contribuie considerabil la creșterea economiei naționale datorită sporirii puterii de cumpărare a populației, creșterii consumului intern și dezvoltării subsectoarelor – telecomunicații, comerț și construcții.

Câștigarea alegerilor de către guvernarea comunistă nu a permis liberalizarea economiei, iar amestecul excesiv al statului în sectorul privat a continuat să fie unul din obstacolele dezvoltării economice.

Graficul 6. Ritmul de creștere a sectoarelor industriei naționale

Sursa: DSS, CPE

Încetinirea ritmului de creștere industrială

Pe parcursul anului 2005, sectorul industrial și-a încetenit creșterea ritmului de dezvoltare. În perioada ianuarie – decembrie 2005 indicele volumului producției industriale a constituit 106,3% față de aceeași perioadă a anului precedent¹. Cauzele principale ale acestui fenomen sunt: (1) limitările și incapacitatea unei infrastructuri insuficient dezvoltate; (2) nivelul scăzut de investiții în sectorul real al economiei; (3) conjunctura politică externă complicată; (4) incapacitatea produselor autohtone de a concura pe piețele externe; (5) lipsa în întreprinderile autohtone a personalului specializat, de calificare internațională, în domeniul marketing-ului; (6) accentuarea caracterului consumativ al economiei naționale. Astfel, executivul, în lipsa unei politici consecvente și hotărâte de revitalizare a industriei naționale, a cauzat încetinirea ritmului creșterii industriale.

¹ Conform datelor DSS

Tabelul 5. Evoluția indicelui producției industriale, %

	Total: Industrie	Industria prelucrătoare	Industria extractivă	Energie, gaze și apă
1999	-11.6	-12.1	-13.8	14
2000	7.7	17.8	-2.3	29
2001	13.7	15.1	9	9
2002	10.8	13.3	24.1	-1.8
2003	15.6	18	26.2	2.6
2004	6.9	7.7	17.5	-0.4
2005 e	6.3	6	14	15.3
2006 p	5	5	12	8

Sursă: DSS, prognoze și estimări CPE

**Structura
producției
industriale pe
sectoare, 2005**

Introducerea taxei pe valoarea adăugată la importul utilajelor se va sconta cu posibilitați mai reduse pentru întreprinderile de achiziționare a acestora și, prin urmare, a modernizării sectorului industrial.

Conform estimărilor noastre pentru anul 2006, ritmul de creștere a producției industriale va continua să descrească până la nivelul de 5%. O tendință similară se păstrează și pentru anul 2007.

Semnale de alarmă în industria prelucrătoare

Pe parcursul anului precedent s-a înregistrat o încetinire ritmului de creștere a volumului producției industriei prelucrătoare. Astfel sectorul industrial care deține o pondere de 67% din industrie a cedat poziția de la 7% în 2004, până la 6% în anul 2005.

Situația în cadrul industriei prelucrătoare pare a fi alarmantă. O încetinire relativ lentă a ritmului de creștere se datorează îmbunătățirii situației la capitolul prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor cu o creștere a indicelui volumului producției de 6%, la fabricarea zahărului cu 18%, a băuturilor alcoolice distilate cu 9%.

**Industria
prelucrătoare
va crește cu 5%
în 2006.**

Pentru anul 2006, industria prelucrătoare va avea o creșterea a indicelui volumului producției de 5%. Dacă nu se vor realiza investiții considerabile în acest sector anul 2007, se va înregistra o stagnare în ritmul de creștere.

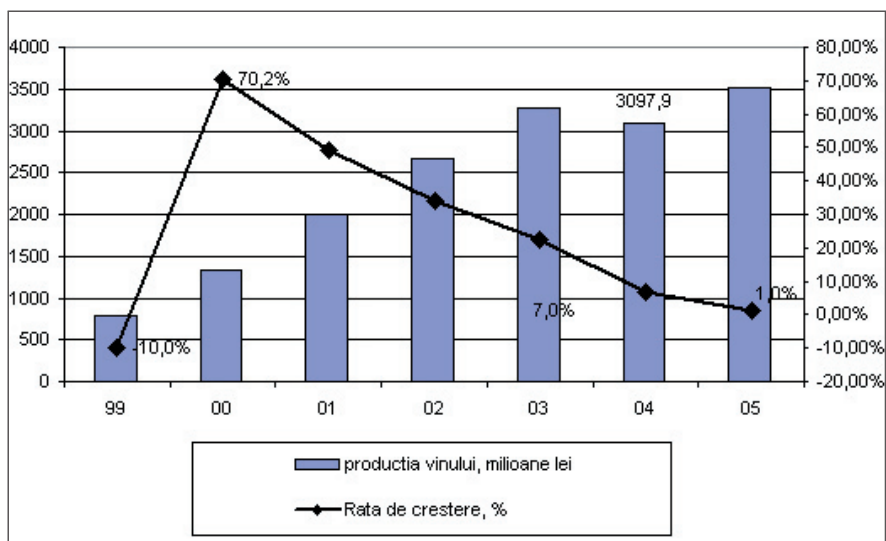
Fabricarea vinului și a berii – în impas

Situația alarmantă din cadrul industriei prelucrătoare este un rezultat atât al crizei exporturilor vinurilor moldovenești în Federația Rusă și al micșorării treptate a segmentului de piață a vinurilor moldovenești pe piața acestora, cât și al dificultăților de a cuceri piețe noi de desfacere. Acest lucru s-a întâmplat nu din cauza că avem vinuri de calitate înaltă la preț bun, un sistem de marketing pus la punct și un nume impecabil în industria mondială a vinurilor.

Calitatea vinurilor noastre le poziționează pe segmentul inferior al pieții, iar concurența acerbă și instabilitatea politică și economică fac din întreprinderile autohtone un partener mai puțin atractiv. Promovarea cu succes a unui produs de calitate implică eforturi și resurse considerabile, inclusiv cadre competente. Însă lipsa produselor calitative și a prețurilor atractive și a cadrelor competente a creat situația în care campania de promovare a vinurilor moldovenești înregistrează rezultate modeste.

Depunem eforturi susținute pentru cucerirea a noi piețe de desfacere pentru vinurile moldovenesti, dar fără succese evidente .

Graficul 7. Dinamica producerii vinului

Pierdem terenul pe piețele tradiționale de desfacere.

Astfel, pe parcursul anului 2005 ,se observă o creștere doar de 1% la fabricarea vinului (comparativ cu 7% , în 2004) și de 7% și la fabricarea berii ceea ce reprezintă o încetenire considerabilă a ritmului de creștere a volumului producției.

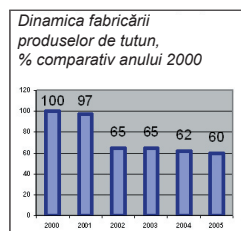
Investițiile străine dau roade în cadrul întreprinderilor producătoare de zahăr

Moldova are 8 fabrici de zahăr, din care 5 sunt în funcțiune. Societățile pe acțiuni **Glodeni-Zahăr** și **Cupcini-Cristal** aparțin companiei moldoruse **Marr Sugar Moldova**, iar fabricile din Drochia, Fălești și Alexândreni - companiei moldo-germane **Sudzucker-Moldova**.

Fabricile din sectorul dat au produs zahăr în 2005 în valoare de 614 milioane de lei în raport cu anul 2004 înregistrându-se o creștere de 18%. Deși întreprinderile din sectorul dat nu au posibilitatea sa-și valorifice pe deplin capacitățile de producție ca urmare a limitelor impuse de piața internă și a dificultăților la exportul producției pe piețele externe, totuși anul 2005 a fost un an în care acest sector industrial a ieșit din zona pierderilor.

Eforturile de redresare a situației în fabricarea produselor

Fabricarea produselor de tutun se află în declin, în anul 2005 volumul producției a fost la nivelul de 96% comparativ cu anul 2004.

Deși Guvernul a elaborat un plan de măsuri menite să îmbunătățească situația în acest sector prin extinderea plantațiilor de tutun și creșterea productivității la hectar, aceste acțiuni nu au produs un reveriment. Îmbunătățirea situației va fi posibilă doar după privatizarea întreprinderii „**Tutun-CTC**” și a atragerii investițiilor considerabile în acest sector și implementării tehnologiilor care ar permite tranziția la metode intensive de cultivare a tutunului și, prin urmare, ridicarea productivității la hectar și îmbunătățirea calității tutunului și a produselor finite din tutun.

Mentținerea ritmului de creștere fabricarea confecțiilor și a produselor textile - un obiectiv greu de realizat

Sectorul articolelor de îmbrăcăminte a înregistrat o evoluție ușoară în perioada anilor 1998 – 2000, însă în anii următori s-a produs o stagnare. În anul 2005, producerea confecțiilor a cunoscut o creștere doar de 2% comparativ cu anul precedent, iar în anul 2004, comparativ cu 2003, s-a realizat o creștere a volumului producției de 19%.

În sectorul fabricarea produselor textile o creștere de 15% în 2004 a fost urmată de o scădere până la 5% în 2005.

Un ritm redus de creștere se așteaptă și în fabricarea confecțiilor și a produselor textile.

- Pe timp ce salariul mediu pe economie este în creștere, iar rata de schimb a valutei naționale contra valutei forte rămâne la același nivel, realizarea în țara noastră a operațiunilor în contrapartidă, în contextul operațiunilor de subproducție internațională, face ca piața să devină mai puțin atractivă pentru investitorii străini.

Avantajul comparativ al forței de muncă ieftină, dar, în același timp, calificate este în discreștere, astfel transferul capacităților de producție de către companiile Uniunii Europene din țările Europei Centrale în țările Europei de Est este în „trecere” prin România și se pare că nu se va opri pentru mult timp nici în Republica Moldova. Dacă 3-4 ani în urmă riscul dezvoltării afacerilor în Republica Moldova era compensat de forța de muncă ieftină, astăzi investitorii potențiali ezită să investească în R. Moldova.

Pe de o parte, salutăm orice manifestare de interes din partea partenerilor și investitorilor străini de a dezvolta capacități de producție, de a transfera tehnologii noi, know-how și a crea locuri de muncă. Pe de altă parte însă, atât operațiunile de subproducție internațională, cât și sub formă de lohn pentru industria moldovenească se materializează în exportul de servicii, în loc de produse (deși, fizic, produsele exportate, a nu sunt proprietatea producătorului, ci a

ordonatorului de servicii, adică a partenerului străin). În mod normal, întreprinderile autohtone ar trebui să se orienteze spre forme mai complexe de parteneriat, cum ar fi coproducția internațională (fabricarea independentă de subansamble, asamblarea și comercializarea în comun a produsului finit ș.a.), acestea fiind net superioare din punct de vedere al avantajelor economice pentru țara noastră. Astfel de relații însă pot fi dezvoltate doar în cazul unei infrastructuri dezvoltate și a capacităților de producție înalte.

Un șir de măsuri care ar putea să îmbunătățească poziția țării noastre față de alte țări și să atragă forme de parteneriat internațional mai avantajoase din punct de vedere economic ar fi liberalizarea economiei, eradicarea corupției din organele de stat, promovarea inițiativelor legislative care ar oxigena climatul de afaceri și ar oferi un cadru legal propice dezvoltării afacerilor, inclusiv prin echilibrarea legislației muncii, simplificarea procedurilor legate de operațiunile de import-export și transport internațional. Totodată, întreprinderile autohtone ar trebui să depună eforturi considerabile în vederea modernizării utilajelor, însușirii și atragerii tehnologiilor avansate și promovării produselor creându-și, în acest fel, o imagine bună și un nume pe piețele externe.

Cauzele încetinirii ritmului de creștere în industria extractivă

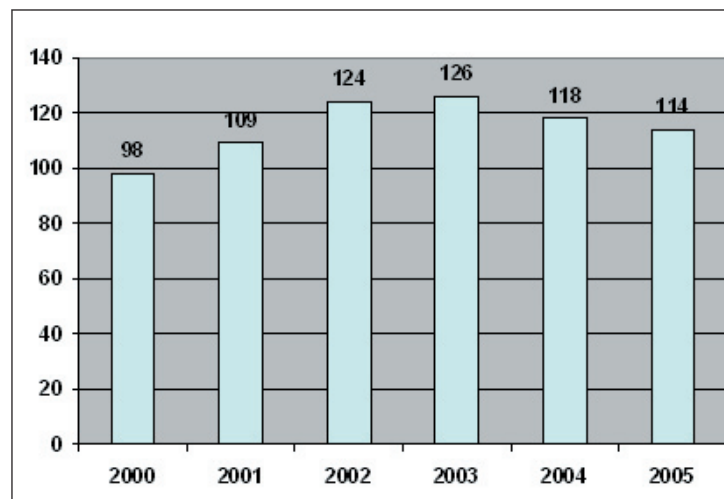
În ultimii doi ani, industria extractivă își încetinește ritmul de creștere. Astfel volumului producției în ianuarie-decembrie 2005 față de ianuarie-decembrie 2004 a crescut cu 14% în prețuri comparabile.

În 2006, producția industriei extractive va crește cu 12%.

Pe de o parte, asistăm la dezvoltarea accelerată a sectorului construcții, care este consumatorul principal al resurselor naturale, pe de altă parte, observăm un regres în cadrul industriei extractive. Lucrul acesta se explică prin modernizarea tehnologiilor folosite în efectuarea lucrărilor de construcții și, în același timp, prin orientării spre materiale de construcție moderne, de calitate superioară. Construcțiile moderne au tendința de a folosi materiale mai calitative și în cantități mai mici. Astfel se explică de ce tot mai multe materiale de construcție alternative încep să le înlocuiască pe cele tradiționale.

Pentru anul 2006 prognozăm o creștere a industriei extractive până la 12%, iar în anul 2007 încetinirea ritmului de creșterea a industriei extractive va continua.

Graficul 8. Dinamica volumului de producție a industriei extractive, % față de anul precedent

Creșterea economică este susținută de dezvoltarea sectorului serviciilor

Serviciile au constituit forța motrice a creșterii economice în anul 2005.

Construcții

Volumul lucrărilor de construcție executat de întreprinderile de antrepriză în perioada ianuarie - noiembrie 2005 au constituit 210 milioane de lei, ceea ce este cu 111% mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Dezvoltarea sectorului construcțiilor va continua și în anul 2006, deși cu un ritm mai scăzut. Aceași tendință se va păstra și în anul 2007.

În 2006 sectorul serviciilor va crește cu 10%.

Transporturi

În același timp, volumul mărfurilor transportate s-a redus cu 9.2% în perioada ianuarie – noiembrie 2005, față de aceeași perioadă a anului 2004. Scăderea a fost determinată de reducerea traficului realizat de Calea Ferată din Moldova, căreia îi revin peste 50% din volumul total de mărfuri transportate în republică, și care în perioada respectivă a transportat 10,6 mln. tone de mărfuri (în descreștere cu 13,8%). Cea mai mare creștere a volumului de mărfuri transportate, cu 12,7% sau pînă la 2,9 mln. tone, a fost înregistrată la întreprinderile de transport auto. Totodată, în perioada ianuarie – noiembrie 2005 s-a constatat o creștere a numărului de pasageri transportați pe cale aeriană, cu 14% comparativ cu aceeași perioadă a anului 2004 și această tendință de creștere se va păstra și în anii 2006 - 2007.

Telecomunicații

Conform Strategiei Naționale de edificare a unei societăți informaționale, pînă în anul 2007, penetrarea telefoniei fixe urmează să atingă nivelul de 28%, iar cea a telefoniei mobile - de 30%. În ianuarie-septembrie 2005 numărul abonaților la telefonia fixă a crescut cu 31,5 mii și a atins cifra de 886 mii, acest fapt a determinat majorarea ratei de penetrare a acestui tip de telefonie, raportată la o sută de locuitori, pînă la 26,1 %. Numărul de abonați la telefonia mobilă l-a depășit pe cel al telefoniei fixe cu 117 100 și a constituit 1 003 100, iar rata de penetrare a alcătuit 29,6%. Astfel, în intervalul 1 ianuarie - 1 octombrie 2005, investițiile în acest sector au constituit 474 mln lei, cu 147,4 mln lei mai mult decît cele efectuate în telefonia mobilă.

În ianuarie-septembrie 2005, cei doi operatori au investit în dezvoltarea telefoniei mobile 326,6 mln., din care 203 mln. - compania "Voxtel" și 123 mln.- "Moldcell".

Anul 2005 a fost marcat nu doar de creșterea investițiilor în sectorul respectiv și mărirea numărului de abonați, dar și de diversificarea serviciilor oferite. Atât operatorii de telefonie mobilă, cât și compania *Moldtelecom* au realizat succese în oferirea serviciilor în utilizarea tehnologiilor performante și îmbunătățirea calității acestor servicii. Cu toate, acestea tarifele percepute pentru serviciile prestate în domeniul telecomunicațiilor sunt încă foarte mari. Un alt aspect care trebuie menționat este distribuția neuniformă a utilizatorilor acestor servicii, astfel majoritatea utilizatorilor sunt din mediul urban, pe când în mediul rural utilizarea acestor servicii este încă redusă.

Turism

În perioada ianuarie – septembrie 2005, Moldova a fost vizitată de 18.3 mii de turiști sau cu 15.6% mai mult decît în aceeași perioadă a anului precedent. Cei mai mulți turiști au sosit din SUA (13.5%), România (13.2%), Rusia (12.9%) și Turcia (12.4). Pe măsură ce infrastructura și serviciile se vor îmbunătăți, iar accesul spre locurile de atracție turistică vor fi adaptate la standardele turismului internațional, turismul va avea la noi perspective frumoase de dezvoltare. Comparativ însă cu țările vecine, cum ar fi România sau Ucraina, Moldova are prea puține zone turistice care să contribuie la dezvoltarea unei industrii a turismului.

În anul 2006 sectorul serviciilor va crește cu 10%, în anul 2007 se va înregistra o creștere continuă a acestui sector, însă într-un ritm mai lent.

COMERȚUL EXTERN

**Rata Import/
Export a
înregistrat un
record negativ.**

Anul 2005 a fost unul dificil pentru comerțul extern al Moldovei.

Tendințe Generale

Anul 2005 nu a fost cel mai favorabil an în dezvoltarea comerțului extern al Moldovei, acest fapt a fiind cauzat de o serie de dificultăți. E regretabil că politica rămâne principalul factor ce influențează dezvoltarea relațiilor comerciale, guvernul încercând să soluționeze aceste dificultăți preponderent prin intermediul dezbaterilor. Indiscutabil, noi trebuie să dezvoltăm vectorul european al economiei naționale, dar totodată trebuie să dezvoltăm relațiile economice și cu vecinii noștri estici.

În 2005 a fost lansat ,împreună cu Organizația Moldovei de Promovare a Exporturilor, un proiect nou– Promovarea Investițiilor Străine și Locale. Sperăm că acest proiect va deveni eficient și va facilita crearea și perfecționarea dialogului dintre autoritățile statului și investitorii potențiali.

Toate acestea acțiuni nu pot însă acoperi pierderile generate de blocarea exporturilor în Rusia. Dezvoltarea cooperării între autoritățile Moldovei și principalii parteneri comerciali nu trebuie să fie asimetrice.

Se știe că piețele de desfacere din CSI reprezintă factorii principali ce influențează activitatea de export. Moldova a mai cunoscut o astfel de involuți a exporturilor în perioada „crizei” rusești din 1998. Conducerea de vârf din Rusia susține că disensiunile relațiilor comerciale cu țara noastră nu sunt o consecință a unor decizii politice, dar înțelegem cu toții că Rusia încearcă să influențeze vectorul politic al Republicii Moldova prin intermediul pârghiilor economice.

După 9 luni ale anului 2005 s-a putut constata că deficitul balanței comerciale bătea toate recordurile, dacă se vor menține tendințele curente , putem nimeri într-o „capcană”. În pofida tuturor eforturilor de dezvoltare a relațiilor cu Uniunea Europeană, am obținut o creștere mai mare a importurilor din aceste țări în locul celei a exporturilor...

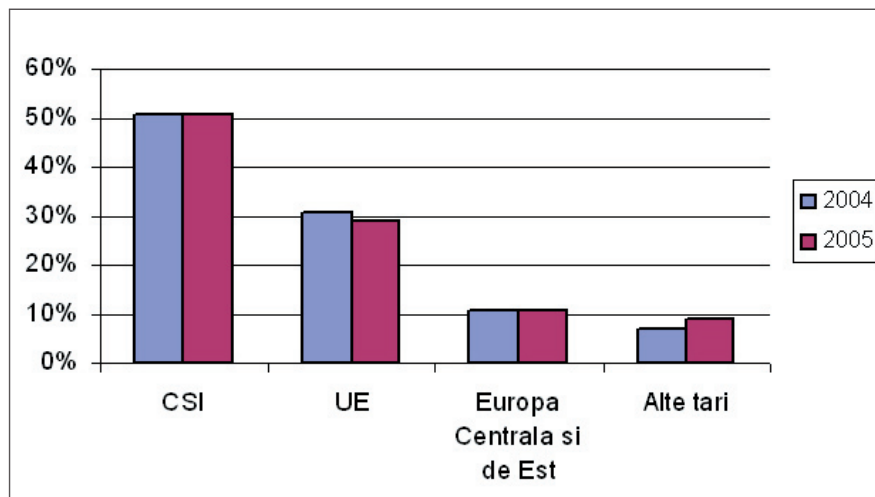
Export

**Pierdem piețele
tradiționale fără
să găsim piețe
noi ...**

În primele 9 luni ale anului 2005 s-a înregistrat următoarea situație : exporturile în Uniunea Europeană au crescut doar cu 3 % ceea ce a constituit circa 30 % din exportul total. Aceasta pe de o parte, pe de altă parte, cota exporturilor în țările CSI au crescut cu 10 %. Trebuie să menționăm că piața CSI a fost cea mai mare piață de desfacere pentru produsele moldovenești și viteza extindere este net superioară pieșilor europene...

Piețele Europei Centrale și de Est sunt foarte atractive pentru exportatorii moldoveni și reprezintă cea mai dinamică piață pentru Republica Moldova (o creștere de 12% în primele 9 luni față de perioada respectivă a anului 2004), dar la momentul actual ponderea pe care o ocupă aceste piețe în structura exporturilor Moldovei este încă mică ,circa 11% din exportul total.

Graficul 9. Structura Exporturilor Republicii Moldova

Din datele prezentate se vede clar că produsele moldovenești se vând bine pe piețele “estice” care, datorită extinderii continue, au o importanță vitală pentru economia Moldovei.

Observăm că în anul 2005, exporturile au înregistrat o diminuare nesemnificativă, dar constantă. Rezultate puteau fi mult mai bune, dacă nu s-ar fi produs câteva evenimente negative – principala piață de desfacere a bunurilor moldovenești, Rusia, a fost închisă aproape total în ultimele 6 luni ale anului 2005.

Este bine cunoscut faptul că piața Rusiei este principalul factor ce influențează activitatea de export, ea deține o treime din exportul total. De pe timpurile crizei din Rusia în 1998, Moldova nu a suferit o astfel de scădere a exporturilor în această țară. Se afirmă că nu este o decizie politică a guvernărilor statului rus, dar este evident faptul că Rusia încearcă să utilizeze pârgii economice în scopuri politice.

Consecințele acestei politici de “prietenie” a principalului partener comercial sunt elocvente : cota Rusiei în exportul total al Moldovei s-a diminuat cu 5%, iar balanța comercială pozitivă a scăzut cu 30 %.

Companiile autohtone exportatoare au încercat să se reorienteze către alte piețe așa ca Ucraina, România, Bielorusia, dar rezultatele obținute nu au fost optimiste. Concluzia: este foarte dificil să reorientezi exporturile într-o perioadă scurtă de timp.

Pierderile suportate în 2005 au fost fatale pentru unele companii, care s-au văzut nevoite să lichideze afacerea..Susținem cu toată certitudinea că urmările “războiului comercial” declanșat de Rusia se vor resimți încă mult timp. Cea mai mare problemă este că în cazul în care o astfel de situație se va repeta , aceasta poate duce la ruina economiei Moldovei.

Principala piață de desfacere a bunurilor moldovenești, Rusia, a fost închisă aproape total în ultimele 6 luni ale anului 2005.

COMERȚUL ASIMETRIC CU UNIUNEA EUROPEANĂ - O CALE DE SALVARE PENTRU MOLDOVA SAU O ILUZIE ?

Comerțul extern al Moldovei (exporturile) au înregistrat pierderi substanțiale din cauza sancțiunilor nejustificate din partea Federației Ruse. Rusia este în continuare principalul partener economic al Moldovei. În această situație, Uniunea Europeană a declarat "noi posibilități" pentru un grup de țări ce include și Republica Moldova, aceste posibilități prevăd dezvoltarea relațiilor economice în baza unor reguli noi. Acțiune, care pe termen scurt nu va aduce mari efecte, însă are drept scop "suportul politic" în această situație dificilă și semnal clar de oportunitatea reorientării exporturilor moldovenești. Opțiune, care pe termen mediu și lung, cu condiția existenței unor politici locale adecvate se poate transforma în parteneriat durabil dintre Moldova și UE.

Trebuie să fim optimiști, dar realiști în același moment, principalul impediment în relațiile noastre cu UE nu sunt taxele vamale, dar calitatea nesatisfăcătoare a mărfurilor noastre și logistică proastă de distribuție a mărfurilor, în special spre piețele Vestice.

De fapt eliminarea taxelor vamale, sau aplicarea unor taxe preferențiale, doar arată disponibilitatea UE de a avea relații economice cu Moldova, iar abilitatea de a face acest lucru rămâne de competența noastră. În această ordine de idei, este foarte important de menționat, că în luna decembrie 2005 a demarat proiectul de atragere a investițiilor sub egida OECD. Un scop prioritar al acestui proiect este ajustarea mediului de afaceri în Republica Moldova, în vederea atragerii investițiilor în ramurile economiei naționale, orientate spre export. Atragerea investițiilor presupune și atragerea tehnologiilor de promovare și distribuție a mărfurilor.

Altfel spus pe termen imediat, comerțul preferențial cu UE nu va modifica esențial structura exporturilor moldovenești, iar pe termen lung, dacă în paralele vor fi dezvoltate capacitățile instituționale și manageriale în Moldova, aceasta poate duce la intensificarea relațiilor comerciale cu UE.

Trebuie să menționăm în acest context măsurile luate de guvernul nostru în vederea susținerii producătorilor autohtoni, ceea ce este vital pentru dezvoltarea noastră, dar și pentru imaginea Moldovei, fapt care a dus la îmbunătățirea climatului investițional, acest lucru a început să atragă investitori nu doar pe plan național, dar și internațional.

Tendențe ușoare, dar pozitive...

PRODUSELE ALIMENTARE. În 2005 în Moldova a continuat să crească exportul produselor alimentare. Se observă însă o descreștere a exporturilor de fructe, deoarece principala piață de desfacere a fructelor autohtone a fost închisă pentru Moldova. O creștere (cu circa 25 % comparativ cu perioada respectivă a anului precedent) a exporturilor produselor alimentare în primele 9 luni ale anului 2005, reprezintă ecourile unor manifestări pozitive din economia Moldovei. Se observă o ușoară creștere a ponderii produselor alimentare în exportul total, astfel crește și importanța acestei ramuri în economia națională, în contextul în care se vorbește tot mai mult despre diversificarea exporturilor. Așadar, se înregistrează situația când sectorul agricol rămâne principala ramură a economiei.

Totodată, se fac observate și tendințe benefice – Moldova în continuare își mărește exportul de băuturi alcoolice și investițiile în această ramură a economiei, toate acestea ne face să sperăm în perspectivele economice pozitive ale Moldovei pe plan internațional.

Import

Importurile înregistrează o creștere spectaculoasă.

Autoritățile moldovenești trebuie să analizeze minuțios cauzele creșterii spectaculoase a importurilor în 2005 și să tragă concluzii în acest sens.

Produsele minerale rămân în continuare partea cea mai importantă în importurile autohtone, Rusia fiind "cel mai activ" exportator al produselor minerale în Moldova.

SITUAȚIA RESURSELOR ENERGETICE

Creșterea prețurilor la gazele naturale importate în Moldova a devenit un fapt real. Promisiunile guvernului Moldovei cu privire la aceste probleme (că în cazul creșterii duble a prețurilor, aceasta nu va avea consecințe grave asupra economiei țării) sună, cel puțin, straniu. Încercările de a șantaja Rusia prin intermediul prețului de tranzit a gazelor pe teritoriul țării noastre sunt ineficiente și nu vor urgenda rezolvarea acestei probleme. În momentul de față, Moldova devine tot mai mult și mai mult dependentă de Rusia (amintim în acest sens de procurarea centralei de la Cuciurgan de către o companie rusească, importul gazelor naturale constituie circa 30 % din importurile Moldovei), în această situație fiind destul de dificil să negociezi de la egal la egal.

Conflictul legat de Centrala de la Cuciurgan nu este încă soluționat. Or, rezolvarea favorabilă a mutiplexelor

probleme apărute ar diminua pericolul confruntării cu o criză economică gravă.

Creșterea prețurilor la gazele naturale va duce la scumpirea tuturor surselor de energie, aceasta va influența în mod cert economia țării dinamitând stabilitatea economiei naționale, de aceea este foarte important să înțelegem importanța creării unor realități economice noi.

Federația Rusă încearcă să ne "pedepsească" dublu – prin reducerea la minimum a importurilor din Moldova și majorarea prețurilor la resursele energetice.

Noi credem că această situație trebuie să fie discutată nu doar cu partenerii noștri estici, dar și cu cei din Vest, o soluție ideală fiind cea acceptată de ambele părți.

În timp ce Rusia ne propune resurse energetice, Ucraina ne invadează cu produse finite. Principalul "partener de import", Ucraina, ne umple cu produse alimentare ieftine (produse lactate, de exemplu) ce concurează foarte eficient cu liderii tradiționali din această sferă.

Cel mai periculos lucru în această situație este creșterea accelerată a industriei produselor alimentare și mărirea cotei acestor produse în exportul total : produse alimentare, băuturi alcoolice și tutun – circa 35 % creșterea importurilor, produse animaliere – circa 50 %.

Toate aceste tendințe, pe lângă competitivitatea redusă a economiei naționale (în special, după evenimentele din 2005), reclamă reacții adecvate din parte autorităților moldovenești. Până în prezent însă nu s-au observat acțiuni importante în această privință. Se înregistrează un reveriment în relațiile cu Belarusia pe piața în comparație cu perioada respectivă a anului precedent, Belarusia a mărit volumul produselor exportate în Moldova cu circa 40 % și trebuie să menționăm că majoritatea reprezintă produse finite.

Totodată, trebuie să menționăm că această creștere a importurilor este influențată și de un flux enorm de resurse din exteriorul republicii. Moldova ocupă unul din primele locuri în topul țărilor cu cea mai mare pondere a remiterilor în PIB. Moldova trebuie să utilizeze aceste influxuri nu doar pentru creșterea consumului, dar și prin dezvoltarea programelor de alocare a acestor fluxuri în economia națională.

Cea mai bună cale de dezvoltare a importurilor sunt investițiile străine.

S-au înregistrat, așadar, o serie de rezultate pozitive, chiar succese ale investitorilor străini în Moldova, se observă o creștere a companiilor cu capital mixt, așadar, investitorii străini încep să realizeze că Moldova nu este doar cea mai săracă țară din regiune, dar și o oportunitate de a investi resursele lor financiare.

GOSPODĂRII CASNICE

Prezența proprietății asupra pământului, inclusiv a loturilor cu destinație agricolă, nu cresc nivelul de bunăstare a gospodăriei casnice.

Pentru fiecare unitate suplimentară de venit oficial, revin două unități de venit neînregistrat destinat consumului.

În anul 2005 a continuat încetinirea ritmurilor de creștere a veniturilor reale ale populației, în principal din cauza creșterii prețurilor la bunuri și servicii de primă necesitate și a nivelului mic al salariilor. În general, lipsa unui număr suficient de locuri de muncă bine plătite nu permite soluționarea problemei „săracilor angajați în economie”, reținând creșterea veniturilor reale ale populației. Structura veniturilor în gospodării, conform nivelului de bunăstare, principala sursă de venit a grupurilor social-economice, prezența proprietății asupra pământului și a locului de trai, indică asupra menținerii unei impresionante inegalități sociale în societatea RM. Prezența proprietății asupra pământului, inclusiv a loturilor cu destinație agricolă nu contribuie la creșterea nivelului de bunăstare a gospodăriei casnice.

Încetinirea ritmurilor de creștere a veniturilor și cererea amânată, la rândul său, rețin cheltuielile de consum a familiilor. În structura cheltuielilor gospodăriilor casnice, cheltuielile pentru alimentație (nutriție) reprezintă mai mult de jumătate din costurile achitate, restricționând considerabil astfel puterea de cupărare a populației pentru alte categorii de produse și servicii, necesare pentru asigurarea unui nivel decent de trai.

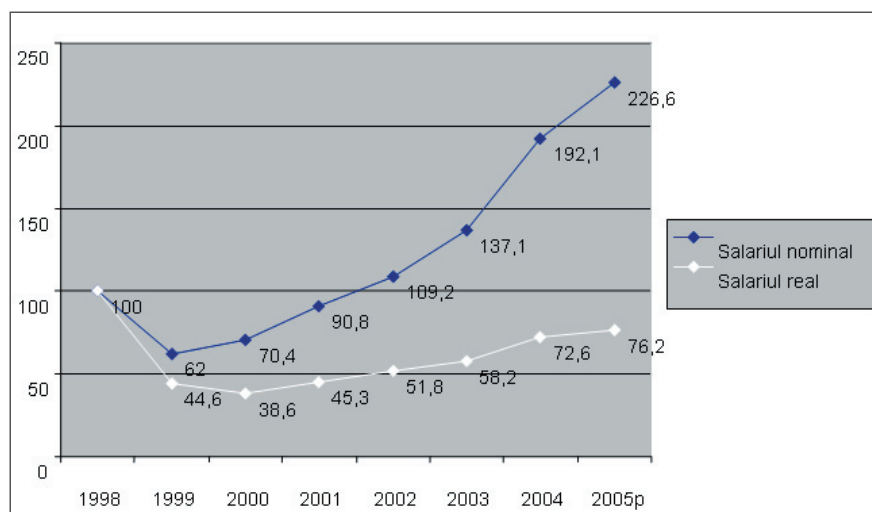
În 2005 am observat o menținere stabilă a diferenței între ritmul de creștere a consumului final și veniturile gospodăriilor casnice, ceea ce se explică prin proporțiile mari ale economiei tenebre. Compararea veniturilor oficiale și a consumurilor populației ne permit să tragem concluzia că pentru fiecare unitate suplimentară de venit oficial, revin două unități de venit neînregistrat destinat consumului.

NIVELUL SCĂZUT AL SALARIILOR REȚINE CREȘTEREA VENIURILOR

La sfârșitul anului 2005, creșterea venitului real nu a fost mai mare de 5% în comparație cu 26,5% în 2002.

Pe parcursul primelor trei semestre din anul 2005, s-a păstrat tendința anului trecut (2004) de încetinire substanțială a ritmurilor de creștere a venitului real al populației. În mod natural, la finele anului 2005, creșterea venitului real nu a fost mai mare de 5%, în comparație cu 26,5% în 2002.

Graficul 10. Dinamica Salariului Real și Nominal în USD

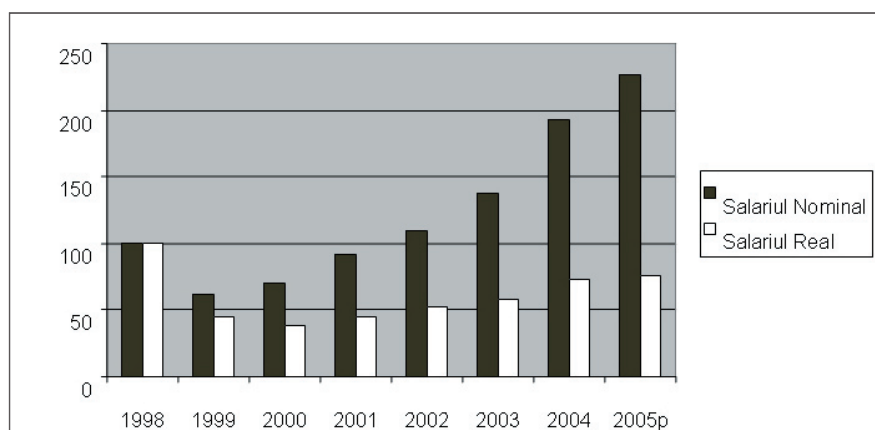
Sursa: DSS, pronostic CPE

Printre principalii factori ce rețin astăzi creșterea venitului real al populației, merită de menționat creșterea prețurilor la bunuri și servicii de primă necesitate și nivelul mic al salariilor.

Astfel, salariul mediu lunar pentru trei trimestre ale anului 2005, în expresie nominală a crescut cu 18%, în comparație cu aceeași perioadă a anului 2004, în timp ce salariul real a crescut doar cu 5% și a constituit aproximativ 97 USD. Lipsa unui număr de locuri de muncă bine plătite nu permite soluționarea problemei „săracilor, angajați în economie”, încetinind creșterea venitului real al populației.

Factorul ce reține creșterea venitului real al populației este inflația

Graficul 11. Ritmuri de creștere a Salariului Real și Nominal în USD

Sursa DSS, pronostic CPE

Cele mai receptive la creșterea prețurilor la bunuri și servicii de primă necesitate rămân în continuare veniturile grupurilor vulnerabile și sărace ale populației. Astfel, cu toate că în prima jumătate a anului a avut loc o scădere a prețurilor la produsele alimentare, creșterea ICP cumulativ, a dus la scumpirea coșului de consum cu 4%. Creșterea IPC, deasemenea sporește și costul minimului de existență, care constituie în 2005 un nivel de 771 MDL (62 USD) în comparație cu 702,0 (56 USD) în 2004.

Cele mai receptive la creșterea prețurilor la bunuri și servicii de primă necesitate rămân veniturile grupurilor modeste și sărace ale populației

Totodată, trebuie de menționat că în general salariul crește mai lent decât PIB, ceea ce înseamnă că nu creșterea salariilor provocă creșterea prețurilor, ci transferurile masive de peste hotare.

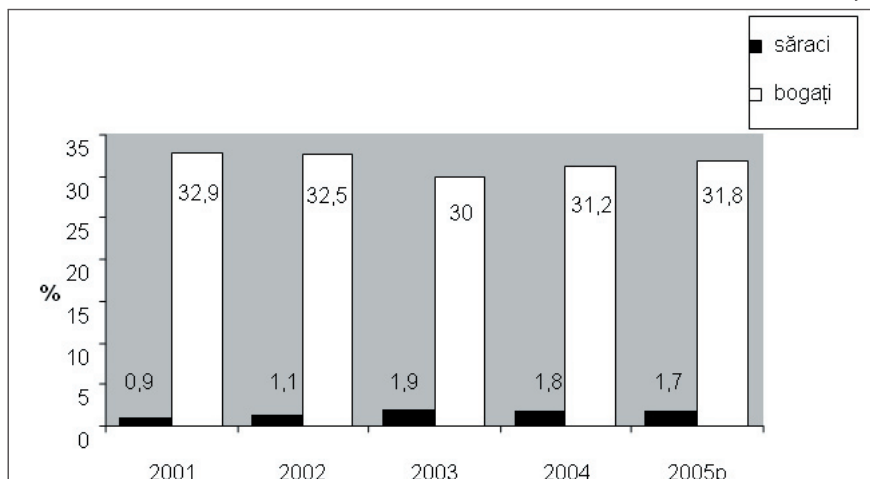
Conform datelor bugetelor gospodăriilor casnice, veniturile din angajări constituie 67,1% din toate veniturile familiei sau 26,8\$ în mediu pentru o persoană. În același timp, doar 69,1% din veniturile din angajări corespund venitului în expresie bănească, celelalte constituie consumul produselor din propria gospodărie.

Structura veniturilor gospodăriilor casnice, conform nivelului de bunăstare, principala sursă de venit a grupului social-economic, prezența proprietății asupra pământului și a modul de reședință, denotă inegalitatea impresionantă.

Veniturile celor mai înstărite familii întrec veniturile familiile mai sărace din RM de aproximativ 18 ori. Pentru 10% de populație cu venituri minime – revin doar 1,8% din venit, pe când 10% din populație cu venituri mari – obțin 31,2% din venituri.

Pentru 10% de populație cu venituri minime – revin 1,8% din venit, pe când 10% din populație cu venituri mari – obțin 31,2% din venit

Graficul 12. Distribuția veniturilor disponibile între săraci și bogați

Activitatea agricolă individuală reprezintă principala sursă de venit pentru majoritatea gospodăriilor sărace (52,6%).

Principala sursă de formare a veniturilor disponibile ale populației este activitatea salarizată, în baza căreia s-au format cca 40% din totalul veniturilor disponibile. Principala diferență între gospodăriile sărace și cele bogate constă în structura veniturilor acestora. Mai mult de 74% din totalul veniturilor disponibile ale celei mai bogate chintile sunt formate din activitatea salarizată și din transferurile private, doar 11,34% sunt formate din activitatea agricolă.

Principala sursă de venit, peste 60% a gospodăriilor sărace în orașe, o reprezintă angajarea sau asigurările sociale și indemnizațiile (respectiv 31,4% și 24,8%). Activitatea agricolă individuală reprezintă principala sursă de venit pentru majoritatea gospodăriilor sărace (52,6%) și pentru gospodăriile mai puțin sărace din mediul rural (51%).

Asigurările sociale și indemnizațiile, în același timp și veniturile din salarii constituie cca 22% din venitul gospodăriilor sărace din mediul rural în RM.

În mediul rural – 39,9% din totalul de gospodării sărace, este reprezentat de fermieri și 17,6% sunt ocupați în agricultură. Analiza sărăciei în orașe în baza principalei surse de venit al capului familiei arată că cei mai numeroși și cei mai supuși riscului sunt persoanele ocupate în alte sectoare ale economiei; ele reprezintă 58,6% din totalul de locuitori ale orașelor mari și 56,7% din totalul de locuitori ale orașelor mici. Pensionarii reprezintă încă un grup, numeros, social-economic din populația săracă și constituie 30,9% din totalul de cetățeni din orașele mari, 27,8% din numărul cetățenilor orașelor mici și 29,5% din cetățenii de la sate.

În primul trimestru 2005 remiterile au crescut cu cele mai accelerate ritmuri – de 54% față de perioada respectivă a anului trecut.

Este important de menționat faptul că prezența proprietății asupra pământului, inclusiv a loturilor cu destinație agricolă nu sporește nivelul de bunăstare al gospodăriei casnice. Împărțirea acestor grupuri sociale între cei ce dețin și cei ce nu dețin loturi de pământ pe lângă gospodărie în mediul rural este aproximativ egală printre gospodăriile sărace și cele bogate. În Republica Moldova, loturile de pământ sunt în proprietate practic la majoritatea familiilor sărace ce locuiesc în mediul rural și la 66,3% a locuitorilor din orașele nu mici.

Posibil, cea mai importantă sursă suplimentară a veniturilor familiilor o reprezintă transferurile de bani, în primul rând primite neoficial din partea membrilor familiilor lor, a cetățenilor Moldovei care lucrează peste hotare. În primul trimestru 2005 remiterile au crescut cu cele mai accelerate ritmuri – de 54% față de perioada respectivă a anului trecut. Conform datelor OIM, în primul trimestru din 2005, volumul lor a atins nivelul maxim – de 30,4% din PIB.

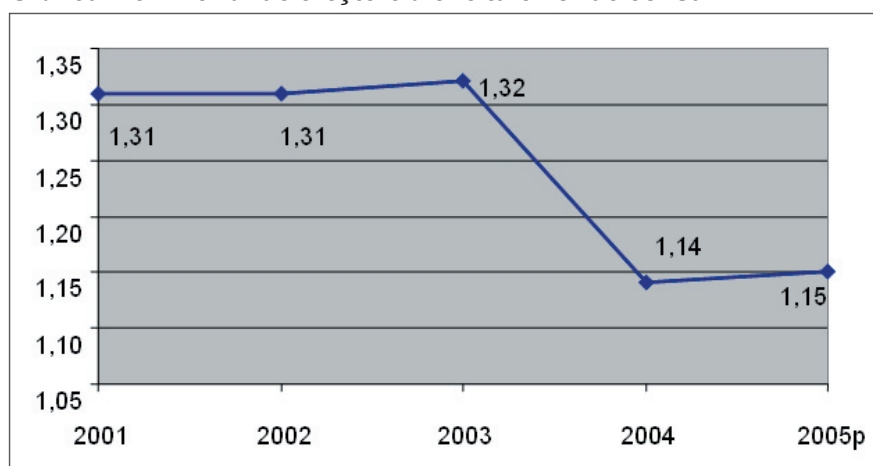
NECESITĂȚIL PRIMARE DE ALIMENTAȚIE ȘI SUBZISTENȚĂ DOMINĂ ÎN STRUCTURA CHELTUIELILOR

Cheltuielile medii lunare de cosum pentru o persoană, în perioada curentă, constituie 523,4 lei sau cu 9% mai mult comparativ cu anul trecut, deși consumul real (conform corecțiilor IPC) s-a redus cu 4,6%.

În anul 2005 s-a păstrat tendința anului precedent de încetinire esențială a ritmurilor de creștere a cheltuielilor de consum a populației. Printre factorii ce influențează reținerea cheltuielilor familiilor, poate fi evidențiată încetinirea generală a ritmului de creștere a veniturilor reale și amplificarea înclinației populației spre cererea amînată.

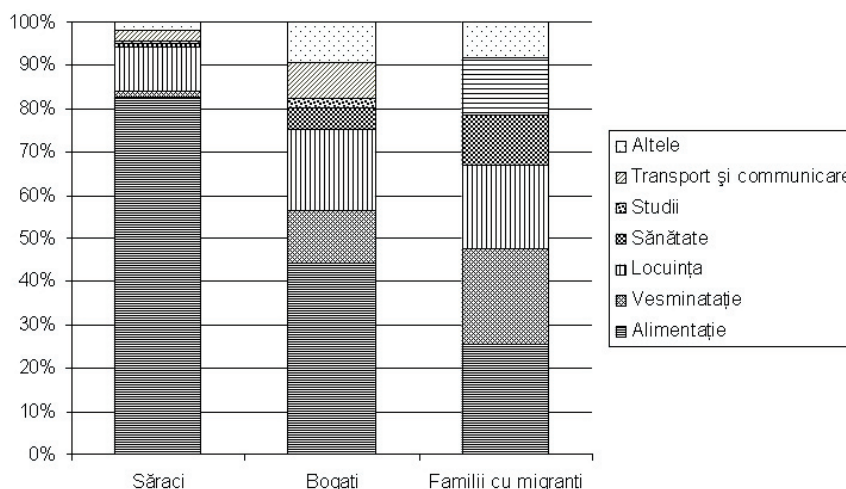
În anul 2005 s-a păstrat tendința anului precedent de încetinire esențială a ritmurilor de creștere a cheltuielilor de consum a populației.

Graficul 13. Ritmul de creștere a cheltuielilor de consum

Sursa: DSS, prognostic CPE

Cheltuielile de consum, pentru o persoană matură, din grupul celor mai bogate gospodării întrece de 5,6 ori cheltuielile de consum pentru o persoană din grupul celor mai sărace gospodării. Cea mai semnificativă parte a cheltuielilor de consum reprezintă cheltuielile pentru nutriție (56,92%), care absorb peste trei pătrimi în cheltuielile celor mai săraci. Cheltuielile pentru domiciliu și servicii comunale constituie în mediu 15,23%, cu toate acestea, capitolul respectiv de cheltuieli, în bugetele familiilor bogate este de două-trei ori mai mare decât la păturile sărace. Necesitățile prioritare în produsele alimentare de bază, de asemenea achitarea serviciilor comunale, în măsură considerabilă, în mod direct restricționează posibilitățile populației de a procura alte produse și servicii, necesare pentru asigurarea unui nivel de viață decent.

Graficul 14. Structura cheltuielilor gospodăriilor casnice

În general, cheltuielile familiilor cu migranți sunt comparativ mai mari în mediul urban, cu excepția cheltuielilor pentru studii. Această stare de lucruri dă o explicație pentru ponderea mai mare a cererii amânate în mediul rural. Membrii familiilor cu migranți susțin că 43% din remitențe sunt utilizate pentru procurarea bunurilor de consum, 32% pentru procurarea și reparația locuințelor, 13% - pentru învățămînt, 12% - pentru tratament medical.

În 2004, situația nu s-a schimbat radical: bogatii se îmbogățesc, iar săracii sărăcesc

Distribuția volumului total a cheltuielilor de consum pe grupuri de chintile a populației, demonstrează evoluția inegalității consumului în Moldova. După o perioadă de reducere (1998-2003) de la nivelul 0,399 pînă la nivelul de 0,356, în 2004, inegalitatea iarăși a crescut ușor și constituie - 0,361. Compararea nivelului mediu de consum a celor mai bogate gospodării în raport cu cele mai sărace indică despre faptul că consumul celor mai bogați a fost de 12,5 ori mai mare în 1998 și de 9,1 ori - în 2004. Pînă în anul 2003, inegalitatea a continuat să diminueze constant, iar chintila cea mai săracă treptat a obținut o parte mai mare din volumul total al consumului. În 2004, situația s-a schimbat. Distribuția a devenit mai inegală față de anul precedent, cei mai săraci au pierdut, iar cei mai bogați au câștigat. Pînă în prezent, clasa de mijloc nu pare să fi fost afectată, dar oricum, este prea devreme să constatăm dacă acest lucru este o schimbare a tendințelor.

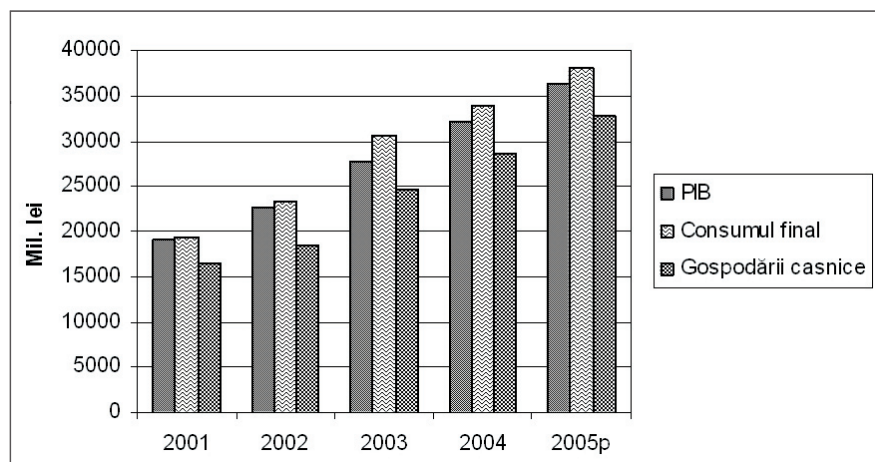
CREȘTEREA CONSUMULUI CA MOD DE OFICIALIZARE AL ECONOMIEI TENEBRE

Fiecărei unități suplimentare de venit oficial îi revine două unități de venit neînregistrat, care este destinat consumului.

Consumul final a gospodăriilor casnice în anul 2005 a crescut cu 9%, ceea ce în general corelează cu dinamica creșterii veniturilor populației, care practic s-au dublat. Conform datelor bugetelor gospodăriilor casnice investigate, veniturile reale, din toate sursele, au crescut doar cu 3,1% pentru aceeași perioadă a anului precedent. O diferență atât de considerabilă între ritmurile de creștere a consumului final și a veniturilor gospodăriilor casnice, probabil se explică prin nivelul mare a economiei tenebre. Dacă presupunem că economia oficială și cea ne oficială au aproximativ aceleași ritmuri de

creștere, atunci fiecărei unități suplimentare de venit oficial îi revine două unități de venit ne înregistrat, care este destinat consumului.

Graficul 15. Consumul raportat la PIB, preșuri curente

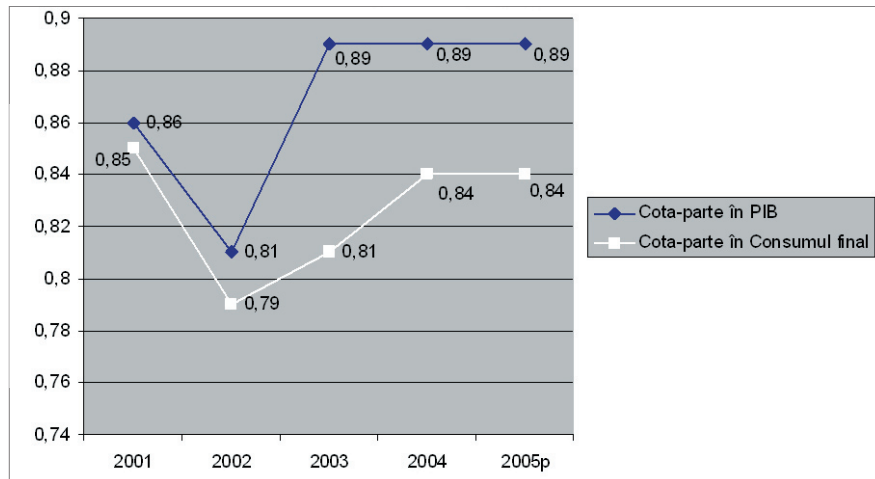

Sursa: DSS, prognostic CPE

În anul curent, ritmul de creștere a Consumului final continua să depășească ritmul de creștere a PIB-ului, cota-parte de bază revenind consumului gospodăriilor casnice, condiționată în ultimii ani de transferurile bănești din străinătate.

Ritmul de creștere a Consumului final continua să depășească ritmul de creștere a PIB-ului

Graficul 16. Cota parte a consumului gospodăriilor în PIB și în Consumul final

Sursa: DSS, prognostic CPE

Analiza evoluției Consumului final în comparație cu evoluția consumului gospodăriilor casnice, demonstrează o creștere mai mare a consumului gospodăriilor (15,6%) comparativ cu creșterea Consumului final (11,1%), ceea ce atestă preponderența înclinației spre consum a populației - tendință ce se va păstra în următorii ani. Prognozele economice indică continuarea restabilirii nivelului de Consum în medie cu 8-10% anual pe parcursul următorilor 2-3 ani.

PREȚURILE

Tendințe generale

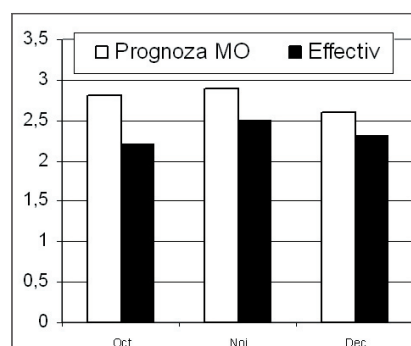
Conform datelor Biroului Național de Statistică, rata inflației pentru trimestrul al patrulea, 2005, a constituit 4,9%. În luna decembrie, rata inflației a constituit 1,4%, cu 0.5% mai puțin decât în luna noiembrie.

Rata inflației din decembrie 2004 până în decembrie 2005 a constituit 10%.

Rata inflației din decembrie 2004 până în decembrie 2005 a constituit 10%.

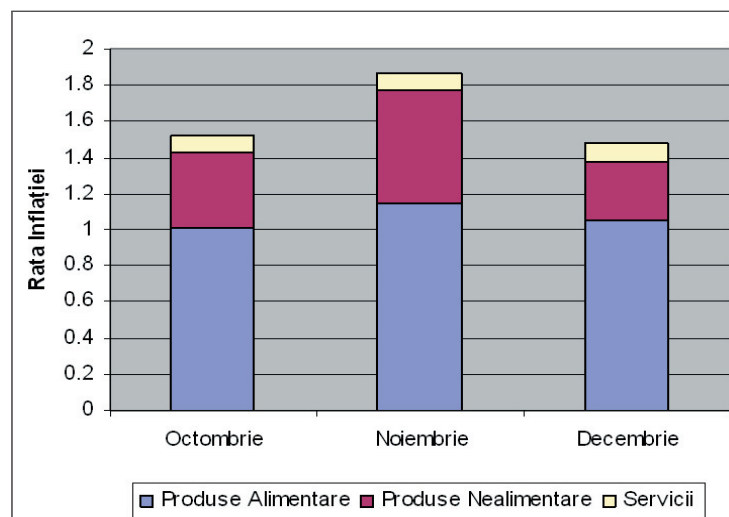
După cum și a fost prognozat pentru trimestrul al patrulea al anului 2005, componenta alimentară a IPC s-a accelerat, însă nu în măsura anticipată de noi.

Graficul 17. Componenta alimentară în IPC

În tabelul ce urmează, înălțimea fiecărei bare indică rata inflației totale, iar fiecare segment din ea reprezintă contribuția fiecărui sector la inflație.

Graficul 18. Rata inflației și contribuția fiecărui sector

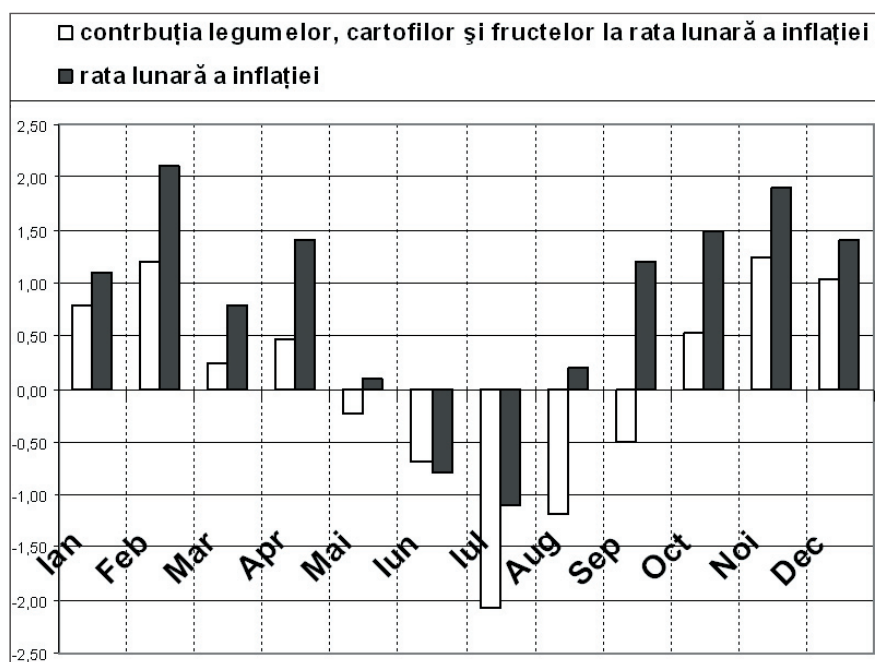

Cartofii, legumele și fructele hotărăsc soarta IPC-ului.

Componenta alimentară în IPC

IPC continuă să fie manevrat de 3 categorii de produse: cartofii, legumele și fructele. Acestea continuă să hotărăscă soarta IPC-ului.

Graficul 19. Dinamica ratei inflației în 2005

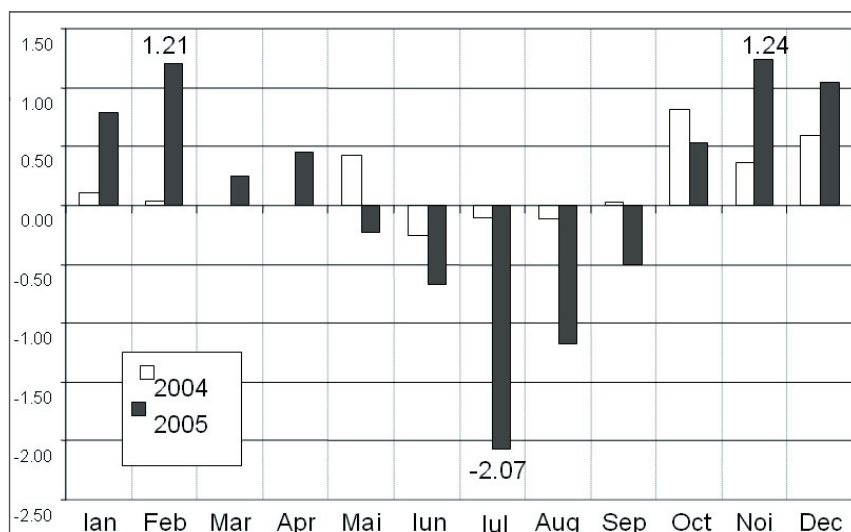
După cum arată graficul de mai jos, în anul 2005 evoluția prețurilor pentru aceste produse a avut o contribuție semnificativă asupra IPC-ului comparativ cu 2004.

În luna decembrie, din cele 1,4% ale inflației, 1,05% au constituit-o creșterile la legume, cartofi și fructe proaspete (cea ce constituie 71%).

Datorită apariției barierei pentru exportul acestor produse pe piețele CSI, prețul intern la cartofi, fructe și legume a variat foarte mult, IPC-ul modificându-se în mod frecvent.

Interdicțiile Rusiei la importul fructelor și legumelor din Republică Moldova au dus la escaladarea masivă a prețurilor pe piața internă.

Graficul 20. Contribuția lunară a legumelor, cartofilor și ifructelor la rata lunară a inflației în 2005, comparativ cu 2004:

Considerăm că IPC-ul nu este reprezentativ pentru toată economia Republicii Moldova.

Drept urmare, considerăm că IPC-ul nu este reprezentativ pentru toată economia Republicii Moldova. În opinia noastră, aceasta se întâmplă din cauza ponderării nereușite în cadrul calculării IPC-ului.

De asemenea avem rețineri în privința veridicității datelor primare utilizate în calculul ratei inflației și a eficienței metodei de calcul al ratei inflației utilizată de Departamentul de Statistică și Sociologie.

Gazul Natural

Suntem convinși că compania rusească „Gazprom” va purcede la revizuirea prețului gazului, dat fiind faptul că prețurile mondiale sunt superioare prețurilor la care „Gazprom” furnizează gazul spre „Moldova-Gaz”. Realizarea prognozelor noastre ar putea fi schimbată doar de factorul politic, însă luând în considerație prețul mondial al gazului, o eventuală majorare a prețului e foarte probabilă.

Creșterea prețului la gaze se va reflecta, fără îndoială, în IPC, prin creșterea prețurilor la servicii comunale și, într-o măsură mai mică, prin creșterea prețurilor la produsele nealimentare. Un efect indirect asupra creșterii prețurilor la servicii comunale îl va avea și posibilele majorări ale prețului la curentul electric importat. Începând cu anul 2006, Ucraina importă gazul la un preț aproape triplu comparativ cu anul 2005. Drept urmare, prețurile pentru lumina electrică furnizată spre Republica Moldova vor fi majorate esențial.

În opinia noastră, prețul la serviciile comunale pentru întreg anul 2006 ar putea crește cu 10%, având o contribuție de 1% la IPC-ul pentru anul 2006.

Concluzii și Prognoze

În anul 2005 creșterea prețului la carburanți nu și-a exercitat efectul complet asupra întregii economii naționale. În a doua jumătate a anului 2005, urmări semnificative s-au observat doar în industria transporturilor și în agricultură. Consecințele încă mai urmează a fi sesizate pe parcursul anului 2006 în prețurile produselor nealimentare.

La nivel mondial, prețul mare la petrol a determinat schimbări esențiale în structura costurilor de producție. De asemenea, costul produselor importate în Republica Moldova urmează să crească. Dat fiind faptul că importul crește cu ritm galopant, în 2006 vom avea o inflație preponderent importată. Astfel, în 2006, IPC-ul va fi determinat în mare măsură de creșterea prețurilor la import.

Fiind extrem de influențat doar de trei categorii de produse, considerăm că IPC-ul calculat în RM este total nereprezentativ pentru întreaga economie națională. Este alarmant faptul că IPC-ul, în prezent, induce în eroare publicul larg, de la BNM până la Fondul Monetar Internațional. Pe parcursul anului 2005, aproape toate țările lumii au înregistrat rate ale inflației mai mari decât în anii precedenți cauzate de creșterea prețurilor la petrol. Faptul că Republica Moldova a reușit să înfrunte tendința mondială și a înregistrat o rată mai joasă a inflației ni se pare destul de suspect. Cu atât mai mult că Republica Moldova este o țară importatoare de resurse energetice.

În opinia noastră, prețul la serviciile comunale pentru întreg anul 2006 ar putea crește cu 10%

Din cauza creșterii mare a importului și a prețurilor la nivel mondial, în 2006 vom avea o inflație "importată".

IPC-ul induce în eroare.

Pentru anul 2006 prognozăm o rată a inflației de 13%. Prognozele noastre referitoare la rata inflației pentru anul 2006 vor depinde într-o măsură oarecare și de condițiile climaterice din sezonul agricol care urmează. Condițiile climaterice nevaforabile ar putea genera o creștere a prețurilor la produsele alimentare, însă noi vedem această creștere de prețuri mai mică ca în anii de secetă, dat fiind faptul că oferta de produse alimentare este mult mai mare în ultimii 2-3 ani¹ comparativ cu anii precedenți. Pe de altă parte, condițiile favorabile pot fi tot atât de periculoase pentru agricultori: în lipsa unor piețe de desfacere externe, o roadă bună va crea supraoferta pe piața internă și va duce la escaladarea masivă a prețurilor la produsele alimentare, la fluctuații sezoniere semnificative în prețuri.

**Pentru anul 2006
prognozăm o
rată a inflației de
13%.**

În concluzie susținem că scumpirea gazelor nu va influența considerabil IPC-ul, în 2006, contribuind cu mai puțin de 1 punct procentual în IPC. Pe termen lung însă, scumpirea gazelor se va răsfrânge și asupra prețului energiei electrice importate de către Republica Moldova.

Pe parcursul anului 2005, prețul mondial al petrolului a continuat să crească, fapt determinat, în primul rând, de factori subiectivi, cum ar fi instabilitatea din Irak și calamitățile naturale. În baza factorilor fundamentali, estimăm pentru 2006 un preț mediu de 65 de dolari pentru petrol, la nivel mondial. Aceste estimări pot fi însă distorsionate de aceiași factori subiectivi (Irak, uragane, ș.a.). Considerăm că și companiile importatoare de carburanți vor purcede la o nouă majorare de prețuri în cazul în care prețul petrolului va depăși 75 dolari SUA/ baril. Chiar dacă prețul la petrol va coborî la 50 dolari, situația de cartel existentă în industria petrolieră nu va permite scăderea prețurilor la carburanți în Republica Moldova.

Propuneri și sugestii

Ar fi necesară revizuirea bianuală a ponderii în cadrul calculului IPC-ului. Actualmente, ponderarea compartimentelor este făcută în baza structurii cheltuielilor bănești ale populației. Este bine știut că nu toate serviciile ajung în statistica oficială. În opinia noastră, ponderea serviciilor este mult mai mare.

IPC-ul urban și IPC-ul rural sunt ponderați în măsură de 50% la 50%, însă noi estimăm că cheltuielile bănești sunt mai mari pentru zona urbană, astfel acesteia ar trebui să i se ofere o pondere mai mare.

Ar fi tipul calculării a mai multor Indici de Consum. Ca exemplu calcularea unui indice a inflației care nu cuprinde cele mai volatile produse: cartofii și fructele.

¹ ca urmare a consolidării gospodăriilor agricole.

PIAȚA MONETARĂ

Politica monetară pentru 2006 și urmările ei

Politica monetară elaborată de BNM pentru anul 2006 nu a suportat modificări esențiale. BNM țintește o rată a inflației cuprinsă între 8% și 10%. În opinia noastră, rata inflației pentru anul 2006 va depăși acești indicatori din motivele pe care le ilustrăm în capitolul Prețuri. Pentru anul 2006 BNM planifică o creștere a bazei monetare cu circa 20%, indicatorul monetar M2 - cu circa 40%, intenționând să mențină gradul de monetizare al PIB-ului la circa 35%.

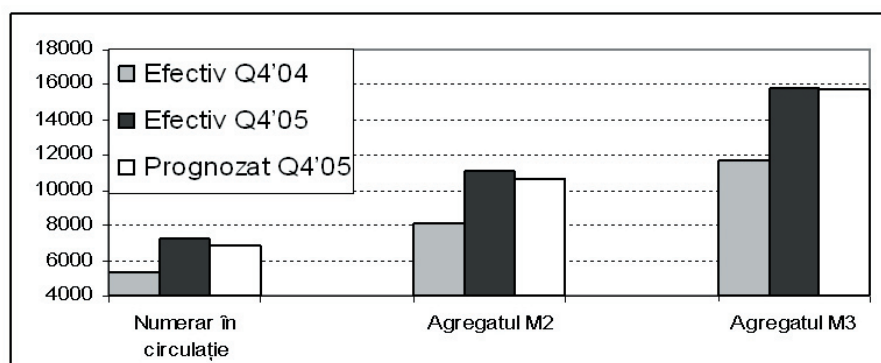
În a doua jumătate a anului 2005, gradul de monetizare a ajuns la 37% din PIB.

Pentru anul 2005, gradul de monetizare al PIB-ului a fost planificat la nivel estimat de 31,4%. Conform relatărilor Guvernatorului BNM, în a doua jumătate a anului 2005, acest indicator a ajuns la 37% din PIB. Considerăm această valoare extrem de riscantă pentru sistemul financiar al Republicii Moldova, deoarece poate genera valuri inflaționiste extrem de puternice pentru economie. Această rată înaltă demonstrează că în sistemul financiar al Republicii Moldova fondurile monetare nu circulă eficient, BNM este nevoită de fiecare dată să mărească masa monetară pentru a satisface nevoile de lichiditate ale statului, în particular datorită activităților unor bănci comerciale dinamice care încearcă să facă față ofertei mare de valută străină, în timp ce alte bănci suferă de exces de lichiditate.

2005 în retrospectivă

În anul 2005 agregatul monetar M2 a crescut cu circa 37% comparativ cu anul 2004, atingând cifra de 11,1 miliarde de lei. Creșterea s-a dovedit a fi mai mare decât prognozele noastre anterioare, estimate la circa 32%. Considerăm că decalajul înregistrat între predicțiile noastre și datele efective anunțate de BNM se explică prin faptul că BNM a practicat o serie de cumpărări masive de valută străină pe piața valutară internă pentru a evita o apreciere așteptată a leului. Pentru anul 2006, experții Monitorului Economic prezic o creștere a indicatorului M2 cu circa 33% mai mare față de anul precedent.

Graficul 21. Indicatorii monetari, comparația prognozelor ME anterioare cu datele reale

După cum am prognozat anterior, pe parcursul anului 2005 BNM a micșorat rata bancară de la 14,5% la 12,5%. Această decizie a forțat o diminuare comparativă a ratelor dobânzilor pe întreg parcursul 2005.

Tabelul 6. Ratele medii la depozite și credite, comparația prognozelor cu datele reale

	Q4'04	Q4'05		Abaterea abs.
	Efectiv	Efectiv	Prognozat	Q4'05/Q4'04
Rata dobânzii pentru depozite în MDL, %	15.5	11.5	12.8	-4.0
Rata dobânzii pentru depozite în valută, %	5.4	5.1	5.1	-0.3
Rata dobânzii la credite în lei, %	21.0	17.8	18.2	-3.2
Rata dobânzii la credite în valută, %	11.5	10.9	10.8	-0.6
<i>Sursa: BNM, estimările ME</i>				

Sursa: BNM, estimările ME

Creșterea masei monetare cu ritmuri galopante și excesul de lichiditate în sistemul bancar național a permis băncilor comerciale să dicteze ratele dobânzii. În trimestrul IV al anului 2005, ratele dobânzii la depozitele atrase în lei au fost micșorate pînă la 10,55%. Aceasta se explică prin faptul că, actualmente, băncile comerciale din RM dispun de surse mari de lichiditate și au puterea de a instaura rate ale dobânzii mai mici. La fel ținem să menționăm că, în trimestrul 4 al 2005 (cît și în acest moment), rata dobânzii reală la depozite este negativă, adică după înlăturarea efectului inflaționist, deponenții au pierdut în urma depunerii banilor la bancă.

Favorizînd rate mici la depozite, băncile comerciale au redus rata dobânzii la credite cu 3,2 pp. pe parcursul anului 2005. La fel, și BNM a exercitat presiuni asupra băncilor comerciale cu scopul de a micșora ratele dobânzii la credite. Micșorarea ratelor dobânzii la credite cu 3,2 pp. a fost mai mică decît micșorarea în rata dobânzii la depozite (4 pp.). În acest fel, spre sfîrșitul anului 2005, băncile comerciale din RM au reușit să lărgească marja bancară pînă la 6,8 pp.

Micșorarea ratei dobânzii la depozitele în valută nu a înregistrat o creștere semnificativă sub aspect procentual. Acest lucru s-a datorat faptului că ratele la depozite și creditele în valută sunt mai puțin influențabile de politica BNM în acest moment. Totodată, tendința de apreciate a leului față de principalele valute partenere au făcut ca creditarea în valută să fie foarte atrăgătoare pentru debitorii. Debitorii au manifestat o preferință mai mare pentru creditele în valută. Fiind conștiente de acest factor al preferințelor clienților, Băncile comerciale nu s-au grăbit să micșoreze ratele dobânzii pentru creditele în valută străină.

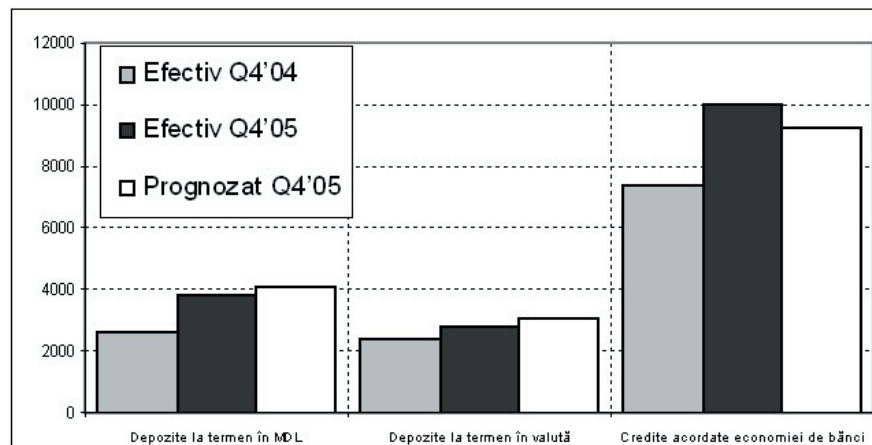
Ratele dobânzii la nivel mondial, atît pentru dolarul SUA cît și pentru EURO, sunt în continuă creștere. Acest factor ar putea determina o mică majorare a ratelor dobânzii atît la creditele cît și depozitele în valută pe parcursul anului 2006 și în Republica Moldova.

Soldul depozitelor în lei și valută

În trimestru IV al anului 2005 depozitele la termen în lei au crescut cu circa 47%, în timp ce depozitele la termen în valută au crescut cu doar 17%. Scăderile masive în ratele dobânzilor operate de către băncile comerciale din RM de-a lungul întregului trimestrului patru au condus la diminuarea dorinței populației de a economisi. Drept urmare, soldurile depozitelor la termen efective au fost inferioare celor anterior prognozate de ME.

Excesul de lichiditate în sistemul bancar, le-a permis băncilor comerciale să dicteze ratele dobânzii.

Micșorarea ratei dobânzii la depozitele și creditele în valută nu a fost semnificativă...

Graficul 22. Volumul depozitelor la termen și creditelor, comparația prognozelor ME anterioare cu datele reale

Sursa: BNM, estimările ME

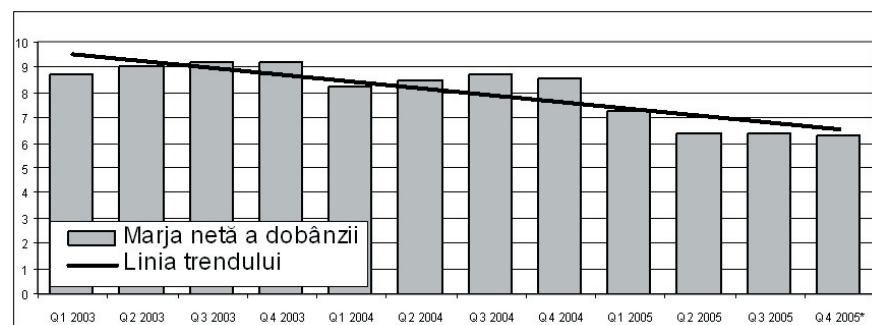
EVOLUȚII RECENTE ÎN RENTABILITATEA BĂNCILOR COMERCIALE A RM

De la căpătarea independenței de stat în RM, industria bancară a avut reputația celui mai prosper și mai dinamic segment al economiei țării. Astfel, pe parcursul primilor 10 ani de la declarația de independență, sectorul bancar s-a aflat într-un proces de dezvoltare indiferent de „starea vremii” politice sau de dificultățile inerente tranziției sau atractivității mediului economic din RM. În anumite momente ale sale, sectorul bancar a fost învinuit chiar de tendința de a genera pentru sine supraprofituri fără a aduce o contribuție reală la dezvoltarea sectorului real al economiei. În ultimii ani, însă situația a devenit instabilă și pentru sectorul bancar. De fapt, mediul concurențial puternic a fost cel care a promovat inovațiile pe segmentul bancar, a condus la eficientizarea activității bancare și la o anumită tendință de micșorare a

profitabilității sectorului bancar după anul 2000. Putem observa că marja netă a dobânzii¹ - indicatorul principal de profitabilitate a activelor băncilor comerciale, a fost în scădere pe parcursul ultimilor trei ani, pornind de la plafonul maxim de 9,04% în 2003, coborând pînă la rata de 6,33% la sfîrșitul anului 2005. Această involuție pe sectorul bancar a însemnat la drept vorbind un moment pozitiv pentru economia națională în ansamblu, deoarece a determinat micșorarea ratelor dobânzii la credite într-un ritm mai rapid decât ratele dobânzii la depozite. Doar în luna decembrie 2005 s-au observat o anumită revigorare a ratei dobânzilor, dat fiind faptul că băncile comerciale au micșorat drastic ratele dobânzii la credite într-o proporție mai mare decât ratele dobânzii la depozite.

¹ (Venitul aferent dobânzii – Cheltuieli aferente dobânzilor)/media activelor generatoare de dobândă. Acest indicator arată profitabilitatea activității de creditare și depozit a băncilor comerciale.

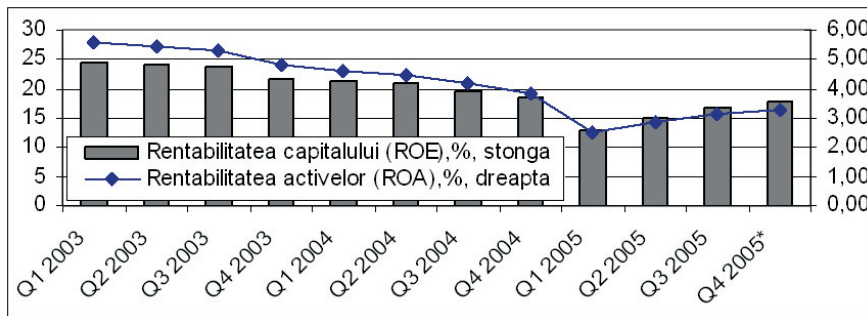
marja netă a dobânzii a fost în scădere pe parcursul ultimilor trei ani, de la 9,04% în 2003 la 6,33% la sfîrșitul anului 2005...

Graficul 23. Marja netă a dobânzii în sectorul bancar al Republicii Moldova, media trimestrială, 2003-2005

Sursa: Calculele ME în baza datelor BNM

- Diminuarea marjei bancare a dus la diminuarea rentabilității activelor pe parcursul ultimilor 3 ani.
- Cea mai mică valoare a fost observată pe parcursul primului trimestru din 2005, exact în perioada în care, contrar așteptărilor BNM, au fost micșorate ratele de refinanțare a creditelor.

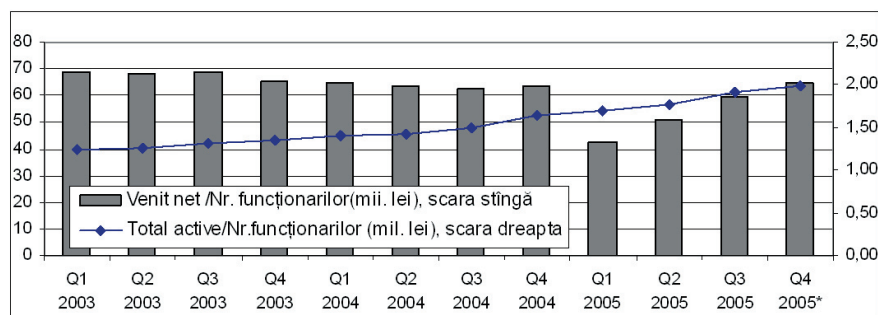
Graficul 24. Rentabilitatea activelor și capitalului în sectorul bancar al Republicii Moldova, media trimestrială, 2003-2005

Sursa: Calculele ME în baza datelor BNM

- Drept urmare, interesul acționarilor în reinvestirea profitului și în lărgirea capitalului propriu al băncilor comerciale s-a diminuat. În anul 2005 rentabilitatea capitalului bancar a fluctuat în jurul valorii de 15%. Dacă în prima jumătate a anului 2004 au fost înfăptuite 7 emisiuni de acțiuni, am observat că în aceeași perioadă a anului 2005 s-au înregistrat doar 2 emisiuni.
- La fel, observăm o descreștere a profitabilității generale în industria bancară și serviciile generate pe acest segment al economiei. Chiar dacă fiecare angajat adițional ar aduce după sine o creștere pentru activele băncilor în care sunt angajați, profitul net pe un funcționar bancar a fost în scădere în ultimii ani, cu o tendință de stabilitate în 2005. Drept urmare, fiecare angajat adițional al sectorului bancar aduce un randament și un aport mai mic la profitul băncii decât în anii precedenți, ceea ce va determina probabil și anumite restructurări interne pe piața de muncă a categoriilor profesionale ce țin de sectorul bancar.

Graficul 25. Rentabilitatea unui funcționar în sectorul bancar al Republicii Moldova, media trimestrială, 2003-2005

Sursa: Calculele ME în baza datelor BNM

Exemplele aduse mai sus formează o bază solidă pentru a trage concluzia că sectorul bancar din Republica Moldova a ajuns la perioada de maturitate instituțională. Dacă pînă acum băncile comerciale se dezvoltau în temei prin mijloace extensive

(deschiderea filialelor noi, mărirea numărului de funcționari), atunci pe viitor, acestea vor trebui să apeleze la măsuri intensive de dezvoltare a afacerii și de eficientizarea a activităților orientate spre clienții din țară și străinătate.

**sectorul
bancar al
Republicii
Moldova
a ajuns la
perioada de
maturitate.**

Piața valutară

Pe parcursul anului 2005, moneda națională a avut o tendință de apreciere determinată în primul rînd de oferta mare de valută străină pe teritoriul Republicii Moldova și, totodată, de cererea mare a leului din partea populației. Fluctuațiile înregistrate la ratele de schimb față de Euro și Dolar SUA au fost determinate, în principal, de fluctuația valutilor partenere. Dolarul SUA s-a apreciat cu circa 14,5% pe parcursul anului 2005 față de Euro, în temei, din cauza creșterilor consecutive a ratei dobînzii pentru această valută. Cu toate acestea, în Republică Moldova cota parte a rulajului operațiunilor valutare în dolari a fost în scădere de la 75,8% în 2004 la 71,6% în 2005, în timp ce cota parte a valutei Euro a fost în creștere de la 20,5% la 24,1% în 2005.

Prognoza cursului valutar

În anul 2006, prognozăm o stabilitate a valorilor leului moldovenesc pe piața cursului valutar. Anumite fluctuații ale cursului valutar vor exista pe baza fluctuației valorii dolarului și valutei Euro pe piața mondială. Pentru primele 2 trimestre ale anului 2006 așteptăm o rată de schimb leu/dolar de peste 13 lei/dolari, determinată de aprecierea dolarului pe arena internațională. Pentru a 2-a jumătate, rata de schimb leu/dolar ar putea coborî din nou sub cifra de 13, dat fiind faptul că estimăm deprecierea dolarului pentru acea perioadă. Cît despre cursul de schimb al leului față de valuta Euro, prognozăm o rată relativ stabilă pentru prima jumătate a anului 2006, și poate atinge din nou rata de 16 leu/euro în a 2-a jumătate a anului 2006.

Concluzii și prognoze

BNM cît și Guvernul RM presează în acest moment băncile comerciale, prin toate mijloacele pe care le au la dispoziție, pentru a micșora costul creditului. Atenționăm totodată că acest obiectiv nu poate fi atins prin micșorarea ratei de refinanțare din partea BNM. În trimestrul patru al anului 2005, cît și în prezent, ratele dobînzii reale pentru depozitele în lei sunt negative, astfel încît dacă eliminăm efectul inflaționist, deponenții au pierdut pe seama depunerii resurselor bănești în bănci. Micșorarea în continuare a ratei de refinanțare ar putea agrava și mai tare situația curentă. Unica modalitate de a ieftini costul creditului este de a ține sub control prețurile pe piața internă, adică rata inflației. Doar atunci cînd vom avea o rată anuală a inflației la nivel de 5-6%, băncile comerciale vor fi în stare să micșoreze costul creditului în lei la 12%-13%. Însă, luînd în considerare faptul, BNM a pus ca țintă majorarea masei monetare M2 cu 40% pentru anul 2006, suntem însă departe de momentul cînd vom atinge 5%-6% în rata inflației.

La fel, trebuie să reamintim că nu e suficient să ne ghidăm doar de IPC în determinarea inflației. Noi considerăm rata inflației anunțată de DSS la

o cotă mult subevaluată și nereprezentativă pentru economia națională a Republicii Moldova (vezi compartimentul Prețuri). Pentru anul 2005, DSS a anunțat o rată a inflației de 10% în IPC, în timp ce noi considerăm creșterea estimativă la prețurile de consum în anul 2005 ca fiind aproape de 12%.

În opinia noastră, BNM nu va schimba rata de refinanțare în prima jumătate a anului 2006. Acțiunea care urmează a fi luată în trimestrul 3 și 4 al 2006, va depinde în mare măsură de efectele pe care le va avea scumpirea gazului asupra nivelului prețurilor. Dat fiind faptul că noi estimăm contribuția de la scumpirea gazului ca fiind sub 1pp la IPC, aceasta ne permite să tragem concluzia că BNM a micșorat rata de refinanțare în trimestrul 4 până la 12%. Pentru anul 2006 noi prognozăm o creștere a indicatorului M2 cu circa 34% față de anul precedent.

Industria bancară s-a bucurat de-a lungul anilor de o rentabilitate sporită. În 2005 însă, industria bancară pare să între în perioadă de transformări calitative, explicată oarecum prin maturizarea demonstrată prin rentabilitatea capitalului ce se apropie de cota normală de 15%.

**În opinia noastră
BNM nu va
schimba rata de
refinanțare în
prima jumătate a
anului 2006.**

PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

Tendențe generale

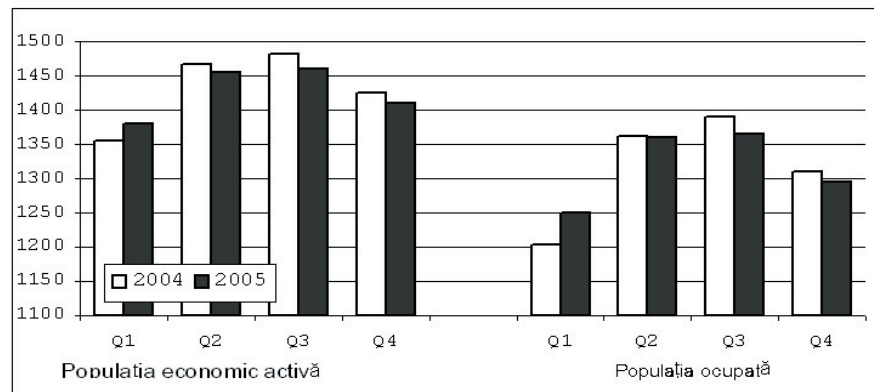
Rezultatele preliminare pentru trimestrul al III-lea, 2005 nu au confirmat așteptările guvernului privind redresarea situației de pe piața forței de muncă. După rezultatele bune din trimestrul I, 2005 au urmat reduceri semnificative ale populației ocupate în trimestrele II și III, astfel, cumulativ, anul 2005 va fi mai prost decât anul 2004.

Pe parcursul anilor 2000-2005 populația ocupată s-a redus cu peste 200 mii oameni fără schimbări structurale importante, iar puterea de cumpărare a banilor s-a redus de două ori. Astfel, planurile actualului guvern de creștere a numărului populației ocupate cu 300 mii oameni și a salariului la cca. 3600 lei în anul 2008 au scopul de a stabili situația pieței forței de muncă la nivelul celei din anul 2000 fără o îmbunătățire importantă.

Mai mult decât atât, populația ocupată în agricultură se va reduce cu cca. 200 mii oameni în următorii 10 ani sub influența unor cauze naturale: îmbătrânirea forței de muncă, mortalitatea înaltă în zona rurală, migrația populației tinere la orașe sau peste hotare ceea ce va îngreuna și mai mult realizarea acestor scopuri.

Populația ocupată în câmpul muncii a ajuns la cele mai joase niveluri din perioada postsovietică a țării

Graficul 26. Evoluția trimestrială a populației ocupate și economic active (mii; oameni)

Sursa: Departamentul statistică și sociologie al RM, estimările expertului.

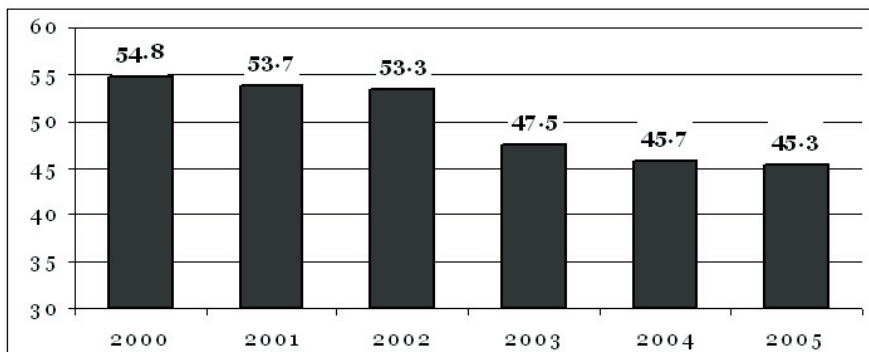
O persoană ocupată ar trebui să le întrețină pe alte două, fără un loc de muncă și fără venituri.

Populația economic activă s-a redus cu 1.5% în trimestrul al III-lea, 2005, față de aceeași perioadă a anului 2004 la 1460 mii persoane. Populația ocupată în trimestrul al III-lea, 2005, a constituit 1364 mii de persoane, cu 1.8%, mai puțin față de anul 2004.

Astfel, situația s-a înrăutățit în trimestrele II și III după ce în trimestrul I apăruse semne de îmbunătățire. Ținând cont de tendințele recente și de faptul că trimestrele II și III sunt cele în care economia națională asigură o ocupare mai mare a forței de muncă, ne menținem estimările privind reducerea ulterioară a numărului populației ocupate.

Drept rezultat, rata de ocupare a populației de 15 ani și peste va atinge niveluri minime în 2005 cu menținerea tendinței de reducere în 2006. De fapt, economia Moldovei asigură un loc de muncă doar la 45% din populația de peste 15 ani. În prezent o persoană ocupată ar trebui să le întrețină pe alte două, fără un loc de muncă și fără venituri.

Graficul 27. Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste; %

Sursa: Departamentul statistică și sociologie al RM, estimările expertului.

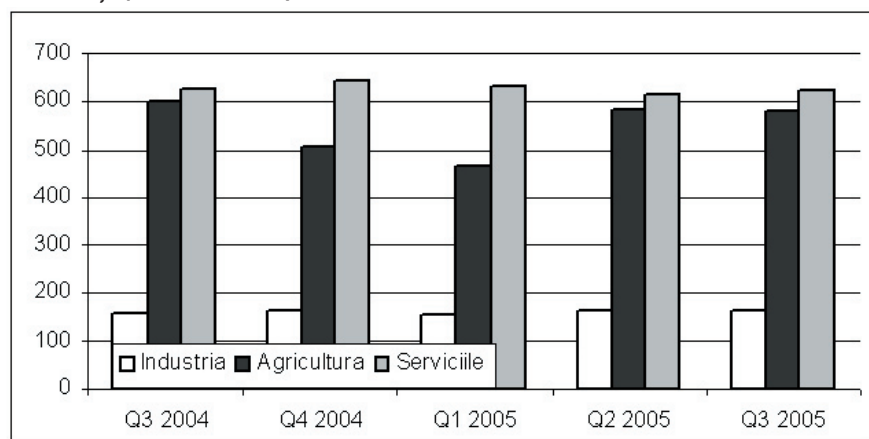
Reducerea populației ocupate în câmpul muncii s-a datorat, în mare măsură, agriculturii

Industria și-a menținut intact numărul de angajați în trimestrul al III-lea al anului 2005 la nivelul de 162 mii de oameni. Agricultură asigură ocupație la circa 580 mii oameni, iar serviciile la altele 621 mii.

Agricultura este ramura care în continuare va suferi importante reduceri ale populației ocupate. La momentul actual unui angajat din agricultură îi revine în mediu cca. 3 ha de terenuri, ceea ce-i permite să practice o agricultură de subzistență.

În Olanda, Danemarca se consideră că un țăran ar trebui să aibă în proprietate cel puțin 10 ha de terenuri pentru a practica o agricultură performantă și care i-ar asigura minimul necesar de existență. Astfel, pornind de la aceleași standarde, nivelul populației ocupate în agricultură în Republica Moldova nu ar trebui să depășească 180 mii oameni.

Graficul 28. Structura populației economic active după activități; (mii; oameni)

Sursa: Departamentul statistică și sociologie al RM, estimările expertului.

Cu 3 ha de terenuri pe angajat, agricultura continuă să fie de subzistență.

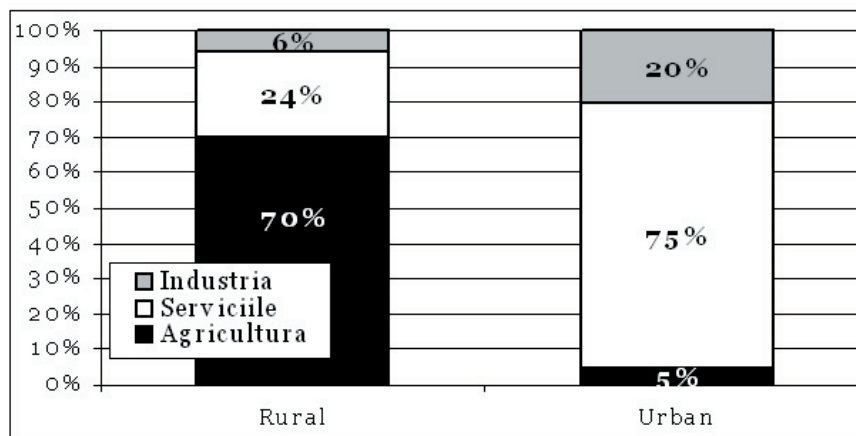
Populația ocupată în agricultură nu ar trebui să depășească 180 mii de oameni față de 580 mii câți sunt în momentul actual.

În 10 ani populația ocupată în agricultură se va reduce cu 200 mii din cauze naturale.

70% din populația rurală supra-viețuiește cu un salariu mediu lunar de 650 lei.

Republica Moldova este o țară în care populația rurală deține peste 56% din populația totală, iar alte șanse de angajare în zonele rurale, în afară de agricultură, nu prea există. În prezent, cca. 70% din populația rurală supra-viețuiește din agricultură cu un salariu mediu lunar de cca. 650 lei. O creștere spectaculoasă a salariilor în agricultură este greu de așteptat, atâta timp cât productivitatea medie a unui hectar nu este mai mare de 3000 lei.

Graficul 29. Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste; %

Sursa: Departamentul statistică și sociologie al RM, estimările expertului.

Cca. 40% din populația ocupată în agricultură aproape atinge vârsta de pensionare.

Acest lucru a cauzat o plecare a tinerilor din localitățile rurale și o îmbătrânire masivă a populației ocupate în agricultură. În prezent, 40% (220 mii oameni) din populația ocupată în agricultură constituie pensionarii și persoanele cu vârsta apropiată de cea de pensionare. Pe de altă parte, doar 9% din populația ocupată în agricultură are vârsta de până la 25 ani.

Astfel că populația ocupată în agricultură se va reduce cu cca. 200 mii oameni în următorii 10 ani sub influența unor cauze naturale: îmbătrânirea forței de muncă, mortalitatea înaltă în zona rurală, migrația populației tinere la orașe sau peste hotare, etc.

Acest lucru ar avea atât consecințe pozitive, cât și negative. În primul rând, s-ar crea premise de apariție a marilor proprietari agricoli, care să concentreze terenurile, să aplice tehnologii moderne și să ridice productivitatea agriculturii și nivelul de remunerare. La fel de posibil este și scenariul pesimist de creștere a suprafețelor necultivate, de reducere a producției agricole din cauza activității reduse a populației rurale. Realitățile de ultimă oră demonstrează o penetrare mare deja a producției agricole de import, iar activitatea agricolă este inhibată de prețurile înalte la combustibil și încercările guvernului de a crește povara fiscală a țăranilor.

Soluția de colectivizare a agriculturii promovată de actualul guvern nu ar rezolva problema eficienței agriculturii, mai mult, s-ar reveni la problemele anilor 1995-1997 când gospodăriile agricole au creat datorii enorme, lichidarea acestor gospodării agricole colective a costat bugetul de stat cca. 2 mlrd. lei. Ar fi bine să învățăm cel puțin din greșelile noastre, dacă nu din greșelile altora.

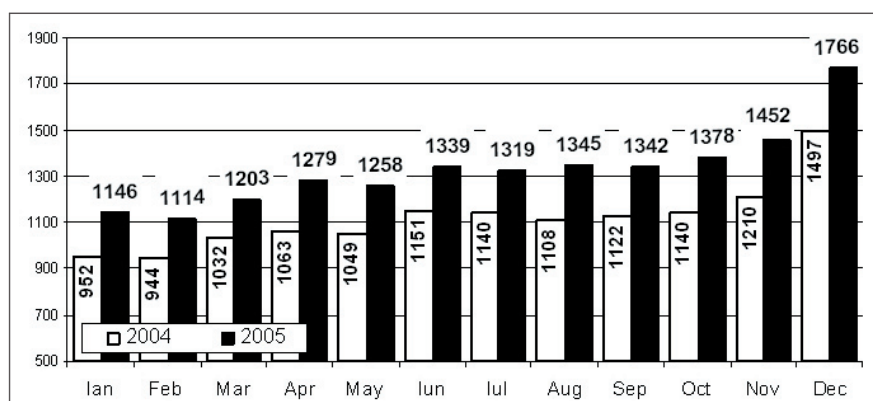
Salariul mediu lunar pentru primele zece luni ale anului 2005 a crescut cu 19%, iar salariul real - cu 5%.

După cum am anticipat în numărul anterior al Monitorului, ritmul de creștere al salariului în anul 2005 va fi mai lent decât în anii precedenți. Astfel, dacă creșterea medie a salariului nominal pentru ultimii 4 ani a constituit 27%, apoi în primele zece luni ale lui 2005 salariul nominal a crescut cu doar 19%.

Același nivel de creștere este așteptat și pentru ultimele luni ale anului 2005, astfel că salariul mediu pentru anul 2005 se va apropia de 1320 lei, adică va fi depășită bariera de 100 USD menționată de guvern.

În 2005, salariul mediu lunar va depăși pentru prima dată 100 USD.

Graficul 30. Evoluția și prognozele privind salariul real

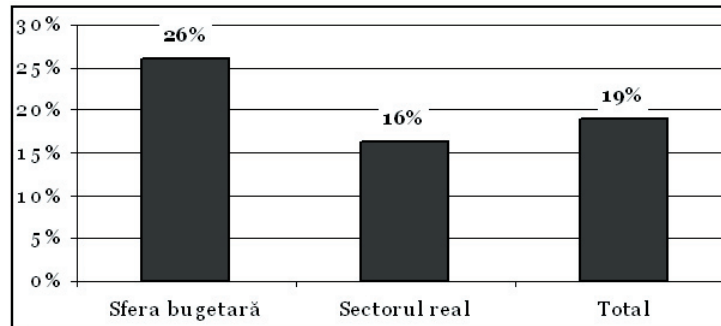
Sursa: Departamentul statistică și sociologie al RM, estimările expertului.

Din păcate, puterea de cumpărare a salariului din 2005 nu este cu mult mai mare decât cea din 2004 sau 2003. În prezent, populația trăiește mai mult din contul veniturilor extrasalariale, care au crescut semnificativ în ultimii ani datorită remitențelor de peste hotare. Comercianții, sesizând creșterea veniturilor populației, au răspuns prin ridicarea prețurilor astfel anulând toate creșterile salariale. Cei mai afectați de aceste creșteri sunt persoanele angajate în economia națională, care neavînd alte venituri decât salariile sunt nevoite să suporte consecințele creșterii accelerate a prețurilor.

Inițiativa creșterilor salariale în 2005 și-a asumat-o bugetul de stat

Până acum sectorul privat era promotorul creșterilor salariale, însă în anul 2005 creșterea salarială s-a datorat, în mare măsură, creșterii salariilor bugetarilor. Creșterile salariale din sectorul real nu s-au situat peste nivelul mediu al inflației.

Graficul 31. Creșterea salariului lunar în 2005 față de 2004

Sursa: Departamentul statistică și sociologie al RM, estimările expertului.

În sfera bugetară, salariul a crescut în 2005 cu 26%, în timp ce în sectorul real, cu doar 16%.

Considerăm acest lucru un semn negativ care demonstrează indirect o posibilă stagnare a creșterilor salariale în anii următori. De fapt, sectorul privat a ajuns la limita de creștere a salariilor. Creșteri importante ale productivității muncii nu s-au produs, iar majorarea de mai departe a salariilor sunt posibile doar în condițiile afectării profiturilor, fapt ce nu va fi admis de proprietari.

SALARIUL MEDIU DE CCA 300 USD ȘI CREȘTEREA POPULAȚIEI OCUPATE CU 300 MII OAMENI ÎN 2008???

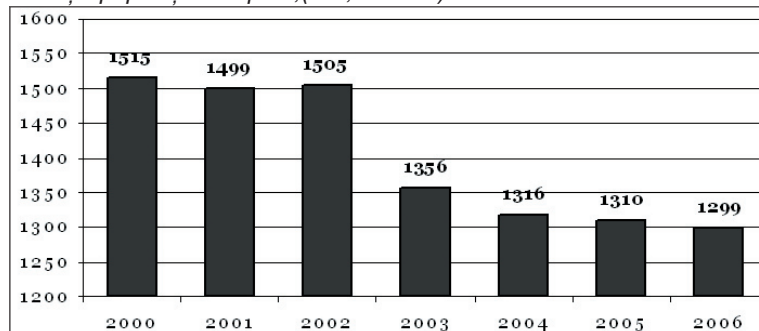
Unul din scopurile actualului guvern este asigurarea unui salariu mediu de 300 USD și a creșterii populației ocupate cu 300 mii oameni în 2008.

Realizarea acestor obiective nu ar fi un pas înainte, ci mai mult, o recuperare a pierderilor anterioare. Se țintește atingerea nivelului anului 2000, anul de instaurare la guvernare a actualei echipe. Din 2000

până în prezent, numărul populației ocupate s-a redus cu peste 200 mii, iar puterea de cumpărare a salariului nu a crescut mai mult de 3-4% anual.

Atingerea acestor scopuri este sortită eșecului încă de la bun început. Mai mult decât atât, riscăm să presupunem că va fi o realizare mare dacă se va reuși oprirea declinului populației ocupate, la

Evoluția populației ocupate; (mii; oameni)

Sursa: Departamentul statistică și sociologie al RM, estimările expertului.

● nivelul actual de 1.3 milioane, iar salariul mediu să crească cu aceleași 3-4% anual în continuare.

● Afirmațiile noastre se bazează pe următoarele argumente:

● - Anul 2005 a fost anul cu cea mai mare creștere economică din istoria țării, iar populația ocupată în câmpul muncii a continuat să scadă. În viitor, creșterea anticipată e mai mică și, respectiv, creșteri spectaculoase ale pieței forței de muncă sunt improbabile. Piața forței de muncă se va contracta în continuare până la atingerea masei critice ce i-ar permite inițierea unei creșteri generate, în primul rând, de creșterea veniturilor domestice;

- Productivitatea redusă a muncii poate forța managerii să recurgă la concedieri ale personalului, din același motiv nu este posibilă o creștere importantă a salariilor. De fapt, raportându-ne la nivelul țărilor cu o economie de piață viabilă, nivelul actual al salariilor au atins limita superioară de creștere. O majorare bruscă a salariilor fără o creștere a productivității muncii nu este posibilă;

- În momentul de față, sfera bugetară asigură lo-

curi de muncă la peste 37% din numărul total al salariaților. O triplare a salariilor în următorii 3-4 ani nu este posibilă fără un efort bugetar similar. Or, noi rămânem pesimiști față de posibilitățile de finanțare a creșterilor salariale din bugetul de stat. Chiar și într-o situație ideală, guvernul nu va putea finanța o creștere salarială mai mare de 25% anual;

- Nivelul investițiilor în capital fix rămâne redus comparativ cu scopurile declarate. În perioada creșterii economice accelerate a Poloniei din anii 1992-1996 cca. 30% din PIB se reinvestea, în timp ce aflusul investițiilor străine depășea 1000 USD pe locuitor, anual. Având scopuri similare Poloniei, Moldova nu realizează aceleași performanțe. Pe parcursul ultimilor 5 ani nivelul investițiilor nu a depășit în mediu 19%, iar nivelul investițiilor străine totale nu a depășit 250 USD pe locuitor.

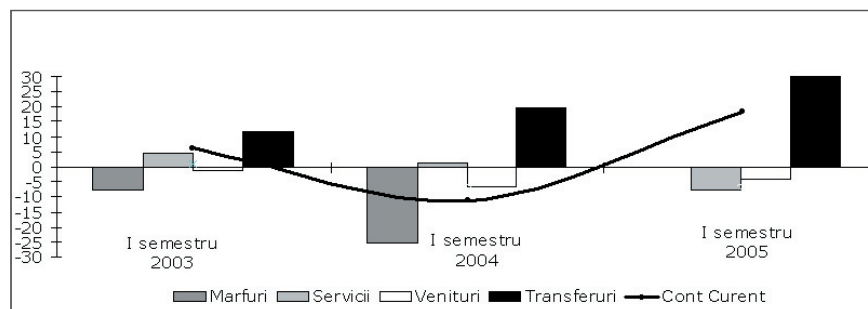
- Schimbări structurale importante în economia națională nu s-au produs, agricultura continuând să ofere loc de muncă la peste 40% din populația activă. În următorii 10 ani, din cauze naturale, populația ocupată în agricultură se va reduce cu cca. 200 mii de oameni. Astfel că guvernul va trebui să rezolve și problema importantă a șomajului rural.

TRANSNISTRIA

Tendințe Generale

Primele 9 luni ale anului 2005 s-au caracterizat printr-o modificare a monostructurii economiei Transnistriei, ponderea industriei metalurgice și textile devenind tot mai importantă în economia aceste zone, astfel reducându-se importanța altor componente ale activității economice. În perioada ianuarie – iunie, 2005, economia Transnistriei a înregistrat un volum al PIB-ului echivalent cu 213 mln. USD, ceea ce constituie 693 USD pe cap de locuitor. Serviciile continuă să dețină principala cotă în structura PIB-ului 60,8%, pe când sfera producerii mărfurilor a constituit 29,9 %. Creșterea PIB-ului, conform datelor BNT, a constituit 19 %, totodată, trebuie să menționăm că unul din factorii ce au condiționat o astfel de creștere este modificarea metodologiei de calcul a PIB-ului (inclusiunea sferei serviciilor în calculul PIB-ului). În primul semestru al anului curent profitul contului curent al balanței de plăți a constituit 18,4 mln. USD, observându-se și o modificare a ponderii componentelor contului curent, a crescut, de asemenea, ponderea serviciilor și s-a diminuat ponderea transferurilor, în același timp s-a modificat și vectorul componentelor, astfel balanța serviciilor, pentru prima dată în ultimii ani, a devenit negativă, iar balanța serviciilor, pozitivă. Observăm o creștere stabilă și a balanței transferurilor.

Graficul 32. Dinamica contului curent I semestru 2003 - 2005 (Banca Centrală a Transnistriei)

Prima jumătate a anului 2005 s-a caracterizat prin creșterea balanței comerciale cu 8,8 la sută în comparație cu perioada corespunzătoare a anului precedent, la finele perioadei constituind circa 740 mln. USD.

Procesul de privatizare este în plină desfășurare, în conformitate cu legea cu privire la privatizare, în anii 2005-2006 se planifică a privatiza și a vinde patrimoniul a circa 125 de întreprinderi. Astfel, se înregistrează o dinamizare a procesului de privatizare: dacă în anii precedenți, în primul semestru se privatiza sau se vindea circa 4-5 întreprinderi, în primul semestru al anului curent au fost privatizate și vândute 17 întreprinderi. Acest fapt ne spune că statul începe a se grăbi în dobândirea unor sume cât mai mari de bani sub presiunea „problemei conflictului Transnistrian”.

Economia transnistreană înregistrează tendințe inflaționiste reduse în comparație cu aceeași perioadă a anului precedent, acest fapt fiind condiționat de diminuarea creșterii accelerate a prețurilor, astfel prețurile la produsele alimentare s-au majorat de 4,4 mai decât în primul semestru al anului 2004 și au constituit 2,8%.

Dacă luăm în discuție posibilitățile reglementării conflictului transnistrean și ale întregirii Republicii Moldova, trebuie să spunem că primele 9 luni ale anului curent nu au adus rezultate semnificative. Putem menționa o modificare a "echipei" de tratative la care s-au alăturat SUA și Uniunea Europeană, astfel tratativele vor decurge în formatul 5+2, SUA și UE fiind invitați ca observatori la tratativele dintre Chișinău și Tiraspol.

CENTRALA ELECTRICĂ DE LA CUCIURGAN

Centrala Electrică din Cuciurgan a fost cumpărată la finele anului 2003 de compania «Saint Guidon Invest», contra 25 mln. USD, cu obligația de a investi în reconstrucția centralei 160 mln. USD. La achiziționarea centralei «Saint Guidon Invest» a concurat cu așa giganți ca "PAO EЭC" și „Gazprom”. În februarie 2005 au apărut informații cu privire la faptul că o companie afiliată "PAO EЭC" a procurat pachetul de control (51%) a Centralei de la Cuciurgan. Reprezentanții companiei rusești au declarat ca această achiziție are drept scop implementarea politicii de acces în spațiul energetic al Balcanilor, politica de vânzare a energiei electrice urmând să fie dirijată de primul investitor «Saint Guidon Invest». După ce compania belgiană a vândut primul pachet de acțiuni al centralei, în administrația Transnistriei au apărut întrebări cu privire la respectarea obligațiilor de investitor și legitimitatea privatizării Centralei de la Cuciurgan.

În aceste condiții, compania «Saint Guidon Invest» a decis să vândă celelalte acțiuni companiei "PAO EЭC". În așa fel, gigantul rus a devenit stăpân deplin, totodată, prezentându-se ca un cumpărător de bună credință, ca în cazul unor investigații ulterioare a privatizării centralei să poată fi scutit de orice responsabilitate. Centrala de la Cuciurgan are capacitatea de a produce 2520 mgw, astfel, în cazul în care centrala va funcționa la capacitatea maximă, aceasta va putea să acopere nu doar necesitățile Republicii Moldova, dar și să exporte circa 1200 mgw. Noua conducere a centralei a inițiat tratative cu privire la majorarea tarifului de vânzare a energiei electrice (în momentul de față lipsind o înțelegere cu privire la prețul cu care se va livra energia electrică). Atragem atenția că Centrala de la Cuciurgan are o importanță majoră în securitatea energetică nu doar a Transnistriei, dar și a Republicii Moldova.

Industria

În industria transnistreană își păstrează structura fixată în perioadele precedente, în care rolul principal l-a avut industria metalurgică (52%), urmată de industria energetică (17%), pe locul trei fiind industria ușoară reprezentată în mare parte de industria textilă (13%), urmată de industria alimentară (8%) și producția de mașini și utilaje (6%).

În primele 9 luni ale anului 2005, Transnistria a realizat producție în valoare de 4290 mln. ruble transnistrene. Industria metalurgică a înregistrat o creștere de 12 la sută față de aceeași perioadă a anului precedent și rămâne să fie unul din pilonii de bază ai economiei regiunii. Componentele industriei ușoare au prezentat o creștere neuniformă, astfel producția confecțiilor din bumbac a crescut cu circa 30%, producția mătasei s-a micșorat cu circa 20%, tot în scădere fiind producția încălțăminte, fapt provocat și de posibilitățile scăzute de export. Industria alimentară demonstrează o creștere în sectorul panificației, al producției vinicole și al mezelurilor. Cota principală în producția industrială aparține sectorului privat (40%) și întreprinderilor cu capital mixt (37%), cota întreprinderilor de stat și municipale a constituit 13% și 2%, dar existența sectorului privat poate fi considerată „putin posibilă”, fapt condiționat de existența unui monopol în regiune. Surse din administrația transnistreană susțin că sectorul industrial a fost avantajat datorită influxului de capital și managementului privat.

Agricultura

În primele 9 luni, producția sectorului agricol a demonstrat o creștere de 15 la sută în comparație cu rezultatele perioadei respective a anului 2004. Totodată, această creștere a fost neuniformă în structura producției agricole, sectorul de producție a conservelor a înregistrat o scădere. Autoritățile transnistrene argumentează această cădere prin impunerea restricțiilor din partea Republicii Moldova și prin insuficiența materiei prime. Amintim că Transnistria rămâne un importator al producției agricole, producția autohtonă fiind pusă în condiții foarte grele de concurență dură. În Transnistria, până la momentul actual, aproape nu există proprietate privată în sectorul agricol, ceea ce încetinește dezvoltarea fermierilor, iar formele învechite de organizare a societăților agricole nu mai dau randament. Administrația transnistreană a inițiat procesul de modificare a constituției cu scopul de a introduce dreptul la proprietate privată, dar acest proces este doar în desfășurare și are mai multe etape de parcurs (considerăm că această problemă este de importanță vitală pentru supraviețuirea acestei ramuri). Se preconizează o activizare a interesului capitalului privat față de sectorul agricol, dar considerăm că schimbări majore nu vor apărea din cauza existenței unui număr mare de factori ce împiedică dezvoltarea sectorului agricol: lipsa infrastructurii de transportare, presiunea puternică al economiilor țărilor vecine, lipsa unei politici consecvente și definite clar în sectorul agricol.

Piața Monetară

Depozitele persoanelor juridice au crescut de trei ori.

Pe parcursul anului 2005, sectorul bancar a cunoscut o dezvoltare continuă în regiune. Se observă creșterea cererii la produsele bancare. În primele 9 luni ale anului activele băncilor comerciale au crescut cu mai mult de 80%. Capitalul statutar demonstrează o creștere substanțială, ceea ce este condiționat, în mare parte, de majorarea capitalului acționar al băncilor comerciale. Pasivele băncilor comerciale au prezentat o creștere mai mare în comparație cu perioada respectivă a anului precedent. Persoanele juridice au fost mai active în această perioadă, astfel modificând ponderea resurselor atrase și acumulând mai mult de 50% din totalul acestora. Depozitele persoanelor juridice au crescut de trei ori. S-a menținut tendința de creștere a plasamentelor pe termen mediu și lung, totodată, populația a rămas fidelă depunerilor în valută liber convertibilă. Trebuie să menționăm o creștere importantă a plasamentelor băncilor comerciale în hârtii de valoare (cota HV în activele băncii a crescut de la 1,5% până la 16%). Structura portofoliului de credite și-a menținut tendințele din anii precedenți, 90 la sută fiind reprezentate de creditele persoanelor juridice și fizice ce practică activitatea de antreprenariat, din care aproape 75 % au fost acordate în valută străină.

În perioada ianuarie-septembrie 2005, conform datelor băncii centrale a Transnistriei, rubla transnistreană s-a depreciat nesemnificativ, față de USD de la 8,00 la 8,15 ruble, considerăm că această evoluție nu reflectă în totalitate situația reală și poartă o amprentă de manipulare din partea autorităților transnistrene. Cererea agregată a valutei a crescut în perioada efectuării studiului aproximativ de 2 ori, din care peste 80% a constituit solicitările de USD. Cererea de valută în virament a fost condiționată de necesitățile de import și de achitare a datoriilor corporative, structura cererii valutei în virament repetă, în mare parte, tendințele celei în numerar.

Comerț Extern

În primele 9 luni ale anului curent, comerțul extern al Transnistriei a crescut cu mai mult de 6% (40,8 mln USD). Se construiește o monostructură a exportului în care o pondere tot mai mare o ocupă exportul produselor metalurgice (67 %), reducându-se cota altor componente ale exportului, astfel produsele industriei de textile au constituit 13 la sută, produse minerale- 6% și produsele alimentare- 3%. Putem observa, că structura neproportională a exporturilor reprezintă un pericol pentru economia regiunii, ceea ce trebuie să fie luat în considerație de autoritățile transnistrene. Observăm o reorientare tot mai evidentă a exporturilor spre piața Rusiei, aceasta fiind o urmare a politicii de înăsprire a relațiilor Uniunii Europene cu Transnistria. În total, exporturile au înregistrat o creștere de 8,5%, în același timp, exporturile în țările europene au scăzut cu circa 25% (cu țările Uniunii Europene -43 la sută în comparație cu anul 2004, ceea ce a influențat și structura utilizării resurselor monetare – diminuarea ponderii Euro în tranzacțiile de export).

Exportul în țările europene a scăzut cu circa 25%.

Exporturile în Rusia s-au majorat de 1,5 ori, crescând de la 44 mln. USD în primul semestru al anului 2004 până la 112 mln. USD în primul semestru al anului 2005. Importurile au crescut și ele față de perioada respectivă a anului precedent cu 5 la sută. Structura importurilor nu s-a modificat semnificativ, astfel principalele grupe de import au rămas : materia primă pentru industria metalurgică (30%), resursele energetice (20%) și produsele alimentare (20%). Geografia țărilor importatoare a rămas la fel neschimbată, principala cotă o ocupă țările CSI cu 64 % din totalul importurilor, 24 % -- țările europene și circa 7 % alte țări. Principalele țări din care s-au importat produse sunt Ucraina, Rusia și Moldova. Importurile din Ucraina sunt diversificate: produse alimentare, metale neprețioase, utilaje, etc. Importurile din Rusia, în mare parte, s-au redus la resurse energetice.

Exportul în Rusia s-a majorat de 1,5 ori.

Ritmul de creștere a exporturilor au întrecut ritmul de creștere a importurilor cu 1,8 ori , astfel facilitând reducerea deficitului balanței comerciale și creșterea cotei de acoperire a importurilor de exporturi, atingând nivelul de 72,9 la sută.

Analizând structura comerțului extern, observăm ponderea importantă a industriei metalurgice și a industriei ușoare, lipsa unei baze de resurse, inclusiv a celei alimentare, ceea ce impune o dependență tot mai mare de importuri.

INTERNATIONAL

În pofida așteptărilor, creșterea globală a prețurilor resurselor energetice va încetini dezvoltarea economiei globale. Conform tendințelor generale, economia mondială înregistrează o creștere susținută.

Fenomen evident însă această creștere ar fi fost mult mai mare dacă prețul la petrol nu s-ar fi majorat. Prin urmare, așteptările s-au confirmat.

Tendințe Generale

Se constată că în pofida prețurilor înalte la resursele energetice și a creșterii ratei dobânzii, economia globală a înregistrat o accelerare a dezvoltării în perioada trimestrelor 2 și 3 ale anului 2005. Creșterea economiei globale la finele anului 2005 va constitui 4,5 - 4,7% .

Creșterea ratelor dobânzii a și fost cauzată de o creștere economică, pe când la majorarea prețului petrolului au contribuit doi factori: scăderea ofertei și expectările creșterii cererii.

Considerăm că unul din factorii ce a influențat domeniul afacerilor pe plan global a fost creșterea spectaculoasă a consumului privat pe cea mai mare piață de pe glob – SUA. Acest fapt a dat un imbold tuturor companiilor din întreaga lume de a-și mări producerea cu scopul de a satisface piața americană.

Piața asiatică furnizează vești îmbucurătoare. China a înregistrat o stabilitate copleșitoare a creșterii PIB-ului : dacă situația nu se va schimba brusc, China va atinge un rezultat de peste 9%. Pe parcursul anului 2005, această țară a cunoscut o creștere a investițiilor de circa 25 %, ceea ce promite un viitor mare economiei chineze. SUA¹ continuă să insiste asupra aprecierii monedei chineze (Yuan), se consideră că autoritățile chineze vor întreprinde o serie de măsuri în acest sens la începutul anului 2006. Dar credem că aceste acțiuni nu vor influența mult creșterea rapidă a deficitului comercial a SUA.

Nu asupra aprecierii, dar asupra Liberalizării.

Japonia ,de asemenea, beneficiază de creșterea pieței americane, mărind producerea de bunuri și servicii.Astfel, Japonia poate atinge la finele anului 2005 o creștere a PIB-ului de 1,8% .În statele Uniunii Europene se remarcă o oscilare între controlul inflației și susținerea creșterii economice, locul de frunte în asigurarea acestor obiective fiind delegat Băncii Europene Centrale. Există o necesitate a reformelor structurale în economie pentru armonizarea situației.

Țările CSI prezintă tendințe pozitive, dar nu vor atinge rezultatele anului 2004.

**Ritmul creșterii
PIB-ului global
scade.**

SUA

În pofida prognozelor pesimiste (daunele cauzate de uraganele din 2005 și prețurile înalte la resursele energetice), economia SUA prezintă tendințe pozitive în trimestrul al treilea al anului 2005. Se presupunea că evenimentele tragice din SUA vor provoca pagube mari economiei țării, dar în pofida tuturor factorilor enumerați mai sus economia SUA a prezentat la sfârșitul lunii septembrie 2005 o creștere de circa 4%, în comparație cu 3,3% în trimestrul al doilea din 2005 (luând în considerație că prețurile la resursele energetice au atins cota maximă la finele lunii august, 2005).

Principalul motor al dezvoltării economice rămâne a fi în continuare consumul privat, care are o cotă de peste 60% din PIB-ul SUA. Nu trebuie să uităm însă și de creșterea prețurilor ce a urmat după majorarea prețurilor la resursele energetice. Prețurile înalte la resursele energetice pot impune SFR-ul (Sistemul Federal de Rezerve) să ridice rata de refinanțare. În aceste condiții, acompaniate de creșterea lentă a veniturilor, consumul privat, privit pe termen lung, poate să se micșoreze.

Economia americană este destul de stabilă și atractivă pentru alocarea investițiilor. Trebuie să menționăm mărirea vitezei de creștere a investițiilor (influxul net de capital a depășit 100 miliarde USD) aceasta ajută la menținerea tendințelor de creștere a PIB-ului. Se observă tendințe pozitive de creștere a ratei de angajare pe piața muncii, totodată „răcirea” economiei SUA este o realitate, deși ea se produce mai lent decât a fost prognozat.

Credem că SUA va atinge o creștere a PIB-ului de 3,2% în 2006.

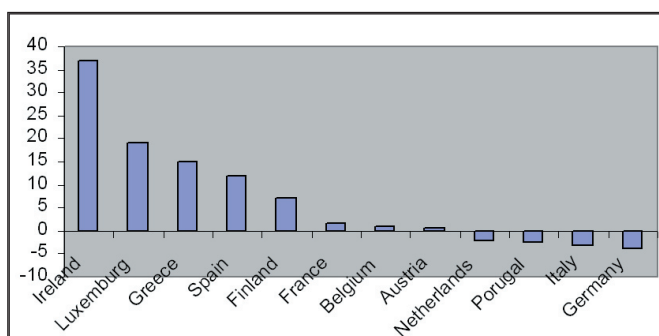
Uniunea Europeană

Zona economică a Uniunii Europene a înregistrat rezultate pozitive în 2005, deși se știe că nu totul este perfect: devine tot mai complicat și mai complicat să se găsească soluții optime pentru toți membrii uniunii, implementând acțiuni de stabilizare și stimulare.

Prețurile înalte la resursele energetice au indus o creștere a inflației peste nivelul predeterminat de Banca Europeană Centrală, acompaniată, în același timp, de cererea internă. Performanțele economice ale statelor membre ale Eurozonei diferă destul de mult. Pentru unele țări cererea internă a fost principalul factor al creșterii PIB-ului, pentru altele – comerțul extern (în creștere) a fost motorul creșterii PIB-ului.

Rezultatele Eurozonei în 2005 înregistrează perspective optimiste de dezvoltare.

Graficul 33. Zona Euro: Divergente în creșterea țărilor din zona Euro (diferențacumulativă 1999-2004)

Sursa: OECD, IMF

Companiile europene înregistrează rezultate îmbucurătoare, creșterea profitabilității, deprecierea recentă a Euro susțin tendințele pozitive în dezvoltarea economică a țărilor din Zona Euro. În 2005 Europa poate atinge o creștere a PIB-ului de 1,2% și are perspective de dezvoltare promițătoare.

Scăderea continuă a cererii interne ne determină să vorbim despre diminuarea pressingului inflaționist asupra economiei zonei Euro. Inflația a atins circa 2 % , reflectând astfel creșterea globală a prețului la țitei.

Țările Europei de Vest ss confruntă astăzi cu problema utilizării forței de muncă. Politica orientată social și numărul în creștere al populației în vârstă susținute de rata înaltă a șomajului au cauzat apariția unor probleme destul de grave ,ceea ce a determinat necesitatea de reformare a politicii promovate.

Europa Centrală și de Est

Țările Europei Centrale și de Est înregistrează în continuare tendințe ferme de dezvoltare economică, în pofida scăderii ratei de creștere comparativ cu anii precedenți. Țările orientate spre zona Euro au fost afectate de o dezvoltare mai lentă a țărilor Europei de Vest. Principalele caracteristici ale acestei regiuni sunt: dezechilibrul enorm extern și creșterea spectaculoasă a utilizării creditului datorită diminuării ratei dobânzii.

Nu trebuie să neglijăm și posibilele consecințe negative ale nivelului prea înalt al utilizării facilității de credit – aceasta poate duce la recesiunea economiei.

Polonia înregistrează o creștere a PIB-ului de circa 3% , această creștere a fost susținută, în mare parte, de creșterea stabilă a exporturilor. Rezultate formidabile au înregistrat Țările Baltice, cu o creștere medie de peste 7% a PIB-ului, factorul principal ce a determinat această creștere fiind creșterea cererii interne. Rata mică a dobânzii a accelerat consumul privat, dar, totodată, a dus la inflație, fapt ce a influențat negativ deficitul contului curent. În România și Bulgaria se conturează tendințe de creștere fermă, în pofida recentelor inundații care au provocat dubii cu privire la creșterea PIB-ului scontat. E necesar să se întreprindă însă o serie de măsuri ce vor contracara inflația în România. Totodată, se cere susținerea investițiilor străine directe ce vor susține măsurile de contracarare a inflației.

CSI

Datorită tendințelor pozitive înregistrate, considerăm că țările CSI pot atinge nivelul de 6% al creșterii PIB-ului la finele anului 2005, în comparație cu circa 7,5% în anul precedent.

Economiile țărilor CSI prezintă tendințe stabile de creștere ce sunt susținute, în mare parte, de prețurile înalte pe piața internațională de bunuri, în special, la resursele energetice (petrol și gaze naturale), bunuri agricole și metal. Dar factorii – cheie care vor permite să se mențină creșterea economică în țările CSI la nivelul dorit sunt reformele economice, care trebuie să fie bine gândite și promovate într-un mod transparent, situația din Ucraina fiind un bun exemplu în ceea ce privește reformele rapide și adecvate.

**Țările CSI
mențin ritmul
de creștere a
PIB-ului.**

Rusia

Credem că Rusia poate să atingă circa 6% în creșterea PIB-ului la finele anului 2005. Federația Rusă „beneficiază” de înrăutățirea imaginii sale pe plan global, datorită cazului „Yukos”. Anul acesta a arătat că resursele energetice, chiar și în urma evoluției vertiginoase a prețurilor, reprezintă principala poziție de export și că nu sunt unicele surse de creștere economică. Consumul privat devine principalul factor ce influențează creșterea PIB-ului, datorită creșterii cererii interne și măririi veniturilor populației, îmbunătățirii așteptărilor investitorilor.

Unul dintre succesele guvernului Federației Ruse a fost menținerea nivelului inflației, care conform estimărilor noastre va atinge nivelul de 11%, ținând cont de creșterea accelerată a consumului privat. Piața muncii înregistrează o creștere a ratei de angajare, astfel, Rusia poate atinge rezultate mai însemnate decât Uniunea Europeană. Totodată, Rusia însă se poate confrunta în viitorul apropiat cu problema deficitului forței de muncă calificată, astfel guvernul rus deja trebuie să întreprindă măsuri în vederea soluționării acestei probleme pentru a putea spera la o dezvoltare a sectorului real al economiei naționale și nu doar de ramura de extragere a resurselor naturale.

Trebuie să menționăm și creșterea spectaculoasă a investițiilor străine pe parcursul anului 2005, acestea erau orientate în mare parte în industria de extragere a resurselor naturale. Federația Rusă trebuie să decidă asupra priorităților în dezvoltarea sa ca stat - să continue să depindă în totalitate de ramura energetică sau să-și dezvolte economia.

Ucraina

Ucraina este unul din principii parteneri comerciali ai Republicii Moldova, din această cauză evoluția tendințelor de dezvoltare a economiei „vecinului nostru estic” este destul de important pentru noi.

Trimestrul al treilea al anului 2005 nu a înregistrat un avânt economic în Ucraina. Instabilitatea politică a avut consecințe nefaste asupra realităților economice din Ucraina – investitorii străini și-au pierdut încrederea în autoritățile ucrainene și guvernării vor trebui să depună un efort considerabil pentru a recăpăta imaginea pozitivă (procesul de reprivatizare a avut o influență negativă asupra așteptărilor investitorilor străini și va mai trece ceva timp până ce aceștea vor recăpăta încrederea pierdută).

Drept consecință a acestei politici, rata creșterii investițiilor este pe departe una foarte mică. În plus, se observă și o scădere a cererii externe la oțelul ucrainean.

Sectorul real al economiei ucrainene prezintă o creștere minimă, dacă se poate numi creștere. Principală forță ce susține mărirea PIB-ului este consumul privat și creșterea veniturilor.

Balanța comercială a încheiat trimestrul al treilea cu o poziție negativă cauzată de creșterea accelerată a importurilor pe fundalul scăderii exporturilor.

Dacă se vor menține tendințele analizate mai sus, se va atinge un nivel de 5% de creștere a PIB-ului la finele anului 2005 (în comparație cu 12,1%, creșterea PIB-ului în 2004), ceea ce ar constitui cea mai slabă creștere în ultimii trei ani.

ANEXE STATISTICE

Tabelul 1. PIB după utilizări, milioane MDL, prețuri curente

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005e	2006p
PIB	12322	16020	19052	22566	27297	31992	36200	40226
Consum final	11090	16503	19263	23289	29706	33832	40700	48026
gospodării	9137	14031	16385	18493	24417	28576	34500	41698
administrație publică	1888	2348	2736	4600	5072	5504	5950	6450
administrații private	65	124	142	196	216	235	250	285
Formarea brută de capital	2820	3836	4436	4886	5916	8096	9800	11270
formarea brută de capital fix	2272	2472	3190	3682	4668	6955	8500	10410
modificarea stocurilor	548	1364	1246	1204	1248	1141	1300	1350
Exporturi nete de bunuri și servicii	-1588	-4319	-4647	-5619	-8325	-9936	-14300	-19070
exporturi de bunuri și servicii	6446	7946	9536	11834	14487	15652	19100	21010
importuri de bunuri și servicii	8035	12265	14183	17453	22812	25588	33400	40080
Memo: PIB în milioane USD, rsm	1171	1288	1481	1663	2007	2520	2946,4	3094.3

Surse: DSS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 2. Structura PIB după utilizări, %

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005e	2006p
PIB	100	100	100	100	100	100,0	100,0	100,0
Consum final	90.0	103.0	101.1	103.3	108.8	105,8	112,4	119.4
gospodării	74.2	87.6	86.0	82.0	89.5	89,3	95,3	103.4
administrație publică	15.3	14.7	14.4	20.3	18.4	17,2	16,4	16.0
administrații private	0.5	0.8	0.7	1.0	1.0	0,7	0,7	0.7
Formarea brută de capital	22.9	23.9	23.3	21.7	21.7	25,3	27,1	28.0
formarea brută de capital fix	18.4	15.4	16.7	16.3	17.1	21,7	23,5	25.8
modificarea stocurilor	4.4	8.5	6.5	5.3	4.6	3,6	3,6	3.3
Exporturi nete de bunuri și servicii	-12.9	-27.0	-24.4	-24.9	-30.5	-31,1	-39,5	-47.4
exporturi de bunuri și servicii	52.3	49.6	50.1	52.4	53.1	48,9	52,8	52.2
importuri de bunuri și servicii	65.2	76.6	74.4	77.3	83.6	80,0	92,3	99.6

Surse: DSS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 3. Modificarea reală anuală a componentelor PIB pe utilizări, %

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005e	2006p
Consum final	-15.8	17.2	4.4	9.7	13.4	15.1	20.3	18
gospodării	-8.2	20.7	6.1	5.9	17.0	18.0	20.7	20.1
administrație publică	-38.3	-1.2	-6.2	30.3	-0.5	1.5	8.1	8.4
administrații private	-37.9	48.4	1.5	52.4	-4.6	1.0	6.38	14
Formarea brută de capital	-19.8	11.9	5.2	1.1	8.7	6.4	21	15
formarea brută de capital fix	-23.1	-8.7	17.3	5.7	13.3	10.0	22.2	22.4
modificarea stocurilor	-0.7	97.6	-16.8	-10.9	-5.3	-7.0	13.9	3.8
Exporturi nete de bunuri și servicii	-65.9	124.6	-1.5	9.1	37.7	32.2	43.9	33.3
exporturi de bunuri și servicii	3.1	9.5	17.2	19.0	18.9	22.8	22	10
importuri de bunuri și servicii	-22.6	32.3	10.6	15.7	25.0	26.3	30.5	20

Surse: DSS; estimări, calcule și prognoze de ME

Tabelul 4. Contribuțiile componentelor de utilizări la modificarea reală a PIB, %

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005e	2006p
Consum final	-15.9	15.4	4.5	9.8	13.8	16.4	13.3	13
gospodării	-6.1	15.4	5.4	5.1	13.9	16.1	11.6	13.43
administrație publică	-9.4	-0.2	-0.9	4.4	-0.1	0.3	0.31	0.55
administrații private	-0.3	0.2	0.0	0.4	0.0	0.0	0.01	0.05
Formarea brută de capital	-5.1	2.7	1.2	0.2	1.9	1.4	3.36	2.44
formarea brută de capital fix	-5.1	-1.6	2.7	1.0	2.2	1.7	3.11	3.63
modificarea stocurilor	0.0	4.3	-1.4	-0.7	-0.3	-0.3	0.25	-0.02
Exporturi nete de bunuri și servicii	17.6	-16.1	0.4	-2.2	-9.4	-9.8	-10.4	-9.8
exporturi de bunuri și servicii	1.4	5.0	8.5	9.5	9.9	12.1	6.93	2.49
importuri de bunuri și servicii	-16.2	21.1	8.1	11.7	19.3	21.9	-17.3	-12.3
Variația PIB	-3.4	2.1	6.1	7.8	6.3	8.0	6.3	5.7

Surse: DSS; estimări, calcule și prognoze de ME

Tabelul 5. PIB pe tipuri de activități, milioane MDL, prețuri curente

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Valoarea adăugată	10999	14022	16773	19689	23356	27353
Agricultură, vânat, silvicultură și piscicultură	3062	4066	4261	4730	5265	5834
Industrie extractivă	24	26	36	50	66	86
Industrie prelucrătoare	1613	2281	3005	3352	4294	5616
Energie electrică, gaze și apă	456	308	523	499	504	566
Construcție	409	433	584	665	905	1314
Comerț angro și cu amănuntul	1885	2003	2287	2488	3028	3392
Transport, depozitare și comunicații	1013	1528	1974	2255	2863	3692
Alte activități	2537	3379	4103	5651	6431	8609
Impozite nete pe produs și import	1323	1998	2278	2867	3941	4639
PIB	12322	16020	19052	22566	27297	31192

Surse: DSS; estimări, calcule și prognoze de ME

Tabelul 6. Contul de exploatare, milioane MDL, prețuri curente

Anul	1999	2000	2001	2002e	2003	2004
Salarii	3728	5104	6793	8048	10027	12834
Impozite nete pe produs și import	1588	2247	2569	3161	4327	5230
Excedentul brut de exploatare	7006	8669	9690	11375	13033	14901
structura contului de exploatare, %						
Salarii	30.3	31.9	35.7	35.7	36.7	39.0
Impozite nete pe produs și import	12.9	14.0	13.5	14.1	15.9	15.9
Excedentul brut de exploatare	56.9	54.1	50.7	50.4	47.7	45.3

Surse: DSS; estimări, calcule și prognoze de ME

Tabelul 7. Producția industrială, milioane MDL, prețuri curente

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004e	2005e	2006p
Total industrie (e)	7191	8168	10428	12624	15963	17549	21500	25063
Industrie extractivă	57	62	74	101	127	159	213	287
Industrie prelucrătoare (e)	5002	6755	8452	10550	13311	11936	14623	16944
Energie electrică, gaze și apă	2133	1351	1902	1973	1990	1561	1698	2040

Surse: DSS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 8. Produsul agricol brut, milioane MDL, prețurile anului 2000

	Total	Modificarea anuală reală, %	Producția vegetală	Modificarea anuală reală(%)	Producția animală	Modificarea anuală reală, %	Servicii	Modificarea anuală reală
1999	8184	-8.4	5401*	-11.7	2783	-3.5	n/a	n/a
2000	8268	1.0	5790	7.2	2202	-7.8	276	n/a
2001	8646	4.5	5727	-1.1	2655	1.2	264	-4.3
2002	9474	9.5	6298	9.9	2870	5.7	306	15.9
2003	10354	9.2	7086	12.5	2937	-4.9	331	8.1
2004	12601	21.7	8917	25.8	3356	4.0	328	-0.9
2005e	13357	6.0	9274	4.0	3658	2.5	346	5.48

Surse: DSS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 9. Principalele produse agricole

Perioada	Cereale și leguminoase boabe, mii tone	Struguri, mii tone	Fructe și pomușoare, mii tone	Legume, mii tone	Carne(greutate vie), mii tone	Ouă, milioane	Lapte, mii tone
1999	2200	465	136	489	147	555	589
2000	1935	704	255	364	123	575	574
2001	2628	505	317	448	115	618	579
2002	2587	641	327	397	120	671	604
2003	1613	677	617	361	118	620	593
2004	2994	686	430	315	119	668	628
2005e	2953	500	370	310	127	750	653

Surse: DSS; estimări de ME

Tabelul 10. Bugetul consolidat, datoria publică și arierate la energie, % of PIB

Anul	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005e
Total venituri	25.2	25.6	22.7	22.5	24.3	24.2	23,9
Venituri fiscale	19.7	19.3	18.0	19.0	21.0	21.9	21,7
Impozitul pe profitul corporațiilor	1.9	1.7	1.8	1.9	1.7	1.8	1,8
Impozitul pe venitul persoanelor fizice	1.8	1.7	1.8	2.1	1.7	2.1	2,1
Impozitul funciar	1.1	1.0	0.9	0.8	0.0	0.5	0,5
Impozitul pe imobil	0.2	0.2	0.1	0.1	0.0	0.1	0,1
TVA	7.6	8.4	7.9	9.0	10.2	9.6	10,3
Accize	3.6	4.1	3.6	2.9	3.3	3.2	3,1
Impozite pe comerțul extern	1.9	1.4	1.2	1.5	1.7	1.7	1,6
Alte venituri fiscale	1.5	0.8	0.7	0.6	2.4	2.9	2,8
Venituri nefiscale	4.6	5.5	3.9	3.2	2.9	2.3	2,5
Profiturile BNM	1.3	2.4	1.2	0.6	0.5	-	0,1
Venituri din operații cu capital	1.1	0.9	0.5	0.5	0.4	0.2	0,2
alte venituri nefiscale	2.2	2.2	2.2	2.1	2.0	-	1,8
Total cheltuieli	28.4	26.6	22.7	23.0	22.6	23.1	23,4
Economie	2.5	2.3	1.7	1.8	1.9	2.1	2,3
Activitate economică extern	0.5	0.4	0.4	0.4	0.0	0.5	0,4
Educație	4.7	4.5	4.8	5.5	4.8	4.7	4,6
Sănătate	2.9	2.9	2.8	3.5	2.6	2.4	3,0
Asistență socială	3.8	3.8	2.6	2.9	2.7	3.4	3,1
Administrație publică	4.3	4.1	4.0	4.7	3.8	4.3	4,2
Deservirea datoriei	7.0	6.4	4.2	2.2	2.1	2.1	1,8
Investiții capitale	0.9	1.1	1.1	1.1	0.3	0.9	1,1
Altele	1.9	1.0	1.1	0.9	4.3	3.5	2,3
Soldul bugetar	-3.2	-1.0	0.0	-0.5	1.6	1.1	0,5
Datoria publică internă	15.5	12.6	12.6	12.5	10.7	11.2	11,1
Datoria publică externă și datoria privată garantată de guvern	65.9	79.3	64.5	59.4	51.5	42.9	24,9
Arierate la energie	35.5	24.6	19.4	18.1	15.9	10.9	9,1

Surse: DSS; estimări și calcule de ME

Tabelul 11. Indicators monetari, sfârșitul perioadei

	Numerar în circulație		Rezervele băncilor		Baza monetară		Agregatul M2		Agregatul M3		Multiplificatori		Rezerve valutare ale BNM, milioane USD	USD/MDL media perioadei
	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	M2	M3		
Q1'00	1109.3	-1.1	438.0	16.3	1547.3	3.2	1875.7	3.7	2749.5	9.8	1.21	1.78	191.3	12.42
Q2'00	1159.2	4.5	456.3	4.2	1615.4	4.4	2005.2	6.9	2788.8	1.4	1.24	1.73	192.1	12.62
Q3'00	1339.6	15.6	426.0	-6.6	1765.6	9.3	2301.6	14.8	3181.7	14.1	1.30	1.80	190.5	12.38
Q4'00	1469.3	9.7	476.4	11.8	1945.7	10.2	2514.2	9.2	3511.4	10.4	1.29	1.80	222.5	12.31
Q1'01	1406.3	-4.3	477.8	0.3	1884.1	-3.2	2526.2	0.5	3574.0	1.8	1.34	1.90	222.7	12.69
Q2'01	1475.7	4.9	477.6	0.0	1953.3	3.7	2691.3	6.5	3886.1	8.7	1.38	1.99	210.2	12.95
Q3'01	1698.0	15.1	525.3	10.0	2223.3	13.8	3189.7	18.5	4423.5	13.8	1.43	1.99	227.1	12.88
Q4'01	1834.2	8.0	654.7	24.6	2488.9	11.9	3464.5	8.6	4787.4	8.2	1.39	1.92	228.5	12.94
Q1'02	1751.4	-4.5	776.1	18.5	2527.4	1.5	3450.9	-0.4	4852.7	1.4	1.37	1.92	225.0	13.21
Q2'02	1826.7	4.3	690.4	-11.0	2517.0	-0.4	3560.7	3.2	5187.0	6.9	1.41	2.06	220.0	13.62
Q3'02	2246.7	23.0	755.0	9.4	3001.7	19.3	4346.0	22.1	6126.7	18.1	1.45	2.04	279.3	13.64
Q4'02	2288.5	1.9	974.2	29.0	3262.7	8.7	4517.6	3.9	6511.5	6.3	1.38	2.00	269.6	13.81
Q1'03	2193.1	-4.2	944.0	-3.1	3137.1	-3.8	4455.1	-1.4	6885.7	5.7	1.42	2.19	250.4	14.18
Q2'03	2364.1	7.8	915.3	-3.0	3279.4	4.5	4749.5	6.6	7300.7	6.0	1.45	2.23	260.1	14.36
Q3'03	2907.5	23.0	797.3	-12.9	3704.9	13.0	5384.6	13.4	8199.0	12.3	1.45	2.21	285.9	13.92
Q4'03	2740.5	-5.7	1078.4	35.3	3818.9	3.1	5621.9	4.4	8509.2	3.8	1.47	2.23	302.3	13.32
Q1'04	2632.8	-3.9	1233.6	16.2	3866.5	1.8	5800.9	3.2	8659.2	1.8	1.5	2.2	309.6	12.6
Q2'04	2853.4	12.7	1350.5	-7.3	4203.8	6.4	6130.1	5.9	9099.1	8.8	1.5	2.3	295.7	11.9
Q3'04	3320.9	4.3	1675.5	4.1	5000.4	4.3	7140.9	4.9	10384.9	5.3	1.5	2.3	391.6	12.1
Q4'04	3699.1	4.1	1611.4	4.0	5313.1	4.2	8137.0	4.6	11719.6	5.1	1.5	2.3	470.3	12.5
Q1'05	3656.1	-1.2	1969.7	22.2	5626.4	5.9	8432.9	3.6	12103.3	3.3	1.5	2.2	461.2	12.5
Q2'05	3895.2	6.5	2102.0	6.7	5997.2	6.6	9258.4	9.8	13345.7	10.3	1.5	2.2	482.6	12.6
Q3'05	4323.7	11.0	1996.9	-5.0	6320.6	5.4	10091.7	9.0	14546.8	9.0	1.6	2.3	582.1	12.7
Q4'05e	4410.1	2.0	2496.1	25.0	6906.3	9.3	10740.8	6.4	15704.3	8.0	1.6	2.3	575.0	12.7

Surse: BNM; calcule și prognoze de ME

Tabelul 12. Indicatori creditari, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva, sfârșitul perioadei

	Depozite la termen în MDL	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în MDL, %	Depozite la termen în valută	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în valută, %	Credite BNM acordate guvernului	Credite BNM acordate băncilor	Rata de refinanțare a BNM, %	Credite acordate economiei de bănci	Rata dobânzii la credite în lei, %	Rata dobânzii la credite în valută, %
Q1'00	378.4	24.5	461.1	4.8	1675.9	102.8	30.0	1751.2	35.2	16.7
Q2'00	411.1	26.5	384.9	5.6	1675.9	103.8	29.0	1795.8	35.0	17.2
Q3'00	463.7	24.6	424.4	4.9	1675.9	103.7	28.7	1984.3	33.7	15.8
Q4'00	493.8	23.8	368.1	5.1	1675.9	62.3	27.0	2291.2	32.4	15.1
Q1'01	484.4	23.8	396.0	4.9	1660.8	102.8	20.0	2374.2	29.9	14.7
Q2'01	479.2	21.3	416.6	4.4	1645.8	104.2	19.0	2543.8	29.6	14.1
Q3'01	845.1	20.2	486.3	3.9	1750.9	96.7	16.0	2827.0	26.6	13.3
Q4'01	1028.4	18.4	809.6	3.0	1888.5	75.6	13.5	3101.3	26.2	11.9
Q1'02	1038.3	16.5	958.2	3.3	1984.0	178.1	13.0	3202.5	24.9	12.8
Q2'02	1058.2	14.1	1089.9	3.0	2007.1	86.8	12.0	3392.1	24.5	12.6
Q3'02	1211.6	14.3	1177.4	3.3	2007.1	84.8	10.0	3782.2	22.5	11.9
Q4'02	1172.1	12.6	1306.6	3.3	2144.0	81.4	9.5	4165.7	19.3	11.9
Q1'03	1211.9	12.3	1544.1	3.0	2144.0	79.6	10.5	4675.2	19.5	11.0
Q2'03	1280.1	11.9	1654.7	2.9	2144.0	76.7	10.5	4878.9	19.6	10.8
Q3'03	1330.4	12.2	1741.6	2.8	2144.0	92.4	12.0	5615.5	18.7	10.2
Q4'03	1469.6	13.8	1813.0	3.7	2144.0	72.3	14.0	5999.7	19.4	11.2
Q1'04	1725.9	15.0	1806.0	4.5	2143.6	67.96	14.0	6168.1	20.8	11.5
Q2'04	1856.3	14.8	1909.0	4.9	2635.8	67.96	14.0	6290.0	21.1	11.3
Q3'04	2145.9	15.8	2051.8	5.1	2472.2	65.41	14.5	6846.7	21.0	11.3
Q4'04	2572.3	15.5	2393.6	5.4	2741.0	62.29	14.5	7399.3	21.0	11.5
Q1'05	2901.5	15.4	2538.0	5.3	2821.7	61.6	14.0	7619.3	20.9	11.3
Q2'05	3260.7	13.5	2614.0	5.2	2728.0	61.5	13.0	8117.9	19.6	11.2
Q3'05	3596.2	12.7	2709.5	5.1	2800.*	54.2	12.5	8976.9	18.7	11.0
Q4'05	3792.3	11.5	2800.*	5.1	2800.*	62.5	12.5	9990.5	17.8	10.9
Q1'06p	3960.0	10.7	3100.0	5.2	2750.0	65	12.5	11500.0	18.1	10.8
Q2'06p	4350.0	10.5	3400.0	5.3	2750.0	65	12.5	10205.0	18.2	10.8

Surse: BNM; calcule și prognoze de ME

Tabelul 13. Salarii

	Salariul lunar nominal, MDL (media perioadei)	Creșterea reală față de trimestrul precedent, % ajustată sezonier	Creșterea reală, Q4'96=100%	Bugetul minim de consum lunar, MDL, media perioadei	Raportul dintre salariul mediu nominal și bugetul minim de consum lunar, %
Q3'99	315.9	4.8	-8.1	664	47.6
Q4'99	405.8	-7.4	9.0	775	52.4
Q1'00	349.0	6.8	-13.8	948	36.8
Q2'00	388.8	1.0	-8.1	954	40.8
Q3'00	416.9	6.9	-6.3	954	43.7
Q4'00	530.7	-4.9	15.8	965	55.0
Q1'01	447.3	11.7	-4.6	1047	42.7
Q2'01	500.9	3.7	4.7	1085	46.2
Q3'01	531.0	4.5	13.2	1011	52.5
Q4'01	641.4	4.7	32.6	1007	63.7
Q1'02	579.0	8.4	16.4	1023	56.6
Q2'02	646.8	8.6	27.3	1068	60.6
Q3'02	705.5	4.5	43.8	1114	63.3
Q4'02	885.3	2.0	75.2	1136	77.9
Q1'03	775.7	11.0	46.0	1259	61.6
Q2'03	864.2	0.7	57.3	1279	67.6
Q3'03	921.3	3.4	62.9	1312	70.2
Q4'03	1088.7	6.8	78.9	1349	75.7
Q1'04	976.0	-2.1	55.7	1386	70.4
Q2'04	1087.7	4.7	70.9	1423	76.4
Q3'04	1123.3	4.1	73.4	1460	76.9
Q4'04	1282.3	2.9	87.2	1497	85.7
Q1'05	1154.3	-13.5	62.0	1545	74.7
Q2'05	1292.0	14.2	76.1	1590	81.3
Q3'05	1336.3	-0.1	76.0	1646	81.2
Q4'05e	1532.2	8.7	91.3	1736	88.2
Q1'06p	1333.2	-14.7	63.2	1771	75.3
Q2'06p	1479.3	8.25	76.6	1806	81.9

Surse: DSS; calcule și prognoze de ME

Tabelul 14. Rata șomajului, %

	2000	2001	2002	2003	2004e	2005 e	2006p
Q1	10.5	8.8	7.9	9.8	7.3	8.1	8.0
Q2	7.8	6.8	6.3	7.0	7.8	8.0	7.9
Q3	7.3	6.3	5.8	6.5	7.9	8.0	8.0
Q4	8.4	7.2	7.3	7.8	8.0	7.9	7.9

Surse: DSS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 15. Indicii prețurilor producătorului pe sectoare, %

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Indicele prețurilor producătorilor industriali	144	129	112	105	109	105
Indicele prețurilor la producția întreprinderilor agricole	165	126	99	100	120	115
Media ponderată a indicelui prețurilor în construcțiile capitale	142	130	111	109	120	115
Indicele mediu al prețurilor la exporturi	147	111	96	99	104	103
Indicele mediu al prețurilor la importuri	158	115	100	100	106	105

Surse: DSS; estimări de ME

Tabelul 16. Rata inflației, %

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Noi	Dec	Față de decembrie anul precedent	Media anuală
1995	2.9	2.3	0.7	0.6	0.4	0.2	0.2	0.2	2.6	2.7	6.0	2.9	23.8	30.0
1996	3.5	2.5	1.1	1.1	0.8	0.1	0.1	-0.3	1.5	1.6	1.4	0.8	15.1	24.0
1997	1.9	1.4	1.0	0.8	0.6	2.0	-1.0	-0.8	1.2	0.9	1.1	1.5	11.2	12.0
1998	1.3	0.4	-0.1	0.7	0.2	-1.1	-1.4	-0.6	0.2	1.4	8.6	7.8	18.3	8.0
1999	5.4	1.5	0.6	2.0	4.1	7.2	2.5	0.7	1.7	2.1	4.3	5.0	43.7	39.0
2000	2.9	1.3	0.1	1.6	1.4	4.4	0.7	0.8	1.4	1.0	0.8	0.8	18.4	31.0
2001	1.2	0.3	0.3	1.5	0.5	-3.5	-1.7	-0.5	0.9	1.3	1.1	1.9	6.3	10.0
2002	1.3	-3.4	0.5	1.9	1.6	-3.4	-1.5	-0.6	0.8	1.2	1.2	1.9	4.4	5.2
2003	1.9	1.8	0.9	1.5	0.5	1	1.3	0.4	1.6	2.1	1.1	0.7	15.7	11.6
2004	1.5	0.9	0.6	0.9	0.5	0.1	0.3	0.5	1	2.2	1.8	1.6	12.5	12.6
2005e	1.1	2.1	0.8	1.4	0.1	-0.8	-1.1	0.2	1.2	1.5	1.9	1.4	10.1	10.25
2006p	1.3	1.7	2	1.4	1.1	0.1	-0.5	0.2	1.1	1.3	1.6	1.1	13.0	13.1

Surse: DSS; BNM; prognoze de ME

Tabelul 17. Balanța de plăți și poziția investițională netă, milioane USD

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 e	2006p
Contul curent	-46.99	-120.92	-108.05	-103.14	-142.09	-113	-285	
Soldul balanței comerțului cu mărfuri	-134.7	-306.62	-312.92	-378.25	-622.3	-758.3	-1085	-1377.9
Exporturi FOB	474.84	476.58	569.43	659.8	806.3	995.2	1080	1328.4
Importuri FOB	-609.54	-783.2	-882.35	-1038.1	-1428.6	-1753.5	-2165	-2706.3
Balanța serviciilor	-32.05	-43.13	-48.75	-38.8	-39.47	-54.8	-60	-66
Venituri, inclusiv	33.99	72.25	100.78	159.27	215.04	336.5	460	510
Compensare pentru muncă	90.05	126.24	183.67	239.05	278	480	560	
Transferuri curente	85.77	156.58	152.84	154.64	304.64	363.6	400	
Contul de capital și financiar (fără modificarea netă a rezervelor BNM)	121.27	169.46	80.32	86.35	67.29	143.45	180	
Contul de capital	116.61	-11.97	-20.66	-15.32	-12.81	-5.35	-20	
Investiții directe	37.83	135.99	146.05	116.18	58.37	147.92	170	
Investiții de portofoliu	-140.06	117.03	-32	-27.48	-21.21	-10.41	-30	
Alte investiții	106.89	-71.59	-13.07	12.97	42.94	11.29	60	
Modificarea netă a rezervelor BNM	-48.7	-47.42	-9.47	-26.96	-14.07	-147.99	-80	
Erori / omisiuni	-25.58	-1.12	37.2	43.75	88.87	117.54	185	
Poziția investițională netă	-1364.41	-1473.31	-1535.8	-1649.66	-1694.5	-1637	-	

Surse: BNM; estimări și prognoze de ME

Tabelul 18. Creșterea PIB în principalele țări-partenere

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004e	2005e	2006p	Pondere în exporturile Moldovei, %, 2005	Pondere în produsul mondial, %
Rusia	-4.9	5.4	9.0	5.0	4.3	7.3	6.1	6.0		35.8	2.7
Zona Euro:	2.9	2.8	3.5	1.5	0.9	0.5	1.9	1.8		30.1	15.7
Italia	1.8	1.7	3.1	1.8	0.4	0.4	1.2	1.6		13.9	3.0
Germania	2.0	2.0	2.9	0.8	0.2	-0.1	1.7	1.5		7.3	4.4
Franța	3.5	3.2	4.2	2.1	1.2	0.5	2.4	2.1		1.1	3.2
România	-4.8	-1.2	2.1	5.7	4.9	4.5	8.0	7.4		10.0	0
Ucraina	-1.9	-0.2	5.9	9.2	5.2	9.4	12.0	8.0		6.6	0
Belarus	8.4	3.4	5.8	4.7	4.7	6.8	11.0	10.2		6.0	0
USA	4.3	4.1	3.8	0.3	2.4	3.0	4.4	4.0		4.3	21.1
Ungaria	4.9	4.2	5.2	3.8	3.3	2.9	3.9	3.8		1.5	0

Surse: FMI, estimări și prognoze de ME

Tabelul 19. Importurile Moldovei după țările de origini, milioane USD, prețuri curente

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004e	2005e
CIS	440.2	221.9	252.7	334.5	434.8	593.4	767.8	1108.9
Rusia	233.0	118.8	104.6	136.3	168.6	183	216.3	-
Ucraina	151.6	78	112.4	164.2	225.3	309.3	436.4	-
Belarus	50.6	21.3	32.7	38.7	39.1	50.6	64.6	-
Altele	5.0	3.8	3.0	4.7	1.8	50.5	50.5	-
UE	281.2	156.6	209.3	249.0	290.6	505.8	582.7	757.5
Germania	91.9	66.2	85.4	93.6	101.3	135.6	150.9	-
Italia	65.1	34.2	45.1	61.1	82.8	118.7	132.1	-
Altele	124.2	56.2	78.8	94.3	106.6	252.5	299.7	-
ECE	214.8	143.1	205.2	190.6	256.1	133.5	199.5	219.5
România	112.9	90.1	129.3	107.1	126.2	98.2	164.5	-
Bulgaria	29.3	9.7	14.4	23.5	28.9	30.1	29.6	-
Ungaria	29.0	10.2	15.3	20.7	22.3	19.6	0.0	-
Altele	43.6	33.1	46.3	39.3	78.7	0.4	5.4	-
Alte țări	87.5	51.5	107.8	123.1	121.7	4.8	224.2	291.5
Total	1023.7	573.1	777.4	897.2	1103.1	1402.8	1774.2	2377.4

Note: * - prețurile anului 2003

Surse: BNM; DSS; prognoze de ME

Tabelul 20. Exporturile Moldovei după țările de destinație, milioane USD, prețuri curente

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005e	2006p
CIS	429.1	256.3	279.7	348.0	368.8	423.8	502.6	603.1	677,5
Rusia	336.8	191.8	212.5	249.9	251.7	308.4	353.4	-	
Ucraina	48.7	35.2	36.5	62.0	64.9	56.2	64.8	-	
Belarus	31.8	21.7	21.8	30.2	39.6	41.1	58.7	-	
Altele	11.8	7.6	8.9	5.9	12.6	18.1	25.7	-	
UE	82.9	98.4	103.3	122.3	172.9	211.0	297.1	386.2	425,1
Germania	23.9	36.9	36.3	41.1	52.6	56.2	71.9	-	
Italia	22.3	25.9	36.6	47.7	64.4	82.4	136.7	-	
Altele	36.7	35.6	30.4	33.6	56.0	72.4	88.5	-	
ECE	80.5	82.8	65.1	62.0	96.1	98.1	105.7	163.4	159,4
România	60.8	42.1	39.1	40.2	59.7	90.2	98.9	-	
Bulgaria	2.8	5.4	3.2	3.8	3.5	6.2	5.5	-	
Ungaria	3.5	16.4	4.8	7.3	9.2	-	-	-	
Altele	13.4	18.9	18.1	10.7	23.8	1.7	1.3	-	
Alte țări	39.6	24.8	25.9	37.8	72.8	57.1	80.9	90.0	66,4
Total	632.1	462.3	471.5	570.2	710.6	790.0	986.3	1242.7	1328.4

Surse: BNM; DSS; prognoze de ME

Tabelul 21. Comerțul cu amănuntul, servicii și construcții de case particulare, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva

	Comerțul cu amănuntul	Creșterea anuală reală, %	Servicii prestate populației	Creșterea anuală reală, %	Investiții în construcții de case particulare
1996	3840	12.3	820	-21.9	105
1997	3971	-7.7	1237	10.2	122
1998	3679	-14.2	1299	-11.7	114
1999	3602	-29.6	1897	-10.2	94
2000	6012	27.4	2600	0.1	67
2001	7612	15.1	3404	21.2	92
2002	10753	34.3	4222	11.8	105
2003	14537	18.2	5229	13.3	114
2004	17428	11.0	6912	4.8	-
2005e	21951	10.0	8468	7.0	-

Surse: DSS; estimări și prognoze de ME

Tabelul 22. Veniturile nominale disponibile și cheltuielile de consum ale gospodăriilor casnice, milioane MDL

Anul	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Venit disponibil	5159	5833	8105	10492	13961	18285	23838
salarii	1790	2065	3023	3966	5166	6820	9003
din activități agricole	2033	2246	2796	3347	4174	5284	6510
din activități individuale	155	193	243	283	363	713	1098
din proprietate	36	23	16	31	14	110	157
indemnizații sociale	521	484	778	1144	1969	2560	3379
alte indemnizații	21	23	32	42	42	18	22
alte transferuri curente	604	799	1216	1679	2234	2779	3669
Cheltuieli de consum	5497	6144	8380	10831	14144	18610	24156

Surse: DSS; estimări și prognoze de ME